

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Barbara Goričan

**MODEL MEDGENERACIJSKEGA SKUPNOSTNEGA
CENTRA V SLOVENIJI**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Barbara Goričan

**MODEL MEDGENERACIJSKEGA SKUPNOSTNEGA
CENTRA V SLOVENIJI**

Magistrsko delo

Mentorica:
Dr. Jana Mali

Študijski program:
Sociologija – socialno delo v skupnosti

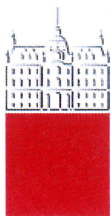
Ljubljana, 2016

Zahvale

Za strokovno pomoč in usmeritve pri nalogi se zahvaljujem mentorici, dr. Jani Mali.

Zahvaljujem se tudi vsem, ki so mi pomagali in me podpirali v času nastajanja naloge:

Pini, staršem, prijateljem, sodelavcem in uporabnikom.

Univerza v Ljubljani

IZJAVA

Spodaj podpisana **Barbara Goričan**, študentka magistrskega študija Sociologija - Socialno delo v skupnosti, Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani, z vpisno številko 6050540, s svojim podpisom izjavljam, da sem avtorica magistrskega dela z naslovom:
»Model medgeneracijskega skupnostnega centra v Sloveniji«.

S svojim podpisom zagotavljam:

- da je predloženo magistrsko delo rezultat mojega samostojnega raziskovalnega dela ter da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev citirana in navedena v seznamu virov, ki je sestavni del predloženega magistrskega dela;
- da se zavedam, da je plagiatorstvo, ne glede na obliko in način predstavljanja tujega avtorskega dela kot svojega, v nasprotju z akademsko etiko in s pričakovanimi moralnimi prepričanji ter pomeni hujšo kršitev pravil in predpisov, ki urejajo to področje, kot tudi posledic, ki jih ima takšno dejanje za predloženo delo in z njim povezani status;
- da sem seznanjen/-a z določili Pravilnika o magistrskem študiju;
- da je predloženo pisno delo identično elektronski verziji istega dela;
- da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 16/07, 68/08 in 110/13) dovoljujem, da se zgoraj navedeno magistrsko delo objavi v digitalni zbirki eGradiva in repozitoriju UL.

V Ljubljani, 25.05.2016

Podpis avtorice:

S svojim podpisom:

- dovoljujem knjižnici Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani uporabo svojega rojstnega datuma za namen obdelave magistrskega dela v sistemu COBISS;
- soglašam z objavo svojega magistrskega dela na svetovnem spletu;

V Ljubljani, 25.05.2016

Podpis avtorice:

Povzetek

Medgeneracijski centri zavzemajo pomembno mesto v strateških dokumentih države in v diskurzu o medgeneracijski solidarnosti. Kljub temu da na terenu obstajajo različni pilotski projekti medgeneracijskih centrov in da imajo centri spodbudo s strani države, v Sloveniji nimamo opravljenih raziskav o njihovi potrebnosti in o tem, kateri model medgeneracijskih centrov bi bil za nas najustreznejši. Medgeneracijsko sodelovanje in medgeneracijski centri se pri nas v smislu političnih dokumentov in splošnega govora uvrščajo na področje starih ljudi, kar je v nasprotju s temeljno idejo »medgeneracijskosti«, ki vključuje pravično zastopnost in vključenost vseh generacij.

Osnovni namen naše naloge je postaviti smernice za model medgeneracijskega centra, ki bo odgovoril na potrebe ljudi v lokalnih skupnostih in prispeval k večji družbeni povezanosti. Magistrska naloga predstavlja pregled teoretičnih in konceptualnih izhodišč, ki opredeljujejo temeljno razumevanje generacij, medgeneracijske pravičnosti in solidarnosti. Ta del naloge služi kot osnova za umeščanje medgeneracijskih centrov v politični in javni diskurz. O medgeneracijski pravičnosti se v zadnjih letih – predvsem v luči demografskih sprememb – veliko govori, pojme, ki vključujejo besedo medgeneracijsko, pa ljudje razumejo zelo različno. Zato je del prvega dela naloge namenjen tudi pregledu posameznih konceptov, ki opredeljujejo medgeneracijsko sodelovanje, projekt, sobivanje... Značilnost sodobne družbe, družbe tveganja, je rahljanje struktur, ki so še nedolgo nazaj veljale za trdne. Zato je smiselno vprašanje, ali aktualnost govora o medgeneracijski solidarnosti spodbuja segregacijo ljudi na posamezne generacije ali prispeva k sodelovanju med generacijami. Je ločevanje ljudi na generacije v času dolgožive družbe še smiselno?

Poudarek naloge pa je na primerjavi različnih modelov medgeneracijskih centrov doma in v izbranih evropskih državah ter na analizi polstrukturiranih intervjujev, ki so bili opravljeni z uporabniki medgeneracijskih centrov. Da bi dobili podroben vpogled v strukturo uporabnikov, njihovo motivacijo, ovire ter potrebe, smo opravili tudi kvantitativno raziskavo med večjim številom uporabnikov medgeneracijskih centrov. Poleg tega smo naredili tudi kvalitativno raziskavo med različnimi organizacijami v lokalnih skupnostih, da bi ugotovili, kako posamezne organizacije v lokalni skupnosti ocenjujejo potrebnost in namembnost medgeneracijskih centrov.

Kombiniranje teh pristopov nam je bilo v pomoč pri oblikovanju modela medgeneracijskega centra, ki je rezultat te naloge. Ugotovitve kvalitativne raziskave ponujajo podroben vpogled v potrebe uporabnikov, ki jih naslavlja medgeneracijski centri. Na osnovi rezultatov analiz smo oblikovali model medgeneracijskega centra, ki ustreza našim razmeram in bo primer uspešnega socialnega vključevanja, medgeneracijskega sodelovanja in bo dolgoročno prispeval k programom socialne aktivacije. Model medgeneracijskega centra, ki ga predlagamo, bi lahko prispeval k bolj povezani družbi, saj ljudi ne ločuje glede na starost ali katero koli drugo okoliščino.

Ključne besede: medgeneracijska solidarnost, medgeneracijsko sodelovanje, medgeneracijski center, staranje prebivalstva, generacije, dolgoživa družba.

Abstract

Title: The model of the intergenerational centre in Slovenia

Intergenerational centres occupy an important place in the national strategy documents and in the discourse on intergenerational solidarity. Despite the fact that there are various pilot projects on the field and that centres have an incentives from the state, there are no researches in Slovenia carried out on the necessity on which model of intergenerational centres would be most appropriate for Slovenia. Intergenerational cooperation and intergenerational centres are in terms of policy documents and general speech falling within the scope of older people care, which is on the contrary to the basic idea of "intergenerationality", which includes fair representation and participation of all generations.

The basic aim of the research is to establish guidelines for the model of intergenerational center that will answer to the needs of people in their local communities and will contribute to greater social cohesion. Master's thesis presents an overview of the theoretical and conceptual premises that define the fundamental understanding of generations, intergenerational justice and solidarity. This part of the thesis serves as the basis for the placement of intergenerational centres into political and public discourse. In recent years a lot has been said and written about intergenerational justice especially in the light of demographic change, while understanding of the intergenerational concepts varies. Therefore, the first part of the thesis is devoted to the examination of concepts that define intergenerational cooperation project and coexistence. The characteristic of modern society, the risk society, is the loosening of the structures, which used to be solid in the past. Therefore, it is reasonable to question whether the current intergenerational solidarity talks encourages segregation of people in each generation, or contributes to the cooperation between the generations. Is separating people on different generations in the time of long-lived society still sensible?

The focus of thesis is on comparing different models of intergenerational centres at home and in selected European countries, as well as on the analysis of semi-structured interviews, that were conducted with users of intergenerational centres. To get a detailed insight into the structure of users, their motivation, their obstacles and needs, we conducted a quantitative survey among a larger number of users of intergenerational centres. In addition, we have made a qualitative survey among various organisations in local communities to determine how the purposes of intergenerational centres are being assessed amongst individual organisations in the local community. The combination of these approaches helped us to design the model of intergenerational center, which is the result of the thesis. The findings of qualitative research offers detailed insight into the needs of users that are addressed within intergenerational centres. Based on the analysis of results, we have designed a model of intergenerational center that is suitable for Slovenia and will be an example of successful social inclusion and intergenerational cooperation and will contribute to the long-term social activation program. The proposed intergenerational center model could contribute to a more cohesive society, since it is not separating people according to their age or any other factor.

Keywords: intergenerational solidarity, intergenerational cooperation, intergenerational center, aging population, generation, long-lived society.

VSEBINA

1	TEORETIČNI UVOD	1
1.1	Različni koncepti razumevanja generacij	1
1.2	Medgeneracijska pravičnost	5
1.3	Medgeneracijska solidarnost	8
1.3.1	Medgeneracijska solidarnost v državah blaginje	9
1.3.2	Medgeneracijska solidarnost v obdobju tranzicije	9
1.3.3	Tri ravni medgeneracijske solidarnosti	10
1.3.3.1	Makroraven medgeneracijske solidarnosti	11
1.3.3.2	Mikroraven medgeneracijske solidarnosti	11
1.3.3.3	Mezoraven medgeneracijske solidarnosti	13
1.4	Medgeneracijski konflikt	15
1.5	Medgeneracijsko sožitje in sobivanje.....	16
1.6	Medgeneracijsko sodelovanje.....	17
1.7	Medgeneracijska aktivnost, program ali projekt	18
1.8	Politični dokumenti, ki opredeljujejo pomen medgeneracijske solidarnosti	19
1.8.1	Svet.....	19
1.8.2	Evropa	21
1.8.3	Slovenija.....	22
2	PROBLEM	25
2.1	Raziskovalna vprašanja	26
3	METODOLOGIJA	28
3.1	Vrsta raziskave	28
3.2	Raziskovalni instrumenti in viri podatkov.....	29
3.3	Populacija	30
3.4	Zbiranje podatkov	30
3.5	Obdelava in analiza podatkov.....	32
4	REZULTATI.....	33
4.1	Primerjava modelov medgeneracijskih centrov po Evropi.....	33

4.1.1	Nemčija – program večgeneracijskih hiš.....	33
4.1.1.1	Pet modelov večgeneracijskih hiš v Nemčiji	35
4.1.1.2	Prednosti nemškega koncepta	38
4.1.2	Španija	39
4.1.3	Velika Britanija	40
4.1.4	Zgodovina razvoja skupnostnih centrov.....	41
4.1.4.1	Združene države Amerike	41
4.1.4.2	Velika Britanija	42
4.1.5	Sklep	42
4.2	Primerjava modelov medgeneracijskih centrov v Sloveniji	43
4.2.1	Javni zavod Socio	44
4.2.2	Dom upokojencev Idrija	45
4.2.3	Ljudska univerza Radovljica – Medgeneracijski center Gorenjske	45
4.2.4	Slovenska filantropija – Hiše Sadeži družbe.....	46
4.2.5	Sklep	50
4.3	Analiza potreb uporabnikov medgeneracijskih centrov – analiza intervjujev.....	51
4.3.1	Razumevanje koncepta medgeneracijske solidarnosti in sodelovanja	52
4.3.2	Informiranje in obveščanje o aktivnostih centrov	54
4.3.3	Težave pri vključevanju v program medgeneracijskega centra.....	55
4.3.4	Ciljne skupine medgeneracijskih centrov.....	56
4.3.5	Motivacija za vključevanje v program medgeneracijskega centra.....	57
4.3.6	Finančna dostopnost	58
4.3.7	Pogostost udeležbe in dostop do centra.....	60
4.3.8	Dejavniki, ki ugajajo ali motijo	61
4.3.9	Potreba po stikih, druženju in družabnemu življenju	62
4.3.10	Potreba po aktivni participaciji, potreba po delu in delovanju	65
4.3.11	Potreba po varnosti in sprejetosti.....	68
4.3.12	Potreba po spoštljivi komunikaciji in razumevanju	71
4.3.13	Pravica do izražanja lastnega mnenja, pravica do upoštevanja	74
4.3.14	Potreba po učenju	76

4.3.15	Ovire pri vključevanju v medgeneracijske centre	78
4.3.16	Predlogi uporabnikov	80
4.4	Analiza potreb uporabnikov medgeneracijskih centrov – kvantitativna raziskava.....	83
4.4.1	Število in sestava uporabnikov v medgeneracijskih centrih	83
4.4.2	Struktura uporabnikov po spolu	84
4.4.3	Struktura uporabnikov glede na starost.....	84
4.4.4	Število uporabnikov po statusu	86
4.4.5	Obveščanje in informiranje o aktivnosti v medgeneracijskih centrih	86
4.4.6	Motivi za vključevanje v medgeneracijske centre	88
4.4.7	Najbolj obiskane aktivnosti v medgeneracijskih centrih.....	89
4.4.8	Oblike pomoči v medgeneracijskih centrih.....	90
4.4.9	Čas vključenosti v medgeneracijske centre.....	91
4.4.10	Pomen druženja s predstavniki drugih generacij.....	91
4.4.11	Izboljšanje kvalitete življenja uporabnikov.....	92
4.4.12	Vključenost v prostovoljsko delo	94
4.4.13	Zaključki analize potreb uporabnikov	95
4.5	Analiza potreb med organizacijami: občine, javni zavodi in nevladne organizacije	95
4.5.1	Rezultati po posameznih storitvah in tipu organizacij	98
4.5.2	Zaključki analize potreb med organizacijami	104
5	RAZPRAVA S SKLEPI IN PREDLOGI.....	106
5.1	Predlog modela medgeneracijskega centra.....	110
5.1.1	Prostor, lokacija in dostop	115
5.1.2	Kader	117
5.1.3	Ciljne skupine.....	117
5.1.4	Storitve in aktivnosti v medgeneracijskih centrih	118
5.1.5	Financiranje	120
6	LITERATURA.....	122
7	PRILOGE	130

KAZALO TABEL

Tabela 1.1: Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine, aktivno staranje in zdravje	14
Tabela 4.1: Primerjava medgeneracijskih centrov v Sloveniji	48
Tabela 4.2: Numeriranje uporabnikov v analizi	51
Tabela 4.3: Število uporabnikov po posameznih medgeneracijskih centrih Hiše Sadeži družbe v letu 2015	83
Tabela 4.4: Število uporabnikov po spolu	84
Tabela 4.5: Število uporabnikov glede na starost.....	85
Tabela 4.6: Število uporabnikov po statusu	86
Tabela 5.1: Potrebe in koristi za uporabnike	109
Tabela 5.2: SWOT analiza.....	113

KAZALO GRAFOV

Graf 1.1: Projekcija staranja prebivalcev Evrope	22
Graf 4.1: Obveščanje in informiranje o aktivnostih v medgeneracijskih centrih.....	87
Graf 4.2: Oblike pomoči v medgeneracijskih centrih.....	90
Graf 4.3: Pomen druženja z drugimi generacijami.....	91
Graf 4.4: Ocena dviga kvalitete življenja	92
Graf 4.5: Aktivna udeležba v drugih programih.....	93
Graf 4.6: Vključevanje v prostovoljsko delo.....	94
Graf 4.7: Delež odgovorov glede na tip organizacije.....	96
Graf 4.8: Rezultati glede na storitve, ki so najbolj potrebne	97
Graf 4.9: Informiranje in obveščanje o možnostih vključevanja v medgeneracijske aktivnosti v regiji	98
Graf 4.10: Mreženje in povezovanje med različnimi akterji v lokalni skupnosti.....	99
Graf 4.11: Skupne prijave na razpisih	99
Graf 4.12: Soupraba prostorov	100
Graf 4.13: Pomoč pri organiziranju in izvajanju medgeneracijskih aktivnosti	100
Graf 4.14: Usposabljanja in izobraževanja.....	101
Graf 4.15: Telefonsko svetovanje, telefonski servis za starejše, anonimna linija za starejše	101
Graf 4.16: Pomoč pri organizaciji skupnostnih dogodkov	102

Graf 4.17: Svetovanje uporabnikom	103
Graf 4.18: Zagovorništvo in promocijske kampanje na temo medgeneracijskega sodelovanja in aktivnega staranja.....	103

KAZALO SLIK

Slika 1.1: Medgeneracijska pravičnost kot del socialne pravičnosti (Kluth 2001).....	5
Slika 1.2: Dejavniki, ki vplivajo na medgeneracijske odnose (Szydlic 2008).....	12
Slika 5.1: Model medgeneracijskega centra.....	114

PREDGOVOR

Demografske spremembe v zadnjih desetletjih nakazujejo velike družbene spremembe. Prehod v dolgoživo družbo povzroča drugačna razmerja med starostnimi skupinami, kar vpliva na celotno družbo. V dolgoživi družbi se je število ljudi, ki zaradi različnih dolgotrajnih stisk potrebujejo dolgotrajno pomoč, povečalo. Po drugi strani opazamo, da se spreminjajo oblike podpore v neformalnih omrežjih. Odzivi države na demografske spremembe so počasni, saj podlagam, ki so zapisane v strategijah, ne sledijo ukrepi, ki bi spremenili demografski izziv v priložnost.

Nacionalni program socialnega varstva za obdobje 2013–2020 (Ur. l. RS, št. 39/2013) predvideva vzpostavitev petnajstih medgeneracijskih regijskih središč. V letu 2015 je v okviru socialnovarstvenih programov država finančno podpirala delovanje šestih medgeneracijskih centrov v petih različnih regijah po Sloveniji. Najstarejši center deluje že osmo leto. Čeprav medgeneracijski centri zasedajo pomembno mesto v Nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013–2020 (*ibid.*), v Sloveniji nimamo narejenih analiz potreb po medgeneracijskih centrih in oblikovanih vsebinskih smernic za kvalitetno delovanje tovrstnih centrov. Večina strateških političnih dokumentov tematiko medgeneracijskega sodelovanja povzema s stališča starejše generacije, sodobne teorije pa ugotavljajo pomen medgeneracijskega sodelovanja za vse generacije oz. za vso družbo.

Medgeneracijsko sodelovanje je tako postalo eno ključnih razvojnih vprašanj, kar je razvidno iz političnih dokumentov pa tudi s strani povečanega zanimanja strokovne javnosti. Na drugi strani pa so povod za aktualnost medgeneracijskih tem številne civilne iniciative, ki spodbujajo aktivno vključenost predstavnikov vseh generacij v lokalno okolje ter porast števila programov, ki spodbujajo in promovirajo medgeneracijske aktivnosti izven družinskih relacij. Ob številnih različnih diskurzih o medgeneracijskem sodelovanju in praksah na terenu se moramo vprašati, kaj imamo v mislih, ko govorimo o medgeneracijskih programih, medgeneracijski solidarnosti, medgeneracijskem sožitju, medgeneracijskem učenju, medgeneracijskih konfliktih, medgeneracijski pravičnosti in medgeneracijskih centrih. Medgeneracijski centri so pri nas nastali od »spodaj navzgor«: nastali so na terenu, na pobudo nevladnih organizacij kot odgovor na potrebe ljudi, ki so jih organizacije zaznale. Nastali so kot pilotski projekti, ki so se uveljavili in jih je tudi država prepoznala kot potencial za razvoj in večjo družbeno vključenost ranljivih skupin.

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 Različni koncepti razumevanja generacij

Demografske spremembe, predvsem dolgoživost skupaj z nekaterimi drugimi družbenimi spremembami (na primer globalizacija), vplivajo na spremenjeno pojmovanje generacij. Nemški sociolog Karl Mannheim je v petdesetih letih prejšnjega stoletja generacije definiral kot kategorijo ljudi, ki so bili rojeni v specifičnem zgodovinskem oziroma časovnem obdobju in si delijo skupno družbeno, politično in intelektualno okolje (Mali 2014: 115). Danes nič več nujno ne velja, da si kategorija ljudi, ki so bili rojeni v istem časovnem obdobju, deli družbeno, politično in intelektualno okolje: meje med generacijami so bistveno bolj fluidne, zato je razumevanje generacij iz prejšnjega stoletja potrebno postaviti pod vprašaj.

Ramovš (2013: 9) zagovarja gerontološko razumevanje generacij: »[P]ojem generacija pomeni družbeno skupino pripadnikov vsakega od treh življenjskih obdobj – mladosti, srednjih let in starosti:

1. mlada ali prva generacija, kot mejnik se danes najpogosteje jemlje petindvajset let življenja, vendar se meja osamosvajanja pomika navzgor;
2. srednja, druga ali odrasla generacija, ljudje, ki so delovno aktivni;
3. tretja ali upokojenska generacija, mejnik je upokožitev.«

Gerontološka razlaga generacij nasprotuje nekaterim sodobnim sociološkim ugotovitvam, ki zgolj preko tržne ekonomije ocenjujejo prispevek pripadnikov posamezne generacije: srednja generacija je aktivna in tista, ki največ prispeva, prva in tretja pa tisti, ki sta pasivni in torej porabita največ. V okviru gerontologije se je v zadnjih letih oblikoval koncept »enovitosti življenja, kjer človekovo življenje določajo dogodki in vloge, njihov seštevek pa je človekova izkušnost« (Ramovš 2013: 12).

Delitev na tri življenjska obdobja danes ni več aktualna, saj se vse meje prehajanja v naslednjo generacijo premikajo navzgor: mladi so mladi vsaj do 30 let, stari ljudje pa v »tretjem« obdobju doživljajo več »faznih« prehodov. Obdobje po upokožitvi lahko v dolgoživi družbi traja 30 let in več. V nekaterih dokumentih Evropske komisije in posledično razpisih že uporabljajo terminologijo, ki tretje življenjsko obdobje deli vsaj na dve: starejši (elderly) in starejši starejši (older elderly, older old ...).

Howe in Strauss (1991) sta postavila teorijo generacij v ameriški družbi glede na sistem vrednot. Ocenila sta, da človek v povprečju živi 80 let, ki so razdeljena na štiri 20-letna obdobja: otroštvo, mlada odrasla doba, srednja leta in starost. Generacija je po njunem skupina ljudi, ki se rodi vsakih 20 let; to teorijo sta pokazala, ko sta razdelila na generacije obdobje od II. svetovne vojne do konca 20. stoletja: generacija, rojena pred letom 1946, je tiha generacija. Gre za generacijo, ki so jo zaznamovali vojna in težke razmere. Cenijo zasebnost, težko izražajo čustva in spoštujejo avtoriteto. Sledi ji baby-boom generacija, rojena med letoma 1946 in 1963. Zanj je značilno večje blagostanje, bolje izražajo čustva od prejšnje generacije, zaznamuje jih večja egocentričnost in ambicioznost. Generacija X, rojena med letoma 1964 in 1978, je neodvisna in ustvarjalna ter že komunicira s sodobnimi tehnologijami. Generacija Y, rojena med letoma 1979 in 1997, je odraščala v času tehnološke revolucije.

Teorija generacij, ki sta jo razvila Strauss in Howe, je naletela na številne kritike, ki so se nanašale predvsem na pomanjkanje empiričnih dokazov in da nista upoštevala vseh razlik znotraj proučevanih generacij. Ne glede na to pa njuno poimenovanje generacij iz prejšnjega stoletja ostaja v uporabi.

Večina dosedanjih pojmovanj generacij definira generacije linearno: točno določeno – bolj ali manj časovno zamejeno – življenjsko obdobje s predvidenimi in vnaprej določenimi značilnostmi, ki si sledijo. Vendar so demografske spremembe, predvsem daljša pričakovana življenjska doba in manjše število rojstev, vplivale tudi na linearno razumevanje generacij. Namesto linearnega je ustreznejše govoriti o cikličnem načrtovanju življenja, kot predlaga Kristančič (2005). Dejstvo pa je, da ravno podaljšana življenjska doba omogoča ljudem, da se po obdobju zaposlitve ponovno vprašajo o tem, na kakšen način želijo preživeti preostanek življenja, da ponovno razmislijo o svojih ciljih. V preteklosti, ko je bila recimo predvidena smrtnost kmalu po končanem obdobju skrbi za mlajše generacije, ljudje niso imeli priložnosti za ponovno načrtovanje biografije. Ker pa v dolgoživi družbi posameznike pogosto čaka po upokojitvi še 20 ali 30 ali celo več let življenja, imajo priložnost, da ga osmislijo znova.

Ravno zaradi tega postajajo delitve generacij na recimo tri življenjska obdobja preveč rigidne. Drugi razlog, ki vpliva na potrebo po fleksibilnejšem pojmovanju življenjskih obdobj, je individualizacija. Na definiranje generacij vplivajo številni dejavniki: kronološki dejavniki, spreminjanje družbenih vlog skozi življenje in spremembe v

zmožnostih. V dolgoživih in globaliziranih razvitih družbah so družbene vloge arbitrarne: postale so stvar izbire posameznika. Kot pravi U. Beck (2001: 197):

»Individualizacija življenjskih položajev in potekov torej pomeni: biografije postanejo *samorefleksivne*«; družbeno vnaprej dana biografija se transformira v biografijo, ki jo sestavimo sami in jo moramo sestaviti sami«.

Značilnost postmoderne družbe je prav fleksibilnost in fluidnost: ne velja več nujno, da z visoko izobrazbo dobiš službo; ne velja več nujno, da je družina sestavljena iz očeta, mame in dveh otrok; ne velja več nujno, da s prehodom v upokožitev prenehaš delovati in na novo osmišljati svoje življenje; ne velja več nujno, da se bo tvoje življenje končalo med 60. in 70. letom zaradi bolezni, ker so ljudje pri teh letih danes lahko izjemno zdravi. Zato je tudi tradicionalno linearno pojmovanje generacij za sodobni čas neustrezno: končati izobraževanje od osnovne šole do fakultete, se zaposliti, ustvariti družino, delati kariero, se upokožiti in umreti (Kristančič, 2005: 30—31). Biografije se v postmodernej družbi spreminjajo: danes ljudje nimajo zagotovil, da jim bo dobra izobrazba zagotovila službo; prav tako se spreminjajo družinski vzorci in oblike družin, ki niso več tradicionalne, ampak matrične (temeljijo na svobodni izbiri posameznikov, za katere izbereš, da so tvoja družina); po upokožitvi te čaka še daljše obdobje, v katerem se lahko npr. ponovno izobražuješ, saj si manj obremenjen s skrbjo za otroke ali s službo.

Ta fleksibilnost pravzaprav pomeni rahljanje tradicionalnih vzorcev: predvidljive in zamejene kategorije v postmodernej družbi niso več fiksirane. Linearno razumevanje življenjskih obdobjev postaja neustrezno tudi zato, ker ne vključuje individualnih razlik: npr. tradicionalno pojmovanje srednjih let ali srednje generacije ima naslednje skupne značilnosti – zaposlitev, ustvarjanje družine, ustvarjanje doma. Če pogledamo statistiko, vedno več mladih ljudi še po 30. letu živi doma; stopnja brezposelnosti na eni strani je vedno večja, na drugi strani pa je vse več prekarnih oblik zaposlitev, ki onemogočajo recimo odobritev kredita za stanovanje. Za družino se odločajo vedno pozneje, poleg tega se spreminjajo tradicionalne oblike družine: vse več je npr. enostarševskih družin. Zato Kristančič (2005: 25) predlaga petstopenjsko delitev življenjskega poteka, obenem pa predlaga ciklično pojmovanje življenjskih obdobjev:

1. življenjska doba: od rojstva do 30 let;
2. življenjska doba: od 30 do 65 let;

3. življenjska doba: od 65 do 80 let;
4. življenjska doba: od 80 do 100 let;
5. življenjska doba: od 100 let naprej.

Ciklično pojmovanje življenja pomeni, da ima človek v vsakem življenjskem obdobju pravico in možnost izbire na vseh življenjskih področjih: izobraževanje, družina, delo, prosti čas in igra oz. zabava.

»Življenjske poti postajajo nelinearne, kar pomeni, da lahko skoraj v vsakem trenutku življenja 'začneš znova' – vrneš se v izobraževanje, znova začneš družinsko življenje ali poklicno kariero« (Ule 2011: 95).

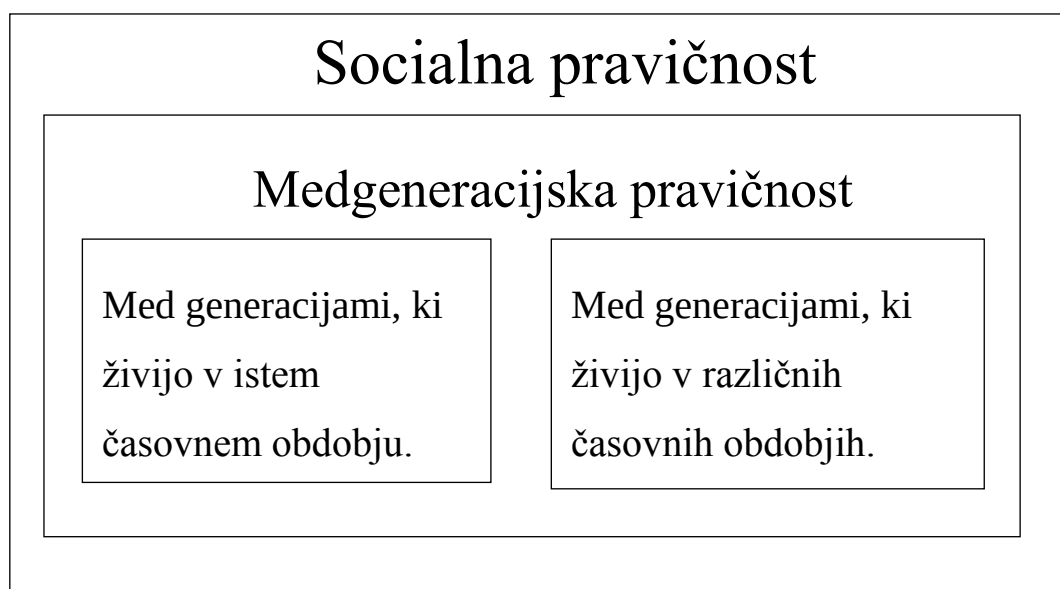
Vprašanje, ki se nam zastavlja, je, ali je v dobi, ko je eden izmed družbenih ciljev medgeneracijska povezanost, sploh še smiselno govoriti o delitvi družbe na posamezne kronološke segmente. Ločevanje na specifične generacije pravzaprav družbo dodatno segregira in ločuje. Stare ljudi potiska to ločevanje na rob, da postanejo hermetično zaprta skupina. Kot pravi Mali (2014: 116), je v sodobni družbi ravno to razlog, zaradi katerega ne moremo generacij več deliti na tradicionalne načine. Ljudje imajo v sodobni, globalizirani družbi interese in poglede, ki so izrazito individualni in niso odvisni od letnice rojstva, ampak so stvar osebnih prepričanj.

Življenjska obdobja v sodobnem času niso več jasno ločena, prehodi iz enega v drugo življenjsko obdobje so manj ostro definirani. Danes nekateri označevalci, kot so: kateri generaciji pripadaš, koliko si star, življenjski stil, ki je primeren za določeno starostno skupino ..., niso več pomembni za razumevanje razlik med generacijami. Ločevanje biografij na generacije celo bolj promovira razlike kot priložnosti in izzive za večjo družbeno povezanost (Mali, 117). Spodbujanje iskanja razlik med generacijami pa še doprinese h generacijskemu prepadu. Sodobne biografije so postale ciklične: življenjski dogodki ne prihajajo nujno v nekem kronološkem zaporedju, ampak precej arbitrarno. Prav ta cikličnost pa omogoča stike med različnimi generacijami, briše razlike in zagotavlja medgeneracijsko sodelovanje in solidarnost.

1.2 Medgeneracijska pravičnost

Z vprašanjem medgeneracijske pravičnosti se ukvarja politična in moralna filozofija, vse od Thomasa Hobbesa v 17. stoletju do Johna Rawlsa in Brucea Ackermana. Ker so demografske spremembe večino evropskih držav prisilile k razmišljanju, kako dolgoročno zagotavljati pravično porazdelitev družbenih koristi in bremen, je medgeneracijska solidarnost znova tema na političnem parketu. Politični ukrepi, ki upoštevajo medgeneracijsko pravičnost ali jo celo postavljajo v samo središče ukrepanja, so bili v evropskih državah sprejeti (ali še bodo) predvsem na področju pokojninske reforme. Vedno več pozornosti pa medgeneracijski pravičnosti daje tudi okoljska politika, ki poudarja pomen odgovornosti danes živečih generacij do okolja. Interes okoljske politike na področju medgeneracijske solidarnosti temelji na vprašanju, kakšen planet (onesnažen, izkoriščeni viri ...) bomo zapustili generacijam, ki prihajajo za nami.

Ko govorimo o medgeneracijski pravičnosti, govorimo pravzaprav o socialni pravičnosti. Medgeneracijska pravičnost je del širšega konteksta socialne pravičnosti, govorimo pa o dveh vprašanjih socialne pravičnosti: med različnimi generacijami znotraj enega življenjskega cikla in v bolj dolgoročnem smislu, tj. o pravičnosti do generacij, ki nam bodo sledile.

Slika 1.1: Medgeneracijska pravičnost kot del socialne pravičnosti (Kluth 2001)

Pravičnost med generacijami znotraj enega življenjskega cikla je pravzaprav enaka socialni pravičnosti nasploh: vsak posameznik (ne glede na starost) ima enako pravico do družbenih koristi in bremen v skladu s svojimi potrebami. Osnovna ideja socialne pravičnosti govori o tem, kako so dobre ali slabe stvari porazdeljene med pripadnike družbe. Družba je nepravična takrat, ko posameznik ali pogosteje skupina ljudi uživa manj priložnosti, kot naj jih bi, ali prenaša večje breme, kot naj bi ga (Miller 2001). V tem smislu pogosto govorimo o medgeneracijski pravičnosti takrat, ko ugotavljamo, da delovno aktivno prebivalstvo ne zmore vzdrževati pokojninskega sistema. Delovno aktivno prebivalstvo v sodobni družbi prenaša preveliko breme.

Pravičnost do generacij, ki nam bodo sledile, je v kontekstu socialne pravičnosti težje razumljiva. Nekateri avtorji (predvsem predstavniki libertarne politične filozofije, najpomembnejši med njimi R. Nozick, 2013) se ne strinjajo, da imamo sedaj živeče generacije sploh kakršno koli obveznost ali odgovornost do generacij, ki bodo živele za nami. Dvomijo, da je koncept socialne pravičnosti relevanten za razumevanje odnosa med sedanjimi in bodočimi generacijami, ker tak odnos sploh ne obstaja. Čeprav med nami in generacijami, ki bodo živele za nami, ni konkretnega, dejavnega odnosa, ne moremo zanikati, da do njih nimamo neke moralne odgovornosti. Večina nas danes ne dvomi več, da smo npr. moralno odgovorni, da varujemo okolje, ker sicer zaradi našega, trenutno iracionalnega odnosa do okolja izumirajo številne rastlinske in živalske vrste. Nihče od nas ne more zanikati logične povezave med tem, kako danes ravnamo z naravo in pogoji, ki jih bomo zapustili prihodnjim generacijam: če bomo na primer danes zastrupili, uničili, prodali vodne vire, bo obstoj bodočih generacij dejansko pod vprašajem.

Načelo pravičnosti med generacijami po Rawlsu (1999) deluje šele takrat, ko v zakup vzame interes generacij, ki bodo živele v različnem času in različnih fazah razvoja. Rawls dejansko predlaga obliko varčevanja, ki bi bodočim generacijam zagotovila dostojno preživetje. Na pomanjkljivost tega predloga so opozarjali številni avtorji (Wolf 2010). Težko je namreč natančno predvideti, kakšne bodo potrebe bodočih generacij; poleg tega današnje metode izračunavanja ne bodo nujno uporabne v prihodnosti, Rawlsov predlog pa tudi ni predvidel aktualnih demografskih sprememb (npr. staranja).

Dejstvo je, da se bodočim generacijam z zavestnim uničevanjem okolja oz. s premalo aktivnim preprečevanjem onesnaževanja okolja, ko je skrb zanj prepuščena tržni logiki, jemlje podlago za eksistenco.

Glede na to, da se o medgeneracijski pravičnosti med generacijami, ki ne živijo v istem življenjskem ciklu, zadnja desetletja prepričljivo govori predvsem na področju varovanja

okolja, je morda čas, da teorijo socialne pravičnosti zamenja teorija, ki bo trajnost in človekovo blagostanje postavila v središče razprave (Wolf 2010).

Najbolj temeljna ideja v Rawlsovem pojmovanju pravičnosti je ideja »o družbi kot poštenem sistemu družbenega sodelovanja skozi čas iz generacije v generacijo« (Rawls 2011: 24). Rawlsova ideja distributivne pravičnosti predpostavlja, da so prednosti in slabosti med člani družbe pravično razdeljeni. Državne inštitucije so tiste, ki v demokratični družbi skrbijo za porazdelitev koristi in bremen med ljudmi. V državi blaginje so to zdravstveni, šolski in pokojninski sistemi ter institucije, ki skrbijo za pravično »distribucijo« koristi. Rawls demokratično družbo razume kot sistem družbenega sodelovanja, ki ima tri bistvene lastnosti (Rawls 2011):

1. Družbeno sodelovanje je bistveno drugačno od usklajenega delovanja, kjer avtoriteta daje navodila za ravnanje. Sodelovanje predpostavlja javno priznana ravnanja, ki jih tisti, ki sodelujejo, sprejemajo kot najprimernejša.
2. Ideja sodelovanja predpostavlja idejo poštenih pogojev sodelovanja, ki jih posamezniki sprejmejo in včasih celo morajo sprejeti, če jih sprejmejo vsi drugi. »Pošteni pogoji sodelovanja opredelijo idejo recipročnosti in vzajemnosti: vsi, ki opravijo svojo nalogo, kot to zahtevajo priznana pravila, morajo biti deležni koristi, kot to določa javni standard, o katerem je bilo doseženo soglasje« (Rawls 2011: 25).
3. Ideja sodelovanja predpostavlja idejo racionalne prednosti: posamezniki si prizadevajo za tisto, kar je dobro s stališča njihovega lastnega dobra.

Pojem medgeneracijske pravičnosti pogosto zamenjujemo s pojmom medgeneracijske solidarnosti. Vendar termina ne gre enačiti, saj je medgeneracijska solidarnost »socialna povezanost med generacijami« (Hlebec *et al.* 2012). Največji del medgeneracijske solidarnosti pravzaprav predstavljajo omrežja opore, ki so na voljo oz. jo nudijo predstavniki ene generacije predstavniku druge generacije.

Medgeneracijska pravičnost je del širšega koncepta družbene pravičnosti, ki temelji na poštenih pogojih sodelovanja. Šele dogovor o sodelovanju lahko opredeli recipročnost in vzajemnost, kar je temeljna vrednota pravične družbe. Koncept medgeneracijske pravičnosti je uporaben tako za generacije, ki živijo v istem življenjskem obdobju, kot za generacije, ki bodo sledile. V tem smislu se poudarek medgeneracijske pravičnosti v

zadnjem času seli na področje etičnih razprav o varovanju okolja: planeta, ki ga uporabljamo, ne smemo izrabljati, saj je namenjen tudi tistim, ki pridejo za nami. Ne glede na to mora temeljni koncept medgeneracijske pravičnosti in o pravični distribuciji dobrin med vsemi, ki sodelujejo v družbeni pogodbi, ostati v središču razprav (predvsem političnih) o medgeneracijski solidarnosti. Izziv socialne države je, da zagotovi pravičnost med generacijami in ustvari pogoje za sodelovanje med generacijami, ki je predpogoj za razvoj medgeneracijske solidarnosti.

1.3 Medgeneracijska solidarnost

Solidarnost je v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (1994) opredeljena kot podpiranje, odobravanje nekega ravnanja in pripravljenost za medsebojno pomoč. Solidarnost pogosto povezujemo z načelom vzajemnosti, ki predpostavlja, da vsak v družbi prispeva enako glede na svoje zmožnosti. Socialno povezovanje in sodelovanje vključuje izmenjavo dobrin in virov med različnimi generacijami na več ravneh. Medgeneracijska solidarnost v literaturi se nanaša predvsem na socialno povezanost med generacijami – tako v družini kot na državni in »lokalni« ravni – in na to, kako ta povezanost zagotavlja oz. spodbuja različne oblike neformalne pomoči.

Medgeneracijska razmerja, odnosi, obveznosti in dolžnosti so vitalni za obstoj vsake družbe. Zavest, da se generacije izmenjujejo v položaju dajalcev in prejemnikov, prežema evropsko kulturo, pravo in delovanje številnih inštitucij (Mandič 2009: 139). Demografske spremembe, predvsem staranje prebivalstva, postavlja pod vprašaj do sedaj uveljavljene oblike medgeneracijskih odnosov.

Izraza medgeneracijska pogodba oziroma medgeneracijska solidarnost sta povezana s Bismarckovim modelom socialnega zdravstvenega zavarovanja. Gre za solidarnostni model, kjer so vsi zavarovani, bremena si delijo delodajalci in delavci, plačila pa solidarnostno uravnotežena. Prvič je bil model uveden z zakonom v Nemčiji, Avstro-Ogrska ga je sprejela leta 1890 in tako je prišel tudi k nam.

V Sloveniji se v povezavi z medgeneracijskimi razmerji govori predvsem na dva načina: »medgeneracijska pogodba, ki že z izrazom pogodba predpostavlja, da gre za dogovor, ki ga je relativno enostavno spremeniti« (Mandič 2009: 140); izraz »medgeneracijska solidarnost« pa se najpogosteje uporablja v povezavi z etičnimi in prostovoljskimi ravnanji

posameznikov. Mandič (*ibid.*) predlaga uporabo izraza medgeneracijsko zavezništvo, ki celostno izraža to kompleksno razmerje medodvisnosti med generacijami.

1.3.1 Medgeneracijska solidarnost v državah blaginje

Medgeneracijsko sodelovanje in pomoč nista nič novega. Družine so vselej imele razvit neformalni sistem pomoči, tako da je sodelovanje in pomoč med generacijami znotraj družine tradicionalna. Na drugi strani je medgeneracijska pravičnost integrirana tudi v sisteme zagotavljanja socialnih pravic v državi blaginje. V družbi so tveganja neenakomerno porazdeljena, način, kako država blaginje ravna s temi tveganji, pa kaže na različne vrste solidarnosti. Esping-Andersen (1999: 41) loči tri modele solidarnosti, ki ustrezajo trem tipom režimov blaginje:

1. rezidualni model: v tem modelu je pomoč omejena na najranljivejše družbene skupine in se dodeljuje po načelu preverjanja potreb;
2. korporativistični model: pokriva tveganja po statusu članstva; programi temeljijo na obveznem članstvu z namenom zagotavljanja največje korporativistične solidarnosti;
3. univerzalistični model: ta model je osnovan na ideji pokritja vseh individualnih tveganj in solidarnosti ljudi.

Medgeneracijska pogodba temelji na predpostavki, da bodo prihodnje generacije zagotovile vire tisti generaciji, ki je takšne vire nekoč že zagotavljala starejši generaciji. Demografske spremembe so temeljni izziv za sodobne države blaginje, ki išče ravnovesje med ustrezno zaščito starejših in investicijami v mlajše generacije ter poskuša ob tem zagotavljati finančno vzdržnost med sistemom socialne varnosti in socialno pravičnostjo.

1.3.2 Medgeneracijska solidarnost v obdobju tranzicije

V obdobju tranzicije je prišlo do spremembe vloge socialne države, kar je vplivalo tudi na medgeneracijsko solidarnost. Cilj sprememb vloge socialne države naj bi bila modernizacija sistema države blaginje, prelom s socialistično ureditvijo, vzpostavitev enotnega javnega sektorja, tržnega gospodarstva in razvite civilne družbe (Mandič 2012). Redistribucija, prerazdeljevanje državne oz. družbene lastnine je bilo ključno in tudi

začetno vprašanje tranzicije. Privatizacija gospodarstva ter (v nekaterih državah, med njimi v Sloveniji) denacionalizacija (restitucija) premoženja sta v ospredje postavili vprašanje, »kdo kaj dobi« (Mandič 2012). Redistribucija pa ni bila omejena zgolj na lastnino, ampak je potekala tudi v smislu prerazdelitev koristi in bremen za različne skupine prebivalstva.

»Zlasti očitno je bilo to pri shemah, ki so dovoljevale nestandardno zgodnje upokojevanje kategorij, kot so starejši, posebne poklicne skupine, brezposelni itd.; na ta način se je zakrivala in reševala množična brezposelnost zaradi ekonomskega šoka v prvih letih tranzicije. To je ustvarilo veliko nesorazmerje med prilivi in odlivi v pokojninski sistem« (Mandič 2012: 617).

Kot navaja Mandič, se je v večini vzhodnoevropskih držav in Sloveniji po obdobju socializma ponovno okrepil Bismarckov model blaginje, ki je s paternalističnim načinom na eni strani in z vzpostavljanjem individualne odgovornosti na drugi strani omogočil umik oz. krčenje socialne države. Neformalna omrežja, družina, prijatelji in sosedje so tako zavzeli komplementarni prostor pomoči in oskrbe, predvsem na področju otroškega varstva, oskrbe starih ljudi in zdravstvenega varstva. Oskrba starih ljudi je bila v času tranzicije v Sloveniji najbolj zapostavljeno področje: zaradi neodzivnosti države pri sprejemanju zakonskih okvirjev dolgoročne oskrbe je večina oskrbe starih ljudi – z izjemo institucionalne – domena neformalnih, družinskih omrežij. Ta omrežja so praviloma medgeneracijska (skrb srednje generacije za ostarele starše), temeljijo pa na vzajemnosti in solidarnosti. Nekatere od recipročnih oblik medgeneracijske oskrbe so opredeljene tudi v zakonodaji: poleg dolžnosti staršev do otrok Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Ur. l. RS, št. 69/2004) v 124. členu polnoletnim otrokom nalaga skrb za starše, če ti zase ne morejo ustrezno poskrbeti.

1.3.3 Tri ravni medgeneracijske solidarnosti

Medgeneracijska solidarnost v družbi poteka na več ravneh. Večina avtorjev danes govori o treh ravneh medgeneracijske solidarnosti: mikroravni (družina in sorodstvo), makroravni (medgeneracijske pogodbe v državah blaginje) in na mezoravni (medgeneracijsko sodelovanje v skupnosti). Prvi dve ravni medgeneracijske solidarnosti sta tudi pri nas pogosto področje raziskav, tretjo raven – medgeneracijsko sodelovanje in medgeneracijske programe v skupnosti – pa bi bilo potrebno začeti bolj sistematično raziskovati.

1.3.3.1 Makroraven medgeneracijske solidarnosti

Na makronivoju bi morali pravzaprav govoriti o medgeneracijski pravičnosti oziroma družbeni ali medgeneracijski pogodbi in ne o solidarnosti. Primer takšne pogodbe je npr. pokojninski sistem: aktivno prebivalstvo zagotavlja vplačila v pokojninski sistem, ta zagotavlja transferje upokojencem, ki so v času zaposlitve vplačevali v sistem, ob predpostavki, da bo tudi za sedanjo aktivno generacijo ob nastopu upokojitve ustrezno poskrbljeno. Vprašanje pa je, v kakšnem razmerju so ti trije nivoji medgeneracijske pravičnosti in solidarnosti. Nekateri so mnenja, da zaradi močne socialne države skrb družine za sorodnike ni več potrebna in da storitve socialne države izrivajo (ang. *crowding-out*) medgeneracijsko solidarnost na področju družine (Hlebec *et al.* 2012: 9). Večina pa jih meni, da gre za komplementarni obliki podpore in da močna socialna država krepi tudi medgeneracijsko solidarnost na mikroravni (teorija vrivanja, ang. *crowding-in*).

Spremenjena demografska struktura, predvsem staranje in dolgoživost prebivalstva, so trendi, ki vplivajo na to, da se vedno več evropskih držav zaveda, da so potrebni učinkoviti politični ukrepi. Ti morajo zagotoviti, da bodo družbene koristi in bremena pravično razdeljeni med generacijami.

1.3.3.2 Mikroraven medgeneracijske solidarnosti

Področje medgeneracijske solidarnosti v družini je dobro raziskano področje tudi pri nas. Leta 2012 je izšlo temeljno delo »Medgeneracijska solidarnost v Sloveniji«, ki prinaša rezultate raziskave, opravljene med letoma 2009 in 2012 (Hlebec 2012). Avtorice so raziskale predvsem mikroraven medgeneracijske solidarnosti, hkrati pa so poudarile nujnost in potrebo, da v prihodnje raziščemo tudi mezoraven medgeneracijske solidarnosti. Avtorice so v raziskavi uporabile model medgeneracijske solidarnosti po Bengstonu in Robertsu (Hlebec, *et al.* 2012: 51). Ta model medgeneracijsko solidarnost definira kot koncept, ki je sestavljen iz 6 elementov odnosa med otroki in starši:

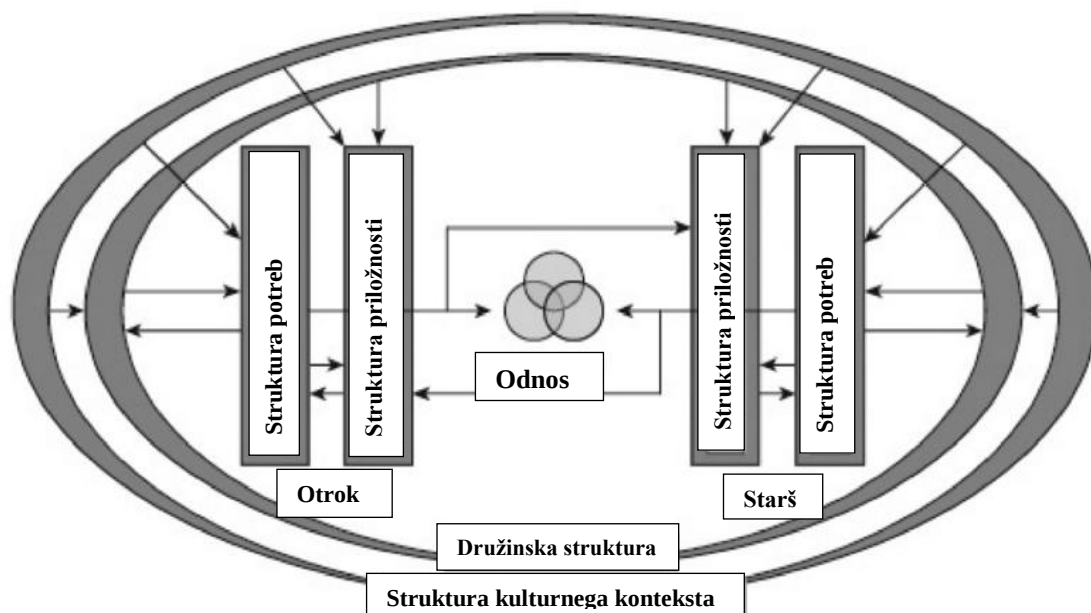
1. emocionalna povezanost,
2. stiki,
3. podobnost v vrednotah in prepričanjih,
4. delitev virov,
5. družinske norme,
6. priložnosti za medgeneracijske izmenjave.

Model je bil kritiziran predvsem s stališča, da v medgeneracijskih odnosih poleg solidarnosti in pomoči ne upošteva tudi konflikta oziroma ambivalentnosti, ki je lastna medgeneracijskim odnosom.

»[M]edgeneracijska solidarnost je večnivojski in večdimenzijski koncept, ki ga sestavljajo različni vidiki odnosov med starši in otroki: od emocionalnih vezi, izmenjave različnih storitev in aktivnosti kot tudi konfliktov, razdorov in ambivalentnosti« (Mali 2014).

Teoretični model medgeneracijske solidarnosti, ki ga je razvil Mark Szydlic, kaže, da medgeneracijsko solidarnost oz. medgeneracijske odnose oblikujejo številni dejavniki, ki jih je razdelil v štiri skupine (Szydlic 2008) in v slikovnem prikazu predstavil tako:

1. struktura priložnosti (*opportunity structure*),
2. struktura potreb (*need structure*),
3. družinska struktura (*family structure*),
4. kulturnokontekstualne strukture (*cultural-contextual structures*).

Slika 1.2: Dejavniki, ki vplivajo na medgeneracijske odnose (Szydlic 2008)

Pri analizi raziskave, ki je bila opravljena na področju medgeneracijske solidarnosti znotraj družine, so avtorice opazile, da kljub »vtisu, da pomen in funkcija družine slabi, prebivalci še vedno visoko vrednotijo družino in njena omrežja socialne podpore« (Hlebec *et al.* 2012: 99).

1.3.3.3 Mezoraven medgeneracijske solidarnosti

Analize medgeneracijske solidarnosti v skupnosti so v primerjavi z mikro- in makroravnjo redke, saj je skupnost kot vir opore oz. pomoči pogosto spregledana. Neformalne oblike pomoči, ki potekajo znotraj skupnosti, med sosedi in preko organiziranega ali neorganiziranega prostovoljstva, je težko analizirati.

Skupnost je, poenostavljeno rečeno, skupina ljudi, ki si deli neke vrednote ali geografsko bližino. Za skupnost je značilno, da se med ljudmi ustvarijo trajnejši odnosi, ki so za njih pomembni in preko katerih se identificirajo s skupnostjo. Skupnost obravnava obsežna literatura; eden najpomembnejših teoretikov, ki je vzpostavil razlikovanje med skupnostjo in družbo, je Tönnies (1999). Družba (*gesellschaft*) je krog ljudi, ki živijo drug ob drugem, vendar niso povezani; za skupnost (*gemeinschaft*) velja enako, s pomembno razliko, da so ljudje v skupnosti povezani (Tönnies 1999: 84).

Pogoj geografske povezanosti neke skupine ljudi se v času interneta in socialnih omrežij manjša. Ljudje s pomočjo sodobnih tehnologij lažje vzpostavljajo povezave z drugimi ljudmi, ki delijo podobne vrednote ali prepričanja. Za zadnje desetletje je tako značilen množični nastanek virtualnih skupnosti, ki ne delujejo na osnovi geografske bližine. Nedvomno pa med funkcioniranjem skupnosti, ki temeljijo na geografski bližini, in virtualnimi skupnostmi obstajajo številne razlike, predvsem na področju nujenja opore in neformalnih oblik pomoči.

Na področju medgeneracijske solidarnosti nas zaenkrat zanima skupnost, ki je osnovana na osnovi geografske bližine. Za nekatere družbene skupine je pomen skupnosti izjemen. Najpogosteje so to najranljivejše skupine, med njimi številni avtorji izpostavljajo stare ljudi (Mali 2014: 122; Hlebec *et al.* 2012: 104). Ti v lokalni skupnosti živijo dlje časa in so v tem času vzpostavili številne odnose in vezi, na skupnost jih vežejo spomini, dobro jo poznajo in se znotraj nje z lahkoto gibljejo. Zaradi vsega navedenega je lokalna skupnost za stare ljudi izjemnega pomena.

V nekaterih državah se kaže trend vzpostavljanja t. i. skupnosti za stare ljudi, neke vrste sosesk za stare ljudi, ki so povsem prilagojene potrebam starih. Pri nas ta trend ni zaživel,

so pa lokalne skupnosti za izmenjavo medgeneracijske solidarnosti zelo pomembne. Proces dezinstitutionalizacije predvideva, da bo večina storitev uporabnikom na voljo v skupnosti in ne več v institucijah (Vlada RS 2014).

Skupnostne storitve (*community based services*) za stare ljudi in znotraj katerih se razvijajo oblike medgeneracijske solidarnosti, ki jih poznamo v Sloveniji, so:

- socialna oskrba na domu (del javne socialne službe);
- zdravstvena oskrba (patronažna služba kot del javne zdravstvene službe);
- medgeneracijski skupnostni centri (pretežno domena nevladnih organizacij);
- programi društev upokojencev (NVO);
- programi vseživljenjskega učenja in izobraževanja (univerze za tretje življenjsko obdobje, ljudske univerze);
- programi drugih nevladnih in humanitarnih organizacij (Rdeči križ, Karitas).

S procesom dezinstitutionalizacije naj bi se v prihodnje vedno več storitev preneslo na skupnost. Skupnostni programi, med katere se uvrščajo tudi medgeneracijski centri, so del razvojnih prioritet, ki si jih je Slovenija zadala v strategiji razvoja (Vlada RS 2014: 9). Spodnja tabela kaže na nekatere priložnosti in potencialne za razvoj, ki jih je država identificirala na področju socialnega vključevanja.

POTREBE	POTENCIALI ZA RAST
• zmanjšanje socialne izključenosti • vključevanje ranljivih skupin v družbo • zagotavljanje dostopa do socialnih in zdravstvenih storitev • spodbujanje socialnega podjetništva • medgeneracijsko sodelovanje in pomoč • zmanjševanje neenakosti v zdravju ter zmanjševanje dejavnikov zdravstvenega tveganja	• razvoj socialnega podjetništva • razvoj programov aktivacije za neaktivne • razvoj programov opolnomočenja za ranljive skupine • dezinstitutionalizacija in razvoj skupnostnih oblik socialnih in zdravstvenih storitev na področju dolgotrajne oskrbe • modernizacija zdravstvenih in socialnih storitev • promocija zdravega življenjskega sloga za vse generacije ter preventivne zdravstvene akcije

Tabela 1.1: Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine, aktivno staranje in zdravje (Vlada RS 2014).

Medgeneracijsko sodelovanje in pomoč, zmanjševanje socialne izključenosti in vključevanje ranljivih skupin v družbo so nekatera področja, ki jih je država v svojem razvojnem načrtu identificirala kot potrebe. Na drugi strani so navedene priložnosti za reševanje teh težav oziroma predlogi, na kakšen način odgovoriti nanje. Med priložnostmi, ki jih prepoznava država, je tudi dezinstitutionalizacija in razvoj skupnostnih oblik socialnih storitev na področju dolgotrajne oskrbe. Tukaj gre praviloma tudi za skupnostne oblike oskrbe, ki jih izvajajo različne nevladne organizacije in v katerega sodi tudi medgeneracijska solidarnost na mezaravni. Vendar je potrebno poudariti, da strategije brez konkretnih ukrepov niso veliko vredne.

Medgeneracijska solidarnost je kompleksen sistem, v katerem se prepletajo koncepti, politike in prakse na treh področjih: države, družine in skupnosti. Prva dva nivoja medgeneracijske solidarnosti sta bolj raziskana, nivo skupnosti pa je deležen manj pozornosti. Ne glede na to pa se v skupnostih danes – tudi pri nas – odvija mnogo oblik medgeneracijske pomoči in podpore, ki komplementarno dopolnjujejo državno in družinsko raven. Največkrat gre za skupnostne projekte, ki so zasnovani od spodaj navzgor: začnejo se na osnovi zaznave potreb določene skupine ljudi ali posameznikov. Ker pa nivo medgeneracijske pomoči v skupnosti ni raziskan, težko ocenjujemo vplive, ki jih ima na stopnjo medgeneracijske povezanosti. Določene prakse, kot so recimo medgeneracijski centri, so že prepoznane kot primeri dobrih praks, vendar je od koncepta/strategije/politike do ukrepa še dolga pot. Poleg tega snovalci politik vedno bolj prepoznavajo pomen dezinstitutionalizacije na področju dolgotrajne oskrbe. Odprto pa ostaja vprašanje, koliko časa bo preteklo, da bo država dejansko zagotovila pogoje za kvaliteten razvoj skupnostnih oblik pomoči.

1.4 Medgeneracijski konflikt

Medgeneracijski konflikt ima več oblik in pomenov. Pojavil se je v moderni družbi, s tem ko mladi niso več prevzemali tradicionalnih vlog in tradicije starih ljudi, ampak so se oblikovali kot družbena skupina in se identificirali drug z drugim (Ule 2007). Zadnji večji medgeneracijski konflikt, ki je bil v svoji osnovi kulturen, so bila 60. in 70. leta prejšnjega stoletja.

Medgeneracijske konflikte najdemo tako znotraj družine kot v družbi med različnimi generacijami. V družini najpogosteje prihaja do 6 različnih tipov konfliktov:

1. komunikacija in način interakcije;
2. navade in življenjski stil;
3. razlike pri vzgoji otrok;
4. ideološka, politična in verska prepričanja;
5. delo, služba;
6. vzdrževanje doma (Clarke *et al.* 1999).

Tako starejšo kot mlajšo generacijo najpogosteje v konflikt privedejo moteč način komunikacije in navade ter življenjski stil (to najbolj moti stare ljudi). Paradoksalno pa udeleženci raziskave poročajo, da kljub konfliktom znotraj družine obstaja visoka raven solidarnosti v družini in si vsi med seboj pomagajo.

Vprašanje medgeneracijskega konflikta je vprašanje, ki je bilo v zgodovini vedno prisotno, vendar je bilo različno zaostreno. Ko sociologi danes govorijo o medgeneracijskem konfliktu, govorijo predvsem o tem, da mlade generacije stojijo pred številnimi zaprtimi vrati. Njihov položaj je danes še slabši, saj se mladostna doba podaljšuje – enako kot doba srednjih let ali doba, ko si star. Rizman (2011), si zastavlja vprašanje ali danes medgeneracijski konflikt sploh obstaja in ali je v Sloveniji posebno izrazit. Po njegovem mnenju danes ne gre za kulturni prepad med generacijami, ampak za strukturnega: to dobo označuje na eni strani visoka stopnja brezposelnosti med mladimi, na drugi strani pa bistveno večja – tako kvalitativna kot kvantitativna – stopnja izobraženosti trenutne mlade generacije. Razrednega boja, kot smo ga poznali, ni več – zdaj se odvija boj med revnimi in bogatimi, mladimi in starimi. Konflikt nastopa med skupinami, ki bi naj v sodobni družbi enakovredno dostopale do ustvarjenih koristi in si delile bremena.

Danes je medgeneracijski konflikt predvsem strukturen, saj gre prej za razredni konflikt – konflikt dveh družbenih skupin, ki konkurirata za omejene vire preživetja. Kot pravi Kohli (2005), nedvomno obstaja distribucijski konflikt med staro in mlado generacijo, vendar je ta konflikt podoben razrednemu konfliktu. Pozorni moramo biti na to, da generacijskega konflikta ne zlorablamo v političnoideološke namene.

1.5 Medgeneracijsko sožitje in sobivanje

Medgeneracijsko sožitje je pojem, ki ga najpogosteje zasledimo v gerontološki literaturi. Sožitje ali s tujko simbioza je širok pojem, ki zajema aktivne in pasivne oblike ter procese skupnega »soživljenja« ljudi (Ramovš 2013: 72). Zagovorniki termina sožitje pravijo, da

gre pri sožitju za več kot zgolj za sobivanje. Po Slovarju slovenskega knjižnega jezika (1994) sobivanje pomeni »živeti zraven«, »živeti skupaj« in torej med temi, ki sobivajo, ne predpostavlja nujno nekega odnosa. To pomeni, da odnos lahko je ali ne, lahko je v prid obema, lahko pa je tudi škodljiv. Sožitje naj bi poleg sobivanja predpostavljalo še neko soodvisnost, sokoristnost – simbioza v naravi pomeni tesen soodnos med dvema rastlinama. Vendar je potrebno poudariti, da izraz simbioza ne predpostavlja nujno odnosa, ki je v korist obema, ki soživita. V naravi je eden v simbiotskem paru gostitelj in drugi parazit.

V sodobni literaturi na področju medgeneracijskega sodelovanja termin sobivanje (*co-existence*) pomeni več kot zgolj živeti skupaj. Dober primer, ki kaže na to, so medgeneracijski centri v Španiji: predstavniki različnih generacij sobivajo v medgeneracijskem centru, s tem da si delijo obveznosti in skrb za drugega človeka, ki biva v centru. Primer takšnega sobivanja je medgeneracijski center v Alicanteju v Španiji, kjer je lokalna skupnost zgradila center z namenom, da bodo v njem sobivali stari ljudje, ki potrebujejo občasno pomoč, in mladi, ki jim to občasno pomoč nudijo. Njihovo sobivanje temelji na dogovoru, ki ga sklenejo stari in mladi sosedje: v zameno za bivanje v centru (bivanje prinaša nekatere ugodnosti, kot je na primer nižja najemnina) se sosedje pisno dogovorijo o obliki pomoči, ki jo lahko nudijo drug drugemu. Podrobneje bomo medgeneracijski center opisali v nadaljevanju, ko bomo primerjali centre različnih evropskih držav.

Pojem medgeneracijskega sobivanja vključuje dogovor, identifikacijo možnih oblik podpore in pomoči, kjer sta oba »partnerja« v nekem razmerju in lahko prispevata glede na svoje resurse in sposobnosti. Pojem medgeneracijskega sožitja po drugi strani dopušča razmerje, v katerem eden od »partnerjev« v odnosu ne pridobi nujno in lahko (ali pa tudi ne) parazitira na drugem. Zato je morda v sodobnem diskurzu o medgeneracijskem sodelovanju pojem sožitja ustrezneje zamenjati s pojmom sobivanja oziroma s pojmom brez negativne konotacije.

1.6 Medgeneracijsko sodelovanje

Slovar slovenskega knjižnega jezika (1994) sodelovanje opredeli kot aktivno povezanost zaradi neke skupne dejavnosti. Medgeneracijsko sodelovanje je pojem, ki se v zadnjem desetletju vedno pogosteje uporablja. Na neki način gre za pojem, ki je širši od solidarnosti in sožitja, saj zajame vsa področja in nivoje medgeneracijskega diskurza. Za kvalitetno

doseganje ciljev medgeneracijske pogodbe je na primer potrebno sodelovanje različnih partnerjev. Na področju medgeneracijske solidarnosti znotraj družine je potrebno sodelovanje različnih generacij za zagotavljanje različnih pomoči in podpore. Brez sodelovanja medgeneracijske pravičnosti ni mogoče misliti: sodelovanje je temelj družbene pravičnosti (Rawls 2011).

Po našem mnenju pa je medgeneracijsko sodelovanje tudi pojem, ki se danes uporablja za specifičen način delovanja. V tem smislu sodelovanje predpostavlja zavesten skupni interes predstavnikov različnih generacij po skupnem delovanju s ciljem po soustvarjanju. Rezultat oziroma učinek takšnega sodelovanja je večja povezanost in solidarnost med predstavniki različnih starostnih skupin. Sodelovanje med generacijami omogoča enakovredno zastopanost predstavnikov različnih generacij, ki si prizadevajo za skupne cilje. Je neke vrste zaveza ali dogovor o skupnem ustvarjanju, ki upošteva pravice in potrebe predstavnikov vseh starostnih skupin in je temelj za obstoj družbe in njen razvoj (Mali 2014). Medgeneracijsko sodelovanje se najpogosteje uporablja za opis skupnih aktivnosti in projektov, ki jih načrtujejo in izvajajo predstavniki različnih starostnih skupin.

1.7 Medgeneracijska aktivnost, program ali projekt

Končno poročilo o izvedbi Evropskega leta aktivnega staranja in medgeneracijske solidarnosti navaja 154 medgeneracijskih dogodkov v letu 2012, pri čemer število izvajalcev ni bilo znano (Narat *et al.* 2012). Medgeneracijski programi in aktivnosti v skupnosti se med seboj zelo razlikujejo: od tistih, ki povezujejo različne generacije preko skupnih interesov (gasilska in planinska društva), preko tistih, ki občasno v aktivnost vključijo drugo generacijo (obisk vrtcev v domovih za stare ljudi), in programov, katerih cilj je prav medgeneracijsko sodelovanje, preseganje ageizma in povečanje senzibilnosti za potrebe druge generacije. Vprašanje, ki se zastavlja, je, ali je za sodobno medgeneracijsko sodelovanje dovolj, da predstavnike različnih generacij postaviš v prostor. Kaj je torej cilj medgeneracijske aktivnosti? Kakšna je definicija medgeneracijske aktivnosti?

Leta 1981 je ameriški Nacionalni svet za staranje predlagal definicijo, ki jo – modificirano – večina strokovnjakov in izvajalcev medgeneracijskih programov uporablja še danes.

Medgeneracijski program je vsaka načrtovana aktivnost, ki namenoma in s ciljem poveže generacije v neki izkušnji, od katere imajo vsi koristi. Največkrat gre za

programe, ki promovirajo družbeno rast in učenje med starejšimi in mladimi (NCOA 1981).

Fundacija Beth Johnson je vodilna angleška raziskovalna institucija na področju medgeneracijskega sodelovanja; njen vidnejši teoretik in vodja Allan Hatton Yeo je predlagal naslednjo definicijo:

Medgeneracijski programi prispevajo k doseganju ciljev vseživljenjskega in medgeneracijskega učenja v štirih smereh: dajo osnovo za kulturo vseživljenjskega učenja za mlade in stare; razvijajo pozitivne odnose med generacijami; vključujejo koristi za otroke, mlade, odrasle, starejše, šolo in skupnost; spodbujajo učne aktivnosti za vse starostne skupine in preko tega prispevajo k socialni vključenosti, koheziji in solidarnosti (Newman *et. al.* 2008).

Ključni poudarek obeh definicij je v tem, da imajo vsi, ki sodelujejo v medgeneracijskih aktivnostih, od sodelovanja korist. Medgeneracijske aktivnosti morajo biti izvedene prav z namenom, da ljudje različnih starosti, ki so vključeni v aktivnost, od tega nekaj pridobijo. Medgeneracijski programi in aktivnosti so namenjeni učenju za vse starostne skupine, dodali pa bi lahko učenje o vseh starostnih skupinah: prenos znanja in izkušenj med generacijami je tudi učenje o drugih starostnih skupinah. Prav to učenje spodbuja in razvija pozitivne odnose med generacijami ter senzibilizira ljudi za potrebe, ki jih imajo predstavniki druge starostne skupine. Medgeneracijski programi, projekti in aktivnosti imajo potencial, da prispevajo k večji družbeni koheziji in k vključevanju ljudi, ki so socialno izključeni.

1.8 Politični dokumenti, ki opredeljujejo pomen medgeneracijske solidarnosti

1.8.1 Svet

Leta 1982 je bil na Svetovni skupščini Združenih narodov o staranju na Dunaju sprejet Mednarodni načrt o staranju. Gre za prvi mednarodni načrt o staranju prebivalstva, ki poleg številnih priporočil poudarja pomen integriranega pristopa k staranju prebivalstva v okviru ekonomskih in socialnih politik (OZN 1983).

Leta 1995 so na zasedanju OZN v Kopenhagenu sprejeli Deklaracijo o družbenem razvoju, v katero so vključili tudi medgeneracijske teme in prvič govorili o »družbi za vse ljudi«. Leto 1999 pa so razglasili za mednarodno leto starejših oseb. Ta zgodnja prizadevanja so poudarila pomen družbe, ki v središče postavlja posameznika, in postavila temelje za Madridski mednarodni akcijski načrt o staranju (OZN 2002a), ki si je za cilj postavil »družbo za vse starosti«. V primerjavi s prvim načrtom o staranju iz leta 1982, ki je bolj tradicionalno usmerjen v skrbniško državo blaginje, je drugi načrt ambicioznejši: gre za čas, ko se svetovni voditelji začnejo bolj zavedati demografskih sprememb. Madridski mednarodni akcijski načrt o staranju in politična deklaracija sta sodelujoče države zavezala k izvajanju ukrepov za soočanje z izzivi starajočega se prebivalstva. Dokumenta (OZN 2002a) vsebujeta več kot sto priporočil v okviru treh prednostnih področij:

1. stari ljudje in razvoj,
2. spodbujanje zdrave in kakovostne starosti in
3. zagotavljanje podpornega okolja.

Regionalne komisije OZN so pripravile regionalne akcijske načrte o staranju prebivalstva. Tako je Ekonomska komisija Združenih narodov za Evropo pripravila Regionalno strategijo za izvajanje Madridskega mednarodnega akcijskega načrta o staranju (Ekonomska komisija Združenih narodov za Evropo 2002), ki določa deset političnih zavez:

1. vključevanje staranja prebivalstva v vse politike z namenom doseči družbo za vse starosti;
2. zagotavljanje celovite vključenosti starih ljudi v družbo;
3. spodbujanje pravične in trajnostne gospodarske rasti kot odziva na staranje prebivalstva;
4. prilagajanje sistema socialne varnosti demografskim spremembam;
5. zagotavljanje možnosti, da se trgi delovne sile ustrezno odzivajo na socialne in ekonomske posledice staranja prebivalstva;
6. spodbujanje vseživljenjskega učenja in prilagajanje sistema izobraževanja spreminjajočim se okoliščinam;
7. prizadevanje za zagotavljanje kakovostnega življenja v vseh starostnih obdobjih in za ohranjanje neodvisnosti v vsakdanu;

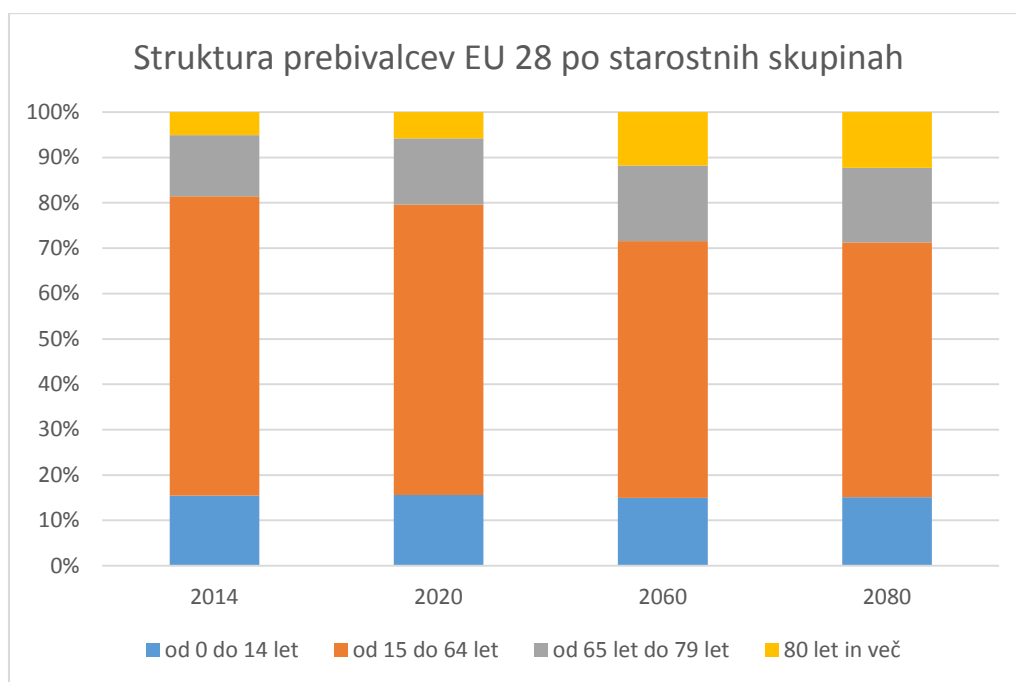
8. upoštevanje načela enakosti spolov v starajoči se družbi;
9. zagotavljanje podpore družinam, ki skrbijo za stare ljudi, in spodbujanju solidarnosti med različnimi generacijami in znotraj iste generacije;
10. regionalno sodelovanje za spodbujanje izvajanja regionalne strategije in nadaljnjih aktivnosti.

Med državami, ki so se zavezale k desetim ciljem, je bila tudi Slovenija. Kljub temu da je v zavezah omenjena medgeneracijska solidarnost, je očitno, da so zaveze oz. ukrepi, ki naj bi nastali na osnovi zavez, namenjeni starim ljudem. Očitno je tudi, da so bili pri snovanju zavez usmerjeni predvsem v posledice demografskih sprememb (staranje prebivalstva) in ne tudi v vzroke za staranje prebivalstva.

1.8.2 Evropa

Trend v vseh evropskih državah je staranje prebivalstva – kot kažejo projekcije za prihodnost v Grafu 1.1, se bo število ljudi, starejših od 65 let, do leta 2080 skoraj potrojilo. Skupni odziv na ta trend je Evropska komisija obravnavala v zeleni knjigi z naslovom *Odziv na demografske spremembe; nova solidarnost med generacijami* (Evropska komisija 2005). Leta 2006 pa je izšlo *Sporočilo Komisije o demografski prihodnosti Evrope – Kako spremeniti izziv v priložnost*. V Sporočilu so zapisali ključne smernice, ki naj bi jim članice sledile pri uresničevanju ciljev na področju demografskih sprememb:

1. spodbujanje rodnosti, obnavljanja prebivalstva;
2. spodbujanje zaposlovanja in daljšega ter kakovostnejšega aktivnega življenja;
3. povečevanje produktivnosti pri delu in vključitev staranja prebivalstva kot dejavnika za povečanje konkurenčnosti;
4. spodbujanje migracij, priseljevanja;
5. zagotavljanje vzdržnih javnih financ kot jamstva za ustrezno socialno zaščito in enakopravnost generacij.

Graf 1.1: Projekcija staranja prebivalcev Evrope

(Eurostat 2014)

Zelena knjiga je pokazala prvi konceptualni preskok v zasnovi ukrepov oziroma smernic, ki bi naj jih upoštevale evropske države: poleg posledic demografskih sprememb (staranje prebivalcev) je poudarila tudi vzroke (stopnja rodnosti in smrtnosti, migracije) ter opozorila na potrebe vseh generacij.

1.8.3 Slovenija

Vlada RS se je na evropske zahteve po ukrepih odzvala s *Strategijo varstva starejših do leta 2010 – Solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva* (Vlada RS 2006: 3), ki jo je sprejela septembra 2006. Strategija je zajela obdobje od 2006 do 2010. Pripravo strategije je ministrstvo za delo zaupalo Inštitutu Antona Trstenjaka in delovni skupini, v kateri so bili predstavniki ministrstev in javnih zavodov. Od nevladnih organizacij je v delovni skupini sodelovala samo Zveza društev upokojencev.

V letu 2005 je nastala *Strategija razvoja Slovenije 2006–2013* (Vlada RS 2005), ki pa nikjer ne omenja izzivov, s katerimi se država sooča glede staranja prebivalstva, in nikjer ne navaja potreb po ukrepih oziroma aktivnostih, ki bi jih bilo potrebno izvajati. Neusklajenost obeh strategij nas napeljuje k sklepu, da je *Strategija varstva starejših* nastala predvsem pod pritiskom evropskih direktiv in ne kot aktualni odgovor na

nacionalne potrebe. Obe strategiji sta pomanjkljivi tudi zato, ker si ne zastavljata konkretnih, merljivih ciljev in ne predlagata zavezujočih ukrepov.

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva 2006–2010 (Ur. l. 39/2006), v poglavju Makroekonomski in socialni vidiki razvoja Slovenije kot pomembno okoliščino prepoznava staranje prebivalstva: »[Ž]ivljenjska doba se podaljšuje, stopnja rodnosti je nizka, prebivalstvo se stara, medgeneracijska solidarnost postaja vse pomembnejša« in »na dvig izdatkov za socialno varstvo vsekakor vplivajo znane potrebe in staranje družbe, ki ga tako kakor v Sloveniji beležijo tudi v mnogih drugih razvitih družbah oziroma državah« (Ur. l. 39/2006: II. poglavje). Med cilje in ukrepe je *Nacionalni program* uvrstil:

- oblikovanje in vpeljavo novih modelov medgeneracijskega sožitja;
- pripravo strategije varstva starejših in v njenem okviru razviti ter v praksi preskusiti model medgeneracijskih centrov;
- vzpostavitev mreže 15 regionalnih medgeneracijskih središč z mrežo socialnih programov za kakovostno življenje v starosti in sožitje med generacijami v lokalni skupnosti;
- zagotovitev podpore programom za usposabljanje mlade generacije za poznavanje starosti in za medgeneracijsko sožitje s starimi ljudmi.

Trije ključni dokumenti, ki so nastali v času, ko je Evropa začela prepoznavati izzive, s katerimi se bo spopadala celina zaradi staranja prebivalstva, in oblikovati ukrepe, kažejo na neusklajenost oblikovalcev politik. Obstoječe *Strategije staranja prebivalstva* resolucija ne prepoznava kot relevantne, zato predlaga sprejem nove. Ključni strateški dokument za razvoj države staranja prebivalstva sploh ne prepozna kot izziv in skladno s tem ne predlaga nobenih ukrepov.

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva 2013–2020 (Ur. l. 39/2013), ki je bila sprejeta maja 2013, resno opozarja na demografske izzive: »[N]araščanje starejše populacije (ki je v Republiki Sloveniji zelo izrazito) postavlja tako socialni kot zdravstveni sistem pred izziv povečanih potreb po storitvah dolgotrajne oskrbe in drugih starejšim prilagojenih storitvah, ki tem omogočajo oziroma lajšajo vsakodnevno življenje in vključevanje v okolje. Tu ne gre le za vprašanje premajhnih kapacitet in ponudbe storitev, ampak tudi za pereče vprašanje financiranja (naraščanja stroškov)«. Dokument med osnovnimi načeli za izvajanje sistema socialnega varstva poleg dostojanstva, socialne pravičnosti, spodbujanja prostovoljstva in blaženja socialnih stisk navaja tudi

medgeneracijsko povezanost. Poudarek daje razvoju konkretnih oblik medgeneracijske solidarnosti in sodelovanja. Vzpostavitev medgeneracijskih središč in preverjanje delovanja središč je predvidel že *Nacionalni program 2006–2010*, vendar je šele *Nacionalni program 2013–2020* malo bolj konkretiziral delovanje medgeneracijskih središč: izvajali naj bi »preventivne programe, programe koordinacije in izvajanja pomoči ter samopomoči za starejše, vključno s telefonskim svetovanjem za starejše« (Ur. l. 39/2013). Medgeneracijske centre so uvrstili na področje skrbi za starejše, »spodbujan (pa) bo razvoj lokalnih medgeneracijskih središč, ki se bodo oblikovala v lokalnem okolju (za območje posameznih občin ali v sodelovanju več občin) in bodo delovala kot odgovor na lokalno problematiko ter bodo vključevala dejavnosti različnih generacij« (*ibid.*). Zaradi omejenih sredstev je MDDSZ v razpisih za socialno varstvene programe v letih 2014 in 2015 predvidel vzpostavljanje regijskih središč in ne lokalnih. V času priprave *Nacionalnega programa 2013–2020* so že delovali trije medgeneracijski skupnostni centri (dva od njih sta bila že financirana s strani MDDSZ).

2 PROBLEM

Demografske spremembe v zadnjih desetletjih nakazujejo velike družbene spremembe. Prehod v dolgoživo družbo povzroča drugačna razmerja med starostnimi skupinami, kar vpliva na celotno družbo. »Z demografskimi spremembami se je število ljudi, ki zaradi bolezni, dolgotrajne stiske, hendikepa ali oslabelosti potrebujejo dolgotrajno pomoč ali podporo drugih povečalo. ... Poleg kvantitativnih sprememb smo priča tudi kvalitativnim spremembam v neformalnih omrežjih. Omrežja so se zmanjšala, potencialni pomočniki, vsaj v nekaterih deželah in družbenih slojih, pa so čedalje bolj obremenjeni s poklicnim delom in usmerjeni v kariero« (Flaker *et. al.* 2008).

Medgeneracijsko sodelovanje tako postaja eno ključnih razvojnih vprašanj, kar je razvidno iz političnih dokumentov pa tudi s strani povečanega zanimanja strokovne javnosti. Na drugi strani pa so povod za aktualnost medgeneracijskih tem številne civilne iniciative, ki spodbujajo aktivno vključenost predstavnikov vseh generacij v lokalno okolje ter porast števila programov, ki spodbujajo in promovirajo medgeneracijske aktivnosti izven družinskih relacij. Končno poročilo o izvedbi Evropskega leta aktivnega staranja in medgeneracijske solidarnosti navaja 154 medgeneracijskih dogodkov v letu 2012, pri tem, da število izvajalcev ni bilo znano (Narat *et al.* 2012). Medgeneracijski programi in aktivnosti v skupnosti se med seboj zelo razlikujejo: od tistih, ki povezujejo različne generacije preko skupnih interesov (gasilska in planinska društva), preko tistih, ki občasno v aktivnost vključijo drugo generacijo (obisk vrtcev v domovih za starejše) in programov, katerih cilj je prav medgeneracijsko sodelovanje, preseganje ageizma in povečanje senzibilnosti za potrebe druge generacije. Izvajalci medgeneracijskih programov in aktivnosti prihajajo tako iz nevladnega kot javnega sektorja. Pri tem ni mogoče podati enostavne ocene ali gre za programe, ki so zgolj na voljo vključevanju različnih generacij ali za ciljno izvajane aktivnosti, ki dolgoročno doprinašajo k medgeneracijskemu sodelovanju, razvoju podpornih storitev med generacijami in preseganju predsodkov, ki temeljijo na starosti. Odsotnost definicij in pluralizem praks na terenu povzročata konceptualno zmedo, kjer pogosto zagovarja svoj partikularni interes tisti, ki medgeneracijski program oziroma aktivnost izvaja.

Nacionalna strategija socialnega varstva 2013 – 2020 (2013, *Ur. l. RS*, 39/2013: 4668-4680), predvideva vzpostavitev petnajstih medgeneracijskih regijskih središč. V letu 2015 v okviru socialno varstvenih programov je država finančno podpirala delovanje šestih medgeneracijskih centrov, v petih različnih regijah po Sloveniji. Najstarejši center deluje

že osmo leto. Čeprav medgeneracijski centri zasedajo pomembno mesto v Nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020, v Sloveniji nimamo narejenih analiz potreb po medgeneracijskih centrih in oblikovanih vsebinskih smernic za kvalitetno delovanje tovrstnih centrov. Večina strateških političnih dokumentov tematiko medgeneracijskega sodelovanja povzema s stališča starejše generacije, sodobne teorije pa ugotavljajo pomen medgeneracijskega sodelovanja za vse generacije oz. za vso družbo.

Nekatere evropske države so z vzpostavljanjem medgeneracijskih centrov začele že pred desetletjem: v Nemčiji v okviru nacionalnega programa za dvig medgeneracijskega sodelovanja koordinirajo 450 »večgeneracijskih hiš« (Emminghaus et al. 2012); v Španiji imenujejo medgeneracijske centre kombinacijo bivalnih enot za starejše in mlade družine z nekaterimi socialnimi in zdravstvenimi storitvami (Sanchez et al. 2007) in lahko danes že evalvirajo družbene učinke, ki so jih dosegli z vzpostavljenimi medgeneracijskimi centri. Tudi pri nas bi bilo potrebno opraviti primerjalno analizo, ki bi omogočila vpogled v primere dobrih praks, iz katerih bi oblikovali medgeneracijske centre glede na nacionalne in lokalne potrebe.

Temeljni izziv, ki je spodbudil nastanek te naloge, je bilo preveriti potrebo po nastanku medgeneracijskih centrov v Sloveniji in na podlagi primerjave različnih modelov ter preverjanja potreb uporabnikov oblikovati predlog modela medgeneracijskega centra.

2.1 Raziskovalna vprašanja

Osrednje raziskovalno vprašanje:

Kakšen model medgeneracijskega centra potrebujemo v Sloveniji, da bo učinkovito odgovoril na potrebe predstavnikov različnih generacij in prispeval k večji povezanosti med generacijami?

Raziskovalna podvprašanja:

- Kdo so uporabniki aktivnosti, ki jih ponujajo medgeneracijski centri?
- Kakšni so njihovi razlogi za sodelovanje z medgeneracijskimi centri? Katere potrebe naslavlja medgeneracijski centri?
- Katere ovire prepoznavajo pri vključevanju v aktivnosti?

- Kakšne aktivnosti in katere storitve naj izvajajo medgeneracijski centri, glede na potrebe ljudi in resurse v skupnosti?

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Metodologija pričujoče naloge kombinira različne metode raziskovanja: analizo in interpretacijo primarnih virov in pregled sekundarnih virov, primerjalno analizo, kvantitativni in kvalitativni pristop.

– **Analizo in interpretacijo primarnih virov in pregledu sekundarnih virov** smo uporabili v teoretičnem delu naloge, ki vsebuje nabor zbranih informacij iz že obstoječih raziskav in ustrezne literature ter relevantne zakonodaje.

– **Primerjalno metodo** smo uporabili, ko smo primerjali različne medgeneracijske centre v drugih evropskih državah in v Sloveniji. Namen tega dela naloge je bilo poiskati skupne značilnosti in razlike med medgeneracijskimi centri doma in v tujini ter identificirati primere dobrih praks. Primerjali in analizirali smo tuje in domače prakse medgeneracijskih centrov ter identificirali kaj jim je skupnega oz. kaj jih loči glede na kontekst. Ureditev izvajanja medgeneracijskih programov v centrih se namreč zelo razlikuje glede na družbene, kulturne, gospodarske in politične razmere v posameznih državah. Namen tega dela raziskovalne naloge je predstaviti različne modele medgeneracijskih centrov.

– **Biografsko metodo**, ki predstavlja osnovo za intervjuje, smo uporabili pri izvajanju intervjujev z uporabniki medgeneracijskih centrov. Ta del naloge predstavlja analizo, opravljeno na podlagi trinajstih poglobljenih, polstrukturiranih intervjujev.

– **Kvantitativno metodo** smo v nalogi uporabili v dveh korakih:

1. Najprej smo opravili kvantitativno raziskavo med uporabniki medgeneracijskih centrov, da bi dobili boljši vpogled v strukturo uporabnikov medgeneracijskih centrov.
2. V drugem koraku smo opravili kvantitativno raziskavo med organizacijami: zanimalo nas je, ali obstaja interes za medgeneracijske centre, kdo so organizacije, ki izkazujejo interes, in kako ocenjujejo naloge oziroma ponudbo, ki naj bi jo medgeneracijski centri izvajali in zagotavljali.

– **Metoda osebne izkušnje**, saj avtorica sistematično spremlja razvoj programov medgeneracijskih centrov.

– **Metoda opazovanja z udeležbo** – večino uporabnikov, s katerimi smo izvedli intervjuje, je avtorica poznala od prej.

3.2 Raziskovalni instrumenti in viri podatkov

Za potrebe **primerjanja različnih konceptov medgeneracijskih centrov** smo uporabili podatke o številu uporabnikov medgeneracijskih centrov smo pridobili iz poročil Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ki centre financira. Podatke o aktivnostih posameznih slovenskih in tujih medgeneracijskih centrov smo pridobili s spletnih strani posameznega centra in različnih študijskih obiskov, ki smo jih opravili v preteklosti. Podatke o prostoru in aktivnostih dveh medgeneracijskih centrov, ki delujeta v Idriji in Celju, smo pridobili od strokovnih vodij centrov.

Za namen **kvalitativne analize** smo oblikovali vprašanja, ki so predstavljala okvir za polstrukturirane intervjuje z uporabniki medgeneracijskih centrov. Ta del naloge predstavlja analizo, opravljeno na podlagi trinajstih poglobljenih, polstrukturiranih intervjujev. Intervjuji so bili opravljeni z uporabniki treh medgeneracijskih centrov, ki delujejo v Sloveniji: v Vipavi, Murski Soboti in Žalcu. Intervjuvanci so odgovarjali na vprašanja s področij, kot so: razumevanje koncepta medgeneracijske solidarnosti in sodelovanja; analiza stanja; potreba po stikih, druženju in družabnem življenju; potreba po aktivni udeležbi; potreba po varnosti in sprejetosti; potreba po spoštljivi komunikaciji in razumevanju; potreba do izražanja lastnega mnenja in pravica biti slišan; potreba po učenju; ovire pri vključevanju in drugo.

Vprašanja, ki smo jih uporabili za polstrukturirane intervjuje z uporabniki, so priložena na koncu (Priloga 1).

Podatke za potrebe **kvantitativne analize** smo pridobili na dva načina:

1. Najprej smo opravili kvantitativno raziskavo med uporabniki medgeneracijskih centrov, da bi dobili boljši vpogled v strukturo uporabnikov medgeneracijskih centrov. Uporabljeni anketni vprašalnik je priložen na koncu (Priloga 2).

2. V drugem koraku smo opravili kvantitativno raziskavo med organizacijami: zanimalo nas je, ali obstaja interes za medgeneracijske centre, kdo so organizacije, ki izkazujejo interes, in kako ocenjujejo naloge oziroma ponudbo, ki naj bi jo medgeneracijski centri izvajali in zagotavljali. Uporabljeni anketni vprašalnik je priložen na koncu (Priloga 3).

3.3 Populacija

Uporabnike medgeneracijskih centrov smo zbrali tako, da so med njimi zastopani uporabniki različnih starosti, saj je bilo potrebno, da pridobimo mnenja in stališča predstavnikov različnih starosti. Na začetku smo si zastavili, da bomo izvedli več intervjujev, vendar se je kmalu pokazalo, da se določeni odgovori ponavljajo. Zato smo se zaradi nasičenosti podatkov odločili, da izvedemo trinajst intervjujev.

Anketni vprašalnik, namenjen organizacijam smo poslali po elektronski pošti različnim organizacijam v štirih slovenskih regijah: severnoprimska, prekmurska, dolenska in spodnjesavinjska. Razlog, da smo izbrali te regije, je, da so v zadnjih dveh letih tam že delovali medgeneracijski centri in so lokalne skupnosti podpirale delovanje centrov ter je bilo že vzpostavljeno sodelovanje med organizacijami na področju medgeneracijskega sodelovanja. Dodaten razlog, da smo se zamejili na posamezne regije, je, da slovenski strateški dokumenti predvidevajo vzpostavljanje regijskih centrov in ne lokalnih ter predvidevajo, da bodo centri odigrali tudi nalogo povezovanja in mreženja drugih, novih ali obstoječih medgeneracijskih programov. Vprašalnik je bil poslan lokalnim skupnostim, javnim zavodom in nevladnim organizacijam.

3.4 Zbiranje podatkov

Intervjuji z uporabniki so bili opravljeni med oktobrom leta 2015 in februarjem leta 2016. Potekali so, ko so imeli uporabniki čas, in so bili opravljeni na treh različnih lokacijah, kjer je bila povsod zagotovljena zasebnost. Potekali so individualno, v odsotnosti drugih oseb, vsem uporabnikom pa je bil pojasnjen namen intervjujev in dano zagotovilo, da so pogovori zaupni.

S privolitvijo sogovornikov so bili skoraj vsi intervjuji, z izjemo enega, posneti na diktafon in nato prepisani. Pogovor z eno uporabnico, ki ni želela, da se pogovor snema, je bil ročno

zapisan. Prepisi intervjujev in natančen zapis neposnetega intervjuja so dali veliko količino podrobnih informacij o izkušnjah uporabnikov, njihovih potrebah in pričakovanjih.

Udeležba uporabnikov pri pogovorih je bila prostovoljna. Pri oblikovanju vzorca uporabnikov smo izhajali iz namena, da vključimo uporabnike različnih starosti in spola. V analizo smo vključili dva uporabnika moškega in enajst uporabnic ženskega spola. Med vprašanimi je šest ljudi upokojenih, pet brezposelnih in dva mlada uporabnika. Med brezposelnimi sta dva uporabnika, ki sodita v skupino težje zaposljivih (starost nad 45 let, nizka stopnja izobrazbe), vsi brezposelni pa so brez službe že več kot dve leti.

Intervjuji z uporabniki so trajali od 20 minut do dveh ur. Vsi uporabniki, ki so sodelovali v intervjujih, so bili seznanjeni z možnostjo, da ni potrebno odgovoriti na tista vprašanja, na katera ne želijo odgovoriti.

Na **anketni vprašalnik** je odgovorilo 69 uporabnikov štirih različnih medgeneracijskih centrov Hiša Sadeži družbe, ki jih vodi nevladna organizacija Slovenska filantropija (Murska Sobota, Vipava, Črnomelj in Žalec). Podatke smo analizirali z namenom podrobnejšega vpogleda v strukturo uporabnikov (po spolu, starosti, statusu) ter posamezne vidike vključevanja: kje so izvedeli za medgeneracijski center, kaj uporabnike motivira k vključevanju, katerih aktivnosti se najraje udeležujejo, koliko časa namenijo vključevanju in kaj jim pomeni medgeneracijsko sodelovanje. Ta del raziskave nam je omogočil analizo odgovorov večjega števila uporabnikov, kar nam bo pomagalo pri ugotavljanju, kako zasnovati model medgeneracijskega centra. Kvantitativna raziskava je potekala med februarjem in majem 2015.

Drugi del kvantitativne analize je vključeval **anketni vprašalnik namenjen organizacijam**, ki bi potencialno lahko bile zainteresirane za vzpostavljanje medgeneracijskih centrov. Vprašalnik smo poslali različnim organizacijam v štirih slovenskih regijah: severnoprimska, prekmurska, dolenska in spodnjesavinjska. Razlog, da smo izbrali te regije, je, da so v zadnjih dveh letih tam že delovali medgeneracijski centri in so lokalne skupnosti podpirale delovanje centrov ter je bilo že vzpostavljeno sodelovanje med organizacijami na področju medgeneracijskega sodelovanja. Dodaten razlog, da smo se zamejili na posamezne regije, je, da slovenski strateški dokumenti predvidevajo vzpostavljanje regijskih centrov in ne lokalnih ter predvidevajo, da bodo centri odigrali tudi nalogo povezovanja in mreženja drugih, novih ali obstoječih

medgeneracijskih programov. Vprašalnik je bil poslan lokalnim skupnostim, javnim zavodom in nevladnim organizacijam. Razdeljen je bil v dva sklopa: v prvem sklopu smo želeli izvedeti, katere medgeneracijske aktivnosti že potekajo oziroma jih izvajajo organizacije; v drugem sklopu smo želeli izvedeti, katere aktivnosti in storitve pričakujejo različne organizacije od vzpostavitve novih oziroma delujočih medgeneracijskih centrov. Storitve, med katerimi so vprašani lahko izbirali, smo povzeli po kriterijih razpisa za sofinanciranje medgeneracijskih centrov, ki ga od leta 2010 razpisuje Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve ter enake možnosti v okviru socialnovarstvenih programov, in jih razširili z nekaterimi storitvami, ki jih obstoječi medgeneracijski centri že izvajajo.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Odgovori na intervjuje so bili zbrani v posebnem dokumentu, v katerem so bili pod posameznim vprašanjem zbrani ustrezni odgovori. Tako je bila mogoča analiza po posameznih sklopih, ki je pokazala podobnosti in razlike v odgovorih. Ta način je omogočil tudi primerjavo odgovorov vseh uporabnikov. Rezultati intervjujev so predstavljeni brez imen in drugih kontaktnih podatkov. Odzive in odgovore smo razdelili v sklope, ki predstavljajo poglavja in podpoglavja tega dela naloge. Za potrebe kvantitativne analize podatkov, ki smo jih dobili na podlagi obeh anketnih vprašalnikov smo statistično analizirali.

4 REZULTATI

4.1 Primerjava modelov medgeneracijskih centrov po Evropi

Medgeneracijski centri so relativno nov koncept, v nekaterih evropskih državah so se pojavili v zadnjem desetletju. Zato je pomembno, da ločimo med medgeneracijskimi projekti in programi, ki niso novost, od medgeneracijskih centrov. Medgeneracijske aktivnosti in programi, ki povezujejo generacije, potekajo v številnih oblikah: gasilska in druga stanovska društva znanje prenašajo iz generacije v generacijo in pravzaprav skrbijo za nenehno pomlajevanje društva; šolajoči otroci že desetletja obiskujejo domove za stare ljudi ob različnih priložnostih in za stare ljudi pripravljajo predstave. Medgeneracijski centri so v večini primerov prostori, ki ciljno izvajajo aktivnosti z namenom povezovanja med generacijami in ponujajo različne oblike podpore predstavnikom različnih starostnih skupin. Medgeneracijskih centrov tudi ne smemo zamenjevati z dnevnimi centri za stare ljudi, ki jih poznamo tudi pri nas. Gre za povsem nov koncept, ki se od obstoječih programov razlikuje v več nivojih.

Medgeneracijski centri se med posameznimi državami razlikujejo glede na politične, kulturne in druge okoliščine. Najdaljšo tradicijo medgeneracijskih programov imajo v Združenih državah Amerike, v Evropi pa v Nemčiji, Španiji, Veliki Britaniji in v skandinavskih državah. Za potrebe primerjalne analize smo izbrali Nemčijo, ki ima številčno največ medgeneracijskih centrov; Španijo in Veliko Britanijo. Skandinavske države ne poznajo medgeneracijskih centrov, kot jih razumemo v tej nalogi, ampak spodbujajo razvoj družinskih centrov, znotraj katerih ponujajo tudi nekatere aktivnosti in storitve za ljudi različnih starosti.

4.1.1 Nemčija – program večgeneracijskih hiš

V Nemčiji so že v devetdesetih letih začeli iskati odgovore, ki bi omejili posledice demografskih sprememb. V letu 2014 je imela Nemčija 80.996.685 prebivalcev, od tega je bilo 19 % mladih (0–19 let) in 21,2 % starejših od 65 let. Projekcije kažejo, da se bo število starih ljudi povečalo na 21.757.005 do leta 2060, število mladih pa upadlo na 11.202.512 (Eurostat 2014).

V tem se Nemčija razlikuje od primerjalnih držav, saj je število mladih že sedaj manjše od števila starih ljudi. Staranje prebivalstva je bilo v Nemčiji pomembna politična tema že v

osemdesetih letih, v devetdesetih pa je politični debati sledilo temeljitejše raziskovanje medgeneracijskega sodelovanja. Medgeneracijski programi so bili zelo različni: nekateri so bili financirani s strani lokalnih skupnosti, drugi s strani države ali privatnih sredstev. Različni so bili tudi po vsebini in glede na motivacijo izvajalcev. Nemčija je velika država in urejena kot skupek deželnih vlad in tudi zato so bili pristopi k medgeneracijskemu sodelovanju različni: nekatere deželne vlade so demografskim spremembam in medgeneracijskemu sodelovanju namenjale veliko pozornosti, druge zelo malo. V letu 1997 je bila na pobudo Ministrstva za delo in socialne zadeve (*Bundesministerium für Arbeit und Soziales*) ustanovljena nacionalna projektna pisarna Dialog generacij (*Dialog der Generationen*), ki je ključno prispevala k zavedanju pomembnosti teme medgeneracijskega sodelovanja in k razvoju ter podpori večgeneracijskih hiš. Naloge projektne pisarne so bile med drugim pregled, mreženje in povezovanje medgeneracijskih programov v Nemčiji. Ker so bili programi različni tako po vsebini kot po načinu financiranja ter kontinuiteti delovanja, so v okviru projektne pisarne poskušali raziskati možnosti za trajnejše spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja. V letu 2008 so na pobudo Zveznega ministrstva za družino, starejše, ženske in mlade (*Bundesministerium für familie, senioren, frauen und jugend*) zagnali akcijski program »Večgeneracijskih hiš« (*Mehrgenerationenhäuser*). Sprva je bil program načrtovan za 5 let, v letu 2012 pa so zaradi dobrih rezultatov program podaljšali še za tri leta. Namen nacionalnega akcijskega programa je, med drugim, poiskati in spodbujati učinkovite prakse sodelovanja med generacijami, ki bodo dolgoročno omilile demografske spremembe. Nacionalni akcijski program je predvidel razpis za sofinanciranje, na katerem so lahko kandidirale različne – predvsem nevladne – organizacije, ki so izpolnjevale dva glavna pogoja: morale so zagotavljati programe, ki so ciljno vključevale stare ljudi in mlade, ter ponuditi dnevne obroke po ugodni ceni. Organizacije, ki so uspešno kandidirale, niso bile na novo ustanovljene, ampak že delujoče organizacije, ki so do tedaj delovale na različnih poljih socialnega vključevanja. Nacionalni akcijski program je predvidel sofinanciranje večgeneracijskih hiš v višini enega zaposlenega in materialne stroške (40.000 €) na leto. Poleg tega je bilo ključno spodbujanje lokalnih skupnosti, da delno prevzamejo sofinanciranje večgeneracijskih hiš – v drugem akcijskem programu so lokalne skupnosti prevzele sofinanciranje 25 % deleža (10.000 €). V okviru nacionalnega programa je nemška vlada zagotovila tudi dodatne podporne programe – skupno službo za promocijo in za finančni nadzor. Danes v Nemčiji deluje že 500 večgeneracijskih hiš (Emminghaus et. al. 2012).

Akcijski program večgeneracijskih hiš ima štiri ključne poudarke:

1. staranje, dolgotrajna oskrba;
2. razvoj in zagotavljanje socialnih storitev za ranljive skupine prebivalstva;
3. spodbujanje prostovoljskega dela in aktivne participacije vseh družbenih skupin;
4. integracija ranljivih skupin prebivalstva.

Večgeneracijske hiše se med seboj razlikujejo predvsem po tem, katere programe so izvajale pred vključitvijo v program, in po tem, v katero smer so specializirali programe medgeneracijskega sodelovanja, po tem ko so se vključili v program večgeneracijskih hiš. Nekateri so usmerjeni predvsem v zagotavljanje storitev za stare ljudi, drugi za vključevanje migrantov, tretji delujejo predvsem na področju izvajanja programov za družine, četrti pa na področju kulture in glasbe (Emminghaus *et. al.* 2012). Akcijski program je organizacije, ki so kandidirale na razpisu, zavezal, da morajo zagotavljati storitve s 7 različnih področij:

1. morajo biti odprte vsak dan in ponujati možnost srečevanja;
2. vključevati morajo generacije: otroci in mladostniki, odrasli, mlajši starostniki in starejši starostniki;
3. zagotavljati morajo »medgeneracijsko obravnavo«: spodbujati morajo, da ljudje različnih starosti aktivno sodelujejo in podpirajo predstavnike druge generacije;
4. spodbujati morajo prostovoljstvo;
5. povezovati se morajo z lokalnim gospodarstvom: povezovati morajo med sabo različne sektorje (civilno družbo z javnim in ekonomskim sektorjem);
6. varstvo otrok: organizirati morajo aktivnosti za otroke, da olajšajo zahtevno družinsko življenje;
7. informiranje in povezovanje v lokalni skupnosti (Emminghaus *et. al.* 2012).

4.1.1.1 Pet modelov večgeneracijskih hiš v Nemčiji

1. Večgeneracijski center Nachbarshilfe, Taufkirchen (predmestje Münchna, 19.000 prebivalcev). Organizacija deluje že 30 let, razvijajo in nudijo socialne storitve za stare ljudi, mlade in družine. Njihove glavne storitve so: varstvo starih ljudi, posebno pozornost namenjajo starim ljudem z demenco; patronažna služba, ki je sicer v Nemčiji ne izvajajo

javne službe; kosila po ugodni ceni za abonente; mentorstvo – stari ljudje delujejo kot mentorji mladim; učna pomoč za otroke in mladostnike, ki si je drugače ne morejo zagotoviti; programi za integracijo migrantov, kot je enkrat tedensko turški zajtrk: Turkinje pripravijo tipičen turški obrok, na katerega povabijo prebivalce lokalne skupnosti. V medgeneracijski program je vključenih 1.700 uporabnikov. V večgeneracijski hiši je zaposlenih 16 ljudi iz različnih strok: socialno delo, gerontologija, sociologija. Niso pa vsi zaposleni v programu večgeneracijskih hiš, ki ga v okviru akcijskega programa zagotavlja država, ampak se programi dopolnjujejo in pridobivajo različne vire za svoje delovanje. Nemška zakonodaja omogoča tudi delno zaposlitev v obliki »malega dela«: tovrstna zaposlitev omogoča zaposlitev tudi upokojencem. V program je vključenih 180 prostovoljcev. Za osnovno delovanje hiše in opremo finančno skrbi občina. Hiša se nahaja v neposredni bližini šole in vrtca.

2. Večgeneracijski center Unter den Arkaden, München. Hiša se nahaja v soseski stanovanjskih blokov in je tesno povezana s t. i. stanovanjskimi skupnostmi (*wohnschaft*) – pri nas bi jih morda poimenovali socialna stanovanja, vendar gre pri stanovanjskih skupnostih bolj za neke vrste kooperative: stanovanja gradijo občinska gradbena podjetja, stanovalci pa imajo v zameno za uporabo določene obveznosti, kot je npr. sodelovanje pri urejanju igrišč. Delujejo od leta 2003. Sprva so izvajali izobraževanja za otroke, ki so imeli učne težave. V tej večgeneracijski hiši izvajajo aktivnosti, ki so namenjene družinam, materam, otrokom in starim ljudem: učna pomoč za otroke; skupine za samopomoč; podpora družini v obliki svetovanja in informiranja; praznovanje rojstnih dni; ogledi filmov; vodijo svojo trgovino z oblačili iz druge roke, v kateri zaposlujejo tudi svoje uporabnike. V hiši deluje kuhinja s cenejšo ponudbo obrokov za abonente, za boljšo integracijo migrantov, ki živijo v soseski, pa ponujajo tudi »tematsko« kuhinjo: hrano iz drugih držav. V program je vključenih 800 kontinuiranih uporabnikov, 20 prostovoljcev, program pa koordinira 10 zaposlenih (kot v prejšnjem primeru tudi tu niso vsi zaposleni v okviru programa večgeneracijskih hiš, temveč iščejo različne vire financiranja). Nekatere storitve so plačljive, vendar za simbolično ceno: ugotavljajo, da je tisto, kar je zastoj, manjvredno (npr. za cel mesec plesnih uric plačaš 6,5 €).

3. Večgeneracijski center SOS – Kinderdorf, München. Večgeneracijska hiša se nahaja v stanovanjski soseski, njihov program pa poudarja celovito podporo družini in integraciji migrantov. Zagotavljajo poceni obroke (3,60 €) za 100 stalnih abonentov na dan. Njihov

prvotni namen je bil vzpostavitev materinskega doma, predvsem zaradi potrebe po varstvu otrok – v stanovanjski soseski namreč živi velik del migrantov, med katerimi je velik delež nezaposlenih žensk. Prav zaradi tega ponujajo danes prostor za nezaposlene matere, izvajajo mednarodne kuharske delavnice, vodijo svojo trgovino z oblačili iz druge roke in vsako soboto organizirajo boljši sejem. Vključujejo prostovoljce, ki jih posebej usposablajo, zaposlujejo pa 36 oseb. Med uporabniki je največ žensk, starih od 27–64 let. Programa se dnevno udeleži 350 uporabnikov z različnimi potrebami; od tega se jih 90 posebej udeležuje medgeneracijskega programa. Uporabniki koristijo najrazličnejše storitve: en uporabnik se udeleži dveh, treh ali več programov. Čeprav je sprva prišel v hišo kot uporabnik medgeneracijske aktivnosti, sedaj na primer sodeluje tudi kot prostovoljec pri varstvu otrok.

4. Večgeneracijski center Freiwerk – Dschungelpalast, München. Delujejo že 30 let, od leta 1972, ko so od občine dobili prostore v brezplačno uporabo. Njihov osnovni namen je omogočiti prostor, opremo in podporo glasbenikom, osnovna usmeritev je kultura in socialno vključevanje preko kulturnih aktivnosti. Prostori so zato v glavnem namenjeni glasbeni produkciji, podpori mladinski kulturi, otroškemu radiu ... Na nacionalni program medgeneracijskih hiš so se prijavi v drugem obdobju financiranja, ko so želeli vključiti tudi stare ljudi. Sedaj se njihovega programa udeležuje 45 starih ljudi, ki so tako ali drugače povezani z glasbo. Izvajajo veliko programov za družine: npr. skupni zajtrk, kjer je poskrbljeno za varstvo otrok, medtem ko se starši ali stari starši družijo in pogovarjajo. Na delavnicah je potrebno plačati materialne stroške. Imajo 3 lokacije, kjer izvajajo svoje programe, na vseh treh skupaj je zaposlenih 130 ljudi. V tej hiši veliko pozornosti namenjajo tudi delu s skupnostjo: s svojimi programi sodelujejo tudi v dejavnostih izven večgeneracijske hiše, v stanovanjskih skupnostih, kjer za nekaj mesecev postavijo prikolico in izvajajo različne aktivnosti za prebivalce. Na ta način ljudi osveščajo ljudi o možnostih vključevanja v programe in s posameznimi skupnostnimi akcijami gradijo bolj povezano skupnost. Imajo tudi izrazito protidesničarsko konotacijo, povsod so antifašistični slogani in iz projektov takoj izključijo ljudi, ki se na kakršen koli način povezujejo z desničarsko propagando – za njih velja *ničelna toleranca*.

5. Večgeneracijski center Theaterpädagogisches zentrum und Kultur – und Begegnungsstätte, Berlin. V tej večgeneracijski hiši se nahajajo restavracija, plesni studio oz. telovadnica, slikarski atelje, šivalnica kostumov, snemalni studio, gledališki oder in

pisarne. Hiša se nahaja v blokovskem naselju v središču Berlina, kjer večinoma živijo stari prebivalci. Kreativhaus deluje že 17 let. V restavraciji ponujajo cenejše obroke za abonente, preko javnih del zaposlujejo kuharja, ki mu pomagajo prostovoljci. Cene so nižje od običajnih v kavarnah. Za prostovoljce in mentorje je kosilo – takrat ko izvajajo delavnice – brezplačno. V kavarni je tudi klavir, tako da se prostor ob določenih priložnostih spremeni v plesno dvorano. V hiši kot glavno metodo dela uporabljajo gledališko pedagogiko, zato imajo lastno šiviljsko delavnico, v kateri sami izdelujejo kostume, in gledališki oder. Izvajajo nekaj stalnih predstav, zadnja leta je ena najbolj obiskanih predstava »Junaki«: tema je medgeneracijska – stari ljudje pripovedujejo zgodbe iz svojega življenja, poslušat pa jih prihajajo mlajše generacije. V Kreativhaus je zaposlenih 10 ljudi, stalno pa deluje tudi 25 različnih mentorjev: ne gre za redno zaposlene ljudi, ampak za ljudi z različnim statusom v kulturi, ki za svoje delo prejmejo simbolično plačilo okrog 100 evrov na mesec. V vse aktivnosti, ki jih izvajajo, so vključeni prostovoljci. Nekatere storitve tudi tržijo: oddajajo prostore drugim organizacijam, tržijo gledališke predstave ..., vendar so cene bistveno nižje od tržnih, tako da si jih lahko privoščijo vsaki (cena gledališke predstave je med 1 in 3 €). Tesno sodelujejo tudi s šolami, vrtci in drugimi organizacijami v skupnosti. Rezultat takšnega dolgoročnega sodelovanja je tudi v tem, da program prilagajajo glede na potrebe: če se npr. šola sooča s problemom nasilja, pripravijo gledališko predstavo, tako da preko igre otroci uzaveščajo to problematiko.

4.1.1.2 Prednosti nemškega koncepta

Nemčija se je odločila, da bo v že obstoječo infrastrukturo vpeljala nov program, ki bo povezoval generacije. Z zavestjo, da je potrebno programe prilagajati potrebam različnih lokalnih skupnosti, so postavili minimalne zahteve, katerim morajo zadostiti, poudarke oz. osnovne usmeritve pa so prepustili organizacijam. Prednosti nemškega koncepta so nedvomno v izrazito individualiziranih večgeneracijskih hišah, ki programov ne posnemajo. Individualizirani pristop omogoča tudi vključevanje tistih posameznikov, ki se morda ne prepoznajo zgolj v eni starostni skupini, ampak se vključujejo predvsem glede na svoje zanimanje, kot npr. glasbeniki. Večgeneracijske hiše delujejo v skupnosti tudi povezovalno in delujejo lokalno, so dostopne vsem prebivalcem lokalne skupnosti, izvajajo pa programe za tiste ciljne skupine, ki v skupnosti potrebujejo največ podpore: stari ljudje, migranti, mladi z manj priložnostmi in družine. Financiranje je delno

zagotovljeno s strani države in delno s strani lokalnih skupnosti. Delno financirajo svoje delovanje tudi z nekaterimi tržnimi dejavnostmi, kot so trgovine iz druge roke, pobiranje vstopnin za predstave in dogodke, trženje obrokov za abonente, vendar so cene take, da so dostopnejše ljudem, ki se tudi sicer udeležujejo aktivnosti v medgeneracijskih centrih.

4.1.2 Španija

Medgeneracijski programi v Španiji so zelo raznoliki, tako glede na uporabnike storitev (kdo komu zagotavlja storitev) kot po vsebini, načinih financiranja in profilu izvajalcev (Sánchez, M. *et. al.* 2007: 55). Kot v vseh drugih evropskih državah tudi v Španiji zaznavajo porast medgeneracijskih programov od 80. let prejšnjega stoletja. Medgeneracijski nastanitveni center Plaza de America building v Alicanteju je projekt, ki je združil sodobno urbanistično in arhitekturno načrtovanje s socialnimi storitvami za stare ljudi in mlade. Gre za nova stanovanja, namenjena starim ljudem, ki lahko živijo sami, potrebujejo pa občasno pomoč, in mladim, ki so pripravljeni takšno pomoč ponuditi. Najemnine za stanovanje v medgeneracijskem centru so subvencionirane (mesečna najemnina znaša 150 €), do njih pa so upravičeni stari ljudje in študentje, mlade družine, pari ali posamezniki, mlajši od 35 let, ki so vsaj dve leti meščani Alicanteja, niso lastniki svojega stanovanja in imajo letni dohodek pod 21.000 €. V neposredni bližini centra se nahajata tudi zdravstveni dom in dnevni center za stare ljudi, v centru pa so tudi telovadnica, bazen, skupnostni vrt in pralnica. Urbanistični medgeneracijski projekt je nadgrajen s socialnim programom, ki temelji na sodobni antropološki in sociološki perspektivi: socialna povezanost (odvisnosti), zavedanje identitete (pripadnost) in moč tradicije (trajnost). Mladi ljudje, ki živijo v stanovanjih medgeneracijskega centra, se ob najemu zavežejo, da bodo svojim starim sosedom nudili pomoč oziroma z njimi preživeli nekaj ur tedensko. Vsak mladi človek zagotovi podporo štirim starejšim stanovalcem, kar koordinira socialni delavec. Pogosto je to skupno kosilo, spremstvo do trgovine ali po drugih opravkih, druženje. Medgeneracijski program v medgeneracijskem centru je odprt in namenjen vsem prebivalcem centra pa tudi prebivalcem lokalne skupnosti. Temelji na petih iniciativah:

1. Nazaj k naravi: urbani skupnostni vrt v sklopu medgeneracijskega centra, ki ga obdelujejo stanovalci centra in okoliški prebivalci;

2. Od kulture do informacije: knjižnica v skupnem prostoru, ki omogoča različne aktivnosti: učenje literarnega pisanja, debate, glasbo, ples ...;
3. Zabave: skupnostne in osebne zabave, kot so obeležitve praznikov ali rojstnodnevna praznovanja;
4. Dostopna tehnologija: omogočiti vsem starim ljudem, da imajo dostop in priložnost za učenje uporabe sodobnih tehnologij, ki jim lahko olajša življenje;
5. Dobri sosed: aktivnosti, ki zagotavljajo pomoč, druženje in solidarnost pri vsakodnevnih opravilih.

Pod novozgrajeno zgradbo se nahaja veliko javno parkirišče. Medgeneracijski center se nahaja v centru mesta, zato so parkirišča potrebna, investitor (občina) pa si s trženjem parkirnih mest povrne investicijska sredstva.

4.1.3 Velika Britanija

Na nacionalni ravni medgeneracijske aktivnosti dopolnjujejo agendo aktivnega staranja. Angleški sistem države blaginje je drugačen od nemškega in španskega, saj država nima urejenega solidarnostnega pokojninskega sistema, ampak ljudje sami skrbijo za vplačevanje v različne pokojninske stebre. Starim ljudem tako v največji ponuja storitve nevladna organizacija Age UK, ki pa ne koordinira medgeneracijskih centrov. Aktivnosti, ki povezujejo generacije, so v okviru Age UK povezane predvsem z družabništvom: staremu človeku mlajši nudijo družbo. Fundacija Beth Johnson, ustanovljena leta 2001, vodi Center za medgeneracijsko prakso (*Centre for Intergenerational Practice*) in je vodilna institucija v Angliji za raziskovanje teoretskih konceptov in praks medgeneracijskega sodelovanja. V Veliki Britaniji so medgeneracijski programi enako raznovrstni kot pri nas, v Nemčiji ali Španiji. Razlikujejo se glede na vsebino, financiranje in ciljne skupine. V Angliji ne poznajo takšnih medgeneracijskih centrov kot v Nemčiji, ampak gre predvsem za skupnostne centre (*community center*), v katerih izvajajo tudi medgeneracijske aktivnosti in projekte. Angleški skupnostni centri v veliki meri izvajajo programe in aktivnosti, ki so namenjeni migrantom. Skupnostni centri imajo v Združenih državah Amerike in Veliki Britaniji dolgo zgodovino.

4.1.4 Zgodovina razvoja skupnostnih centrov

Tradicija skupnostnih centrov je bila osnova za vzpostavitev oziroma vpeljevanje najrazličnejših medgeneracijskih programov v Angliji in Združenih državah Amerike. Skupnostni centri so bili namreč prostori, ki so bili namenjeni pobudam prebivalcev lokalne skupnosti, obenem pa so bili središče za srečevanje ter prostor za izmenjavo podpore in pomoči. Čeprav analiza razvoja skupnostnih centrov presega okvir te naloge, bomo na kratko predstavili zgodovino razvoja skupnostnih centrov.

4.1.4.1 Združene države Amerike

Nastanek skupnostnih centrov sega v začetek 20. stoletja v ZDA. Povezan je z velikim številom migrantov, ki so v hitro rastočih mestih potrebovali dodatno podporo pri lažji integraciji: v šolah so npr. popoldan organizirali učenje angleškega jezika. Prvi centri so torej nastali iz potreb za lažjo »amerikanizacijo«, postopoma pa so se razvili v t. i. socialne centre:

[S]ocialni centri naj bi vodili k harmoniji in spodbujali sodelovanje med delavskim razredom in migranti ter obenem olajšali težko življenje v slumih (Fisher 1994: 16).

Druga pomembna komponenta pri zgodnjih skupnostnih centrih v ZDA je bila, da so postali prostor za politično združevanje in izražanje. Pogosto so bili to »ženski klubi«, ki so pozitivno prispevali k politični participaciji žensk in k emancipatornim prizadevanjem ženskega gibanja.

Nedvomno so imeli prvi centri potencial združevanja, mobilizacije in aktivacije ljudi v soseskah, povezovanja organizacij in integracije ljudi. V praksi pa so pogosto ostali plen interesov posameznih skupin. Z vedno večjim razvojem centrov se je pokazala potreba po samostojnih prostorih, ki bi bili ves dan na voljo lokalnim prebivalcem, in posledica je bila množična gradnja »samostoječih« skupnostnih centrov. Te prve centre v ZDA najpogosteje še danes lokalni prebivalci uporabljajo za prvotni namen.

4.1.4.2 Velika Britanija

Prve centre (tudi z začetka 20. stoletja) v Veliki Britaniji povezujejo z izobraževanjem starih ljudi, predvsem na področju poklicnega izobraževanja brezposelnih oz. težje zaposljivih oseb.

Skupnostni centri v Angliji so postali glavni prostor družabnega in družbenega življenja. V sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja se je s konzervativno vlado bistveno zmanjšalo financiranje centrov, ki so bili tako prisiljeni nekaj sredstev pridobiti na trgu: prostore so na primer začeli oddajati za poroke in druge družabne dogodke.

Danes so skupnostni centri v Angliji namenjeni izobraževalnim aktivnostim ranljivih skupin prebivalstva (brezposelni in težje zaposljivi, migranti, otroci z učnimi težavami) in aktivnostim za stare ljudi. V raziskavi, ki jo je opravil Paul Marriot (1997) identificiral 18.800 delujočih skupnostnih centrov (dobesedno hiš, zgradb, ne programov); ocenil je, da se programov v centrih udeležuje 4,5 milijona ljudi, kar predstavlja 10 % celotne populacije; redno ali drugače zaposlenih/plačanih ljudi je bilo 235.000 in to brez vključenih prostovoljcev. Navedena študija je nedvomno pokazala, da imajo skupnostni centri velik potencial na področju izgrajevanja socialnega kapitala.

4.1.5 Sklep

Modeli medgeneracijskih centrov se med evropskimi državami razlikujejo. V Nemčiji, ki ne pozna tradicije skupnostnih centrov, gre za nov koncept medgeneracijskih centrov, ki je nastal kot odgovor na staranje prebivalstva. Število medgeneracijskih centrov v Nemčiji je izjemno veliko (450) in še narašča, v odvisnosti od tega, koliko sredstev država namenja njihovem razvoju. V Španiji gre za pilotske projekte, ki so zaenkrat še na nivoju dobre prakse in jih še niso implementirali množično, kljub dobrim rezultatom. Španski primer kaže na zahtevnost sodelovanja med posameznimi sektorji, saj odgovarja na potrebe na različnih nivojih: reševanje stanovanjskega problema, reševanje finančnih problemov, skupnostne oskrbe ranljivih skupin prebivalstva, zdravstvenega varstva in ne nazadnje na vračanje finančnih vložkov investitorjev. Španski primer je tudi finančno in časovno najzahtevnejši: medtem ko so se v Nemčiji in Angliji odločili, da uporabijo obstoječe resurse (prostore, kader...) organizacij, ki v skupnosti že delajo z ranljivimi skupinami ljudi, gre v španskem primeru za novogradnjo in veliko finančno investicijo. Posebnost nemškega koncepta je tudi v tem, da prihaja od »zgoraj navzdol«: program

medgeneracijskih centrov je nastal na nivoju države, ki se je zavezala tudi k dolgoročnejšemu financiranju, česar ne moremo trditi za Anglijo. Španski primer pa izstopa tudi v tem, saj je gre za javno-privatno partnerstvo.

Medgeneracijski centri v Sloveniji so najbolj podobni nemškemu konceptu, s to razliko, da so pri nas začeli nastajati na terenu: prve centre so vzpostavile nevladne organizacije, njihovo delovanje je država podprla šele po nekaj letih delovanja. Tudi pri nas ne poznamo tradicije skupnostnih centrov, zato so bili medgeneracijski centri nov koncept in obenem novi prostori. Glede na to, da v Sloveniji v kratkem času ne bo mogoče vzpostaviti veliko število medgeneracijskih centrov, bi morda veljalo razmisliti, kako v obstoječe organizacije sistematično vpeljati medgeneracijske vsebine, kot so to naredili v Nemčiji in Angliji. Obenem je nujno poudariti, da bi morali tudi medgeneracijski centri pri nas izvajati tudi specifične vsebine, oblikovane glede na specifične potrebe lokalnega prebivalstva. V okolju, kjer živi recimo veliko število migrantov, bi bilo v medgeneracijskih centrih pri nas potrebno oblikovati tudi vsebine, ki so namenjene tej ciljni skupini. Dodaten razmislek bi bilo v Sloveniji potrebno nameniti mreži medgeneracijski centrov: v Nemčiji deluje en večgeneracijski center na približno 16.000 prebivalcev. V Sloveniji, kjer bi naj bilo do leta 2020 vzpostavljenih 15 delujočih medgeneracijskih centrov, je ta številka bistveno nižja: na približno 130.000 ljudi bo deloval en medgeneracijski center.

4.2 Primerjava modelov medgeneracijskih centrov v Sloveniji

V Sloveniji je bilo v letu 2015 s strani MDDSZ financiranih pet medgeneracijskih centrov: Javni zavod Socio, Ljudska univerza Radovljica in trije medgeneracijski centri Hiše Sadeži družbe, ki jih vodi Slovenska filantropija (MDDSZ, 2015). Seveda je medgeneracijskih aktivnosti, ki potekajo v Sloveniji, bistveno več in je tudi organizacij, ki so si nadele ime medgeneracijski center, več. Ogledali si bomo delovanje štirih različnih medgeneracijskih centrov, ki jih je država prepoznala kot primer dobre prakse in finančno podprla njihovo delovanje. Centra v Idriji sicer ne financira država v okviru socialnovarstvenih programov, ker pa je nastal v domu za stare ljudi in ga koordinira dom upokojencev poleg svojih rednih dejavnosti, je smiselno, da si ogledamo tudi njegovo delovanje.

4.2.1 Javni zavod Socio

Javni zavod Socio deluje v Celju že vrsto let in pod svojo streho združuje različne socialnovarstvene programe: materinski dom, storitev za brezdomce in od leta 2012 tudi medgeneracijski center, ki so ga poimenovali Regijski center medgeneracijskega druženja. Namen vzpostavitve centra je predstavila Suzi Kvas, direktorica zavoda, na posvetu o medgeneracijskih regijskih centrih (Medgeneracijski centri za bolj vključujočo družbo 2015):

»[Namen centra je], da s svojo široko paleto dnevnih aktivnosti zadovolji potrebe starejših ljudi, v tesni povezavi z mlajšima generacijama, v okviru in z namenom medgeneracijskega druženja, kakovostnejšega preživljanja prostega časa, širjenja socialne mreže uporabnika in posledično kakovostnejšega obdobja staranja vključenih uporabnikov.«

Glavni cilji medgeneracijskega centra so: krepitev medgeneracijskega sodelovanja, solidarnosti, sožitja; preprečevanje socialne izključenosti; zmanjševanje stereotipov o staranju in preprečevanje konfliktov med generacijami; širitev in krepitev socialne mreže uporabnikov; spodbujanje medgeneracijskega prostovoljstva in medsosedske pomoči; pomoč družinam pri usklajevanju poklicnega in družinskega življenja; pomoč, informiranje in osveščanje sorodnikov ljudi z demenco; izboljšanje finančne pismenosti, preprečitev finančnih zlorab, omejitev tveganj; osveščanje in informiranje uporabnikov o pomenu zgodnje laktacije; spodbujanje zdravega in aktivnega staranja ter aktivnega preživljanja prostega časa; svetovanje, informiranje in osveščanje posameznikov in javnosti o kakovostnem staranju in medgeneracijskem sožitju, individualno, s pomočjo lokalnih medijev, preko spletne strani medgeneracijskega središča, z izvedbo predavanj; povezovanje in sodelovanje z drugimi krajevnimi mrežami medgeneracijskih središč.

Aktivnosti, ki jih ponujajo v medgeneracijskem centru, so zelo različne: računalniški tečaji, tečaji tujih jezikov, finančno opismenjevanje za stare ljudi, telefonsko opismenjevanje, skupine za samopomoč in pomoč, športne aktivnosti (različne oblike vadb, pohodov itd.), meditacija, joga, zumba za stare ljudi, izobraževanje za zdravo in aktivno staranje s telovadbo za ravnotežje – preprečimo padce v starosti, informiranje, svetovanje in motiviranje obiskovalcev, družabne igre, inštrukcije, plesne delavnice, zeliščarske delavnice, gobarske delavnice, pomoč posameznikom in družinam pri usklajevanju

družinskega življenja, pomoč iskalcem prve zaposlitve, osveščanje prebivalcev o ničelni toleranci nasilja, brezplačno telefonsko svetovanje, motivacija obiskovalcev za vključevanje v različne oblike dejavnosti, kjer se krepi medgeneracijsko sodelovanje, širitev krajevnih socialnih mrež za kakovostno staranje na področju medgeneracijskega prostovoljstva, tematska srečanja obiskovalcev in njim pomembnih oseb, osebna rast, pomoč drugim, medsebojno razumevanje, pripadnost socialni skupini, informiranje.

4.2.2 Dom upokojencev Idrija

Leta 2014 je v Domu upokojencev Idrija nastal medgeneracijski center, ki je namenjen vsem prebivalcem lokalnih skupnosti Idrije in Cerknega. Soustanovitelji medgeneracijskega centra so Dom upokojencev Idrija, Občina Idrija in organizacija Lions club. Namen odprtja centra je bil po eni strani odpreti dom za upokojence za lokalne prebivalce, ki tako ne bi bil zgolj institucija, izolirana od lokalne skupnosti. Po drugi strani pa je bil namen centra spodbuditi sodelovanje med generacijami v lokalnih skupnostih Idrije in Cerknega. Program s strani države ni bil posebej financiran, ampak je potekal znotraj finančnih okvirov doma upokojencev. Ker je bil interes ljudi iz okolja zelo velik, se je vodstvo doma in centra znašlo pred zagato, kako z obstoječimi resursi izvajati dodatne vsebine.

Aktivnosti, ki jih v domu upokojencev Idrija izvajajo, so: ustvarjalne delavnice (pletenje, izdelava nakita), najrazličnejša predavanja na temo zdravega in aktivnega življenja, delavnice za telesno aktivnost (pilates, joga), pravno svetovanje. Aktivnosti so namenjene vsem, ki jih udeležba zanima, ne glede na predznanje, sposobnosti in starost.

Določene aktivnosti potekajo brezplačno, nekatere – predvsem telesne aktivnosti, ki jih izvajajo profesionalni zunanji izvajalci – pa so plačljive.

4.2.3 Ljudska univerza Radovljica – Medgeneracijski center Gorenjske

V Radovljici je medgeneracijske aktivnosti začela izvajati Ljudska univerza Radovljica leta 2013. Od leta 2014 je program podprt s strani MDDSZ. Poleg Občine Radovljica so program podprle tudi Občine Bled, Gorje in Bohinj. Program Medgeneracijskega centra Gorenjske se poleg Radovljice izvaja še na dveh drugih lokacijah: na Jesenicah, kjer ga izvajata društvo Ejga za lepše Jesenice in Društvo Up, in v Kranju, kjer ga izvajata Fundacija Vincenca Drakslerja in Medgeneracijsko društvo Z roko v roki. Aktivnosti, ki

jih izvajajo v Radovljici, so: jezikovni tečaji, računalništvo in spoznavanje sodobnih digitalnih tehnologij, delavnice za osebnostno rast, telovadba za telo in um, joga.

Koncept Medgeneracijskega centra Gorenjske je zastavljen regijsko: zahteva razpisovalcev finančnih sredstev (MDDSZ) od leta 2014 je, da so medgeneracijski centri regijski. Nedvomno je v ozadju te zahteve omejitev finančnih sredstev, na terenu pa so se organizacije povezale – to kaže primer Radovljice – in določene aktivnosti koordinirajo regijsko.

Pri iskanju aktivnosti, ki jih izvajajo druge organizacije, ki so se povezale znotraj Medgeneracijskega centra Gorenjske, sem imela težave, saj aktualnih programov aktivnosti ni bilo možno najti. Ob tem se zastavlja vprašanje, ali je medgeneracijske centre smiselno snovati kot regijske centre. Po našem mnenju je določene aktivnosti smiselno zastaviti regijsko zgolj ob dobri koordinaciji in pretoku informacij. Smiselna je recimo finančna participacija različnih občin v regiji, če se aktivnosti izvajajo bodisi v eni občini in jih obiskujejo tudi posamezniki iz drugih občin bodisi določene aktivnosti center, ki deluje npr. v Radovljici, izvede v drugih občinah. Smiselno je tudi skupno obveščanje in informiranje, saj nagovarjajo enake ciljne skupine in morda bi se kdo z Bleda rad udeležil aktivnosti v Kranju. Problem, ki ga vidimo v regijsko zastavljenem konceptu medgeneracijskega centra, je, da bi medgeneracijski centri morali biti namenjeni lokalnim prebivalcem: to pomeni, da so dostopni večino dneva vsem prebivalcem lokalne skupnosti. Zato je po našem mnenju smiselno dolgoročno načrtovati medgeneracijske skupnostne centre znotraj lokalne skupnosti in ne regijsko.

4.2.4 Slovenska filantropija – Hiše Sadeži družbe

Slovenska filantropija je nevladna, humanitarna organizacija, ki je prva vzpostavila medgeneracijski skupnostni center v Sloveniji. Prva Hiša Sadeži družbe je začela delovati leta 2008 v Murski Soboti, prva tri leta delovanja je bila financirana v okviru norveškega finančnega mehanizma. Projekt je bil zasnovan kot vzpostavitev skupnega prostora – hiše, ki bi različnim generacijam nudila prostor za druženje in skupno ustvarjanje. Hiša je bila obnovljena tako, da so bili v njej različni namenski prostori, kot je npr. računalniška delavnica, učna kuhinja, dnevni prostor, otroški kotiček ...; tako je lahko več aktivnosti potekalo hkrati. Od leta 2010 Hišo Sadeži družbe financira MDDSZ v okviru socialnovarstvenih programov. Po podobnem konceptu so med letoma 2012 in 2015

vzpostavili še Hišo Sadeži družbe v Vipavi, Črnomlju, Žalcu in Metliki, s prilagojenim programom lokalnim potrebam.

Ciljne skupine so stari ljudje, brezposelni, predvsem težje zaposljivi in mladi z manj priložnostmi. Leta 2008, ko je prvi center začel delovati v Murski Soboti, je prišlo v Prekmurju zaradi propada tekstilne industrije do množične brezposelnosti. Prvotni namen medgeneracijskih skupnostnih centrov Hiša Sadeži družbe je bil: ponuditi vsem prebivalcem lokalne skupnosti priložnost, da se udeležijo aktivnosti, ki jih zanimajo; podporo, da postanejo tudi sami aktivni, oz. izvedejo kakšno aktivnost sami; usmerjati ljudi v pridobivanje znanj o komunikaciji med generacijami; spodbujanje prostovoljskega dela. Ravno vključevanje uporabnikov, ki so sprva prihajali v Hiše kot udeleženci medgeneracijskih aktivnosti, v prostovoljstvo, se je pokazalo kot zelo dobra metoda opolnomočenja starih ljudi, brezposelnih in mladih.

Aktivnosti, ki potekajo v Hišah, so prilagojene potrebam in željam lokalnih prebivalcev. V vseh Hišah potekajo: računalniške delavnice, kjer je posameznikom na voljo individualna podpora pri uporabi računalnika; različne vrste rekreacije – joga in druge telesne aktivnosti; aktualna predavanja o zdravem načinu življenja, o aktivnem in zdravem staranju, temah, ki so tako ali drugače povezane s staranjem, demenco; ustvarjalne delavnice in delavnice ročnih spretnosti; tečaji različnih tujih jezikov; kuharske delavnice ...

Vse aktivnosti v Hišah so brezplačne. V letu 2015 je bilo v vseh 5 Hišah Sadeži družbe vključenih skoraj 8.000 uporabnikov, od tega je bilo 40 % starih ljudi, 40 % brezposelnih in 20 % mladih uporabnikov. V pretežni meri se aktivnosti udeležujejo ženske – 80 %. V letu 2015 je bilo v medgeneracijske programe Hiš vključenih 350 prostovoljcev.

Tabela 4.1: Primerjava medgeneracijskih centrov v Sloveniji

	Medgeneracijski center – Javni zavod Socio	Medgeneracijski center Idrija	Medgeneracijski center – Ljudska univerza Radovljica	Hiše Sadeži družbe – Slovenska filantropija				
				MS	Vipava	Črnomelj	Žalec	Metlika
Leto začetka delovanja	2012	2014	2013	2009	2012	2014	2014	2015
Prostorske kapacitete	/	Skupni prostori DSO	Prostori različnih partnerskih organizacij (Kranj, Radovljica, Jesenice, Tržič, Bled)	Učna kuhinja, rač. del., dnevni prostor z otroškim kotičkom, dva večja večnamenska prostora, vrt	Učna kuhinja, rač. del., dnevni prostor z otroškim kotičkom	Rač. del., dva majhna večnamenska prostora	Učna kuhinja, rač. del., dnevni prostor z otroškim kotičkom, večji večnamenski prostor, vrt	Učna kuhinja, rač. del., dnevni prostor z otroškim kotičkom, večji večnamenski prostor, vrt
Ciljna skupina uporabnikov	Mladi, srednja generacija, stari ljudje	Vse generacije	Vse generacije	Mladi, srednja generacija, stari ljudje, brezposelni, mladi z manj priložnostmi	Mladi, srednja generacija, stari ljudje, brezposelni, mladi z manj priložnostmi	Mladi, srednja generacija, stari ljudje, brezposelni, mladi z manj priložnostmi	Mladi, srednja generacija, stari ljudje, brezposelni, mladi z manj priložnostmi	Mladi, srednja generacija, stari ljudje, brezposelni, mladi z manj priložnostmi

Št. vključeni uporabnikov v letu 2015	1500	1200	/	2.200	1400	1200	1400	300
Kdo vodi medgeneracijske aktivnosti v centru?	1 strokovni delavec – koordinator	1 strokovna delavka, zaposlena v DSO	2 strokovni delavki	1 strokovni delavec	1 strokovna delavka	1 strokovna delavka	1 strokovna delavka	1 strokovni delavec
Brezplačne/plačilne aktivnosti	Vse aktivnosti so brezplačne	Delno plačilne, delno brezplačne	Vse aktivnosti so brezplačne	Vse aktivnosti so brezplačne	Vse aktivnosti so brezplačne	Vse aktivnosti so brezplačne	Vse aktivnosti so brezplačne	Vse aktivnosti so brezplačne
Financiranje	MDDSZ, občina	Dom starejših Idrija	MDDSZ, občine	MDDSZ, občina	MDDSZ, občina	MDDSZ, občina	MDDSZ, občina	MDDSZ, občina

4.2.5 Sklep

Primerjava aktivnosti med delujočimi centri pokaže, da so aktivnosti po vseh petih centrih precej podobne. Aktivnosti so namenjene vsem generacijam, nekateri centri poudarjajo vključevanje brezposelnih. Tudi struktura po spolu je podobna po vseh centrih: v največji meri se medgeneracijskega programa udeležujejo ženske (v povprečju nad 70 %), med starejšo populacijo (nad 55 let) pa je med uporabniki enako število brezposelnih kot starih ljudi. Ugotovimo lahko, da je v medgeneracijskih centrih, ki delujejo več let, tudi več uporabnikov, obenem pa ne glede na število uporabnikov vse centre, razen radovljiškega, vodi en strokovni delavec. To je posledica načina financiranja Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ki – od leta 2010, ko je prvič medgeneracijske centre razpisalo kot socialnovarstveni program – omejuje finančno podporo z največ enim strokovnim delavcem na medgeneracijski center. Tudi sicer je financiranje pri večini centrov podobno: kombiniranje nacionalnih in občinskih virov, razen v Idriji, kjer je vodenje in financiranje v celoti prevzel DSO. Ta center je med primerjanimi edini, ki je kot del institucije namenjen tako stanovalcem DSO kot prebivalcem lokalne skupnosti in širše. Vsi centri so namenjeni prebivalcem lokalne skupnosti in širše, pri čemer centra v Radovljici in Murski Soboti delujeta »regijsko« tudi v finančnem smislu: podpirajo jih različne občine v regiji in ne zgolj tista, v kateri se nahaja center. V murskosoboški center se npr. skoraj 20 % uporabnikov pripelje na aktivnosti iz krajev izven Murske Sobote.

Število uporabnikov je med centri različno, na kar vpliva več dejavnikov: število let delovanja; velikost kraja, v katerem se center nahaja; ali deluje povezovalno znotraj regije in združuje posamezne aktivnosti (kot v primeru Radovljice in Murske Sobote) ali ne; katere storitve so v lokalnem okolju že na voljo; prostorska kapaciteta (kjer je prostor majhen ali je prostorov manj, ni mogoče organizirati več različnih aktivnosti hkrati oz. nekaterih sploh ni mogoče organizirati, na primer telovadbe).

Večina aktivnosti je brezplačnih, kar omogoča udeležbo najrazličnejšim uporabnikom: direktorici Javnega zavoda Socio in Ljudske univerze Radovljica sta posebej poudarili pomen zagotavljanja brezplačnih aktivnosti, vendar je to mogoče le v primeru, da so obratovalni stroški in stroški najema prostora ter stroški dela zagotovljeni. Ključni dejavnik pri zagotavljanju brezplačnih aktivnosti je, da različne dejavnosti vodijo prostovoljci, kar je praksa pri vseh primerjanih medgeneracijskih centrih.

4.3 Analiza potreb uporabnikov medgeneracijskih centrov – analiza intervjujev

Pregled intervjujev

V naslednjih poglavjih so izbrani rezultati analize intervjujev. Nekateri odgovori uporabnikov so prikazani z jezikovnimi popravki govornega jezika, z namenom, da je besedilo bolj razumljivo in berljivo. Intervjuvance smo z namenom zagotovitve anonimnosti in zaradi lažje analize numerirali, kot kaže spodnja tabela: UP1 je uporabnik št. 1, UP2 je uporabnik št. 2 in tako naprej.

Koda – uporabnik/ uporabnica	Spol	Starost	Dolžina vključenosti v medgeneracij ski center	Kraj medgeneracij skega centra	Status	Živi sam/ v družinski skupnosti
UP1	Ž	68	tri leta	Žalec	upokojena	sama
UP2	Ž	66	eno leto	Žalec	upokojena	sama
UP3	Ž	34	pol leta	Žalec	brezposelna	s starši
UP4	Ž	35	eno leto	Žalec	brezposelna	z družino
UP5	Ž	64	eno leto	Murska Sobota	upokojena	z družino
UP6	Ž	40	2 leti in pol	Žalec	brezposelna	z družino
UP7	Ž	16	tri leta	Vipava	srednja šola	z družino
UP8	M	13	tri leta	Vipava	osnovna šola	z družino
UP9	Ž	56	leto in pol	Vipava	brezposelna	sama
UP10	Ž	74	pol leta	Žalec	upokojena	sama
UP11	Ž	66	tri leta	Murska Sobota	upokojena	sama
UP12	Ž	67	tri leta	Vipava	upokojena	sama
UP13	M	46	štiri mesece	Vipava	brezposeln	z mamo

Tabela 4.2: Numeriranje uporabnikov v analizi

4.3.1 Razumevanje koncepta medgeneracijske solidarnosti in sodelovanja

V teoretskem delu naloge smo ugotovili, da vlada na področju razprav medgeneracijskega sodelovanja terminološka zmeda. Prepletajo se različni vidiki strokovne in politične terminologije, ki se v pogovornem jeziku in v vsakodnevem jeziku uporabnikov kažejo tako, da se pogosto za različne stvari uporablja isti termin. Zato smo želeli od uporabnikov izvedeti, kako razumejo pojma medgeneracijsko sodelovanje in solidarnost, predvsem pa smo želeli ugotoviti, ali ju med seboj razlikujejo.

Večina uporabnikov je zaznala razliko med obema pojmom, vendar ni vselej znala te razlike natančno opisati: »So razlike, je pa tudi precej enako. Eno brez drugega ne gre.« (UP10)

Opazili smo, da so intervjuvanci lažje definirali medgeneracijsko solidarnost znotraj družine, manj pa na splošno oziroma v smislu abstraktne definicije. To pravzaprav ne preseneča, saj je medgeneracijska solidarnost v družini tradicionalna oblika podpore med različnimi generacijami.

»V družini bi rekla, da se naučimo poslušati. Če gledam svoj primer, recimo z očetom, da vidim, kaj on potrebuje, kakšne so njegove želje, in da svoje želje in potrebe dam na stran in da se v prvi vrsti njegove izpolnijo. Na tak način, jaz verjamem, da se tudi moje izpolnijo.« (UP6)

Predvsem starejši intervjuvanci so enačili solidarnost in sodelovanje. Odgovori so pokazali, da intervjuvanci prepletajo pojme medgeneracijskega prenosa znanj, pomoči in druženja.

»Medgeneracijsko sodelovanje in solidarnost – jaz razumem to kot eno in isto. V glavnem, da se družijo starejši in mlajši, da starejši in mlajši pokažejo svoje znanje. Recimo, starejši se ne spoznajo na računalnike, pa jim mlajši lahko pokažejo. Starejši imajo več znanja o kuhanju, pa jim pokažejo. Na splošno o življenju, tudi o delu na vrtu. Življenjske izkušnje lahko prenesejo na mlajše.« (UP5)

Odgovori najmlajših uporabnikov so pokazali, da prav mladi sodelovanje in solidarnost najbolj jasno razlikujejo.

»Pod solidarnost razumem, da pomagajo ljudje drug drugemu. Pod sodelovanjem pač, da sodelujejo. Ko pomagaš, tudi sodeluješ. Razlika pa je ta, da ko sodeluješ, sta enakovredna. Pri solidarnosti pa pomagaš drugemu, ki potrebuje pomoč.« (UP7)

»Sodelovanje, da dejansko sodelujemo vsi skupaj, da nekaj naredimo. Solidarnost pa, ko smo zbirali denar za gasilce. Da pomagamo tistim, ki to potrebujejo. Zaradi bolezni, denarja in to.« (UP8)

Kot smo že opozorili v teoretskem uvodu, se besedna zveza medgeneracijsko sodelovanje pogosteje uporablja zadnje desetletje, ko so tudi medgeneracijske aktivnosti vedno bolj številne. Mladi uporabniki so verjetno zato lažje ločili in opisali oba pojma, ker so aktivno vključeni v programe medgeneracijskega sodelovanja.

Ena od uporabnic je pojma solidarnost in sodelovanje zelo eksplicitno opisala.

»Pod terminom medgeneracijska solidarnost razumem spoštovanje med vsemi generacijami, se pravi spoštovanje v tem smislu, da smo vsi solidarni, da si znamo pomagati, da si želimo pomagati, da imamo čut za soljudi, za sočloveka, da smo željni pomagati drugim generacijam. Pod terminom medgeneracijsko sodelovanje pa pravzaprav tudi podobno, kvečjemu bi dodala aktivno. Se pravi, da nekdo da pobudo, da dejansko začne sodelovati. Se pravi aktivno, organizirano, se pravi javno. Solidarnost je bolj, da si solidaren – tako jaz to vidim, bolj v načelu, da pač nekoga podpiraš, spoštuješ. Sodelovanje pa je dejansko tisto aktivno. Da aktivno pristopiš k nekomu in rečeš: »Dober dan, a rabite pomoč?« ali pa »Dober dan, jaz sem pa tu, da lahko nekaj nudim za vas.« (UP3)

Uporabnica je podobno kot uporabnika prej, ločila med solidarnostjo in sodelovanjem, pri tem, da je dodala še, da gre pri sodelovanju za aktivno in organizirano aktivnost. Solidaren si lahko tudi tako, da nekoga spoštuješ na deklarativni ravni, vendar solidarnost ni nujno aktivna dejavnost, med tem, ko je za sodelovanje značilna prav ta organizirana aktivacija.

Vsi intervjuvanci, razen ene uporabnice, ki je dejansko enačila oba pojma, razumejo pojma solidarnost in sodelovanje različno. Medgeneracijsko solidarnost na eni strani razumejo bolj kot različne oblike konkretne pomoči in podpore med generacijami, tako v družini kot na splošno. Na drugi strani v bolj abstraktnem smislu razumejo medgeneracijsko sodelovanje tudi kot spoštovanje med generacijami in solidarnost na splošno: čut do

soljudi. Pod pojmom medgeneracijsko sodelovanje razumejo predvsem aktivno soustvarjanje, skupne aktivnosti in prenos znanj ter izkušenj.

V prvem sklopu vprašanj smo od uporabnikov želeli izvedeti osnovne informacije o tem, kje so izvedeli za medgeneracijski center, kaj jih je nagovorilo k udeležbi, ali so bili pred udeležbo v medgeneracijski center že kam vključeni, kolikšno vlogo igra pri udeležbi dejstvo, da so aktivnosti v centru brezplačne, katerih aktivnosti se najraje udeležujejo in zakaj, kaj jih najbolj motivira za udeležbo, kako dostopajo do centra.

4.3.2 Informiranje in obveščanje o aktivnostih centrov

Promocija programov, ki so namenjeni ljudem, je izjemnega pomena, saj so programi organizirani ravno s ciljem, da vključijo čim večje število ljudi. Poleg tega je pomemben tudi način komuniciranja s ciljnim skupinami, saj gre za skupine, ki ne uporabljajo istih komunikacijskih orodij: stari ljudje v manjši meri uporabljajo sodobne socialne medije, v večji meri pa poslušajo lokalne radijske postaje. Zato smo želeli od uporabnikov izvedeti, kako so izvedeli za medgeneracijski center v svojem okolju in kaj jih je prepričalo k vključitvi.

»Izvedela sem za center, ne spomnim se, kje ... in sem šla enkrat pogledat. Ja, od kolegic.«
(UP5)

»Preko prijateljice.« (UP6)

»Sestra je prišla iz šole in je rekla, da bo šla zvečer v center, ker si bodo šivali peresnice. In me je vprašala, če grem tudi jaz. In smo šivali in mi je bil center všeč.« (UP8)

Večina uporabnikov je za medgeneracijski center izvedela od prijateljev oziroma sorodnikov, kar kaže na pomen priporočil oziroma povabila. Ljudje se lažje in hitreje vključijo v neko aktivnost, sploh, če gre za nekaj novega, če gredo tja s prijateljem/znancem/sorodnikom ali če jim udeležbo priporoča nekdo, ki mu zaupajo.

Ena uporabnica je izvedela za center preko oglasa na radiu, ena pa na predstavitveni delavnici, ki jo je center izvedel v okviru nekega lokalnega dogodka.

»Na radiu. Kasneje pa sem se pozanimala, kakšne dejavnosti so tukaj, in me je vleklo sem.« (UP9)

Dve uporabnici sta za center izvedeli s strani svetovalke Zavoda za zaposlovanje.

»Na Zavodu za zaposlovanje. Mi je res rekla trikrat, štirikrat. Potem pa sem res rekla, da pa res grem pogledat, kaj je to.« (UP3)

Obveščanje o programih, ki se odvijajo v medgeneracijskih centrih, je na začetku, ko se ljudje odločajo za vključitev, pomembna. Največ uporabnikov sicer izve za aktivnosti od prijateljev in sorodnikov, pri čemer je gotovo pomembno tudi to, da imajo priporočila bližnjih ljudi neke vrste zagotovilo. Še lažje je, če se uporabnik pridruži komu, ki je že bil v centru.

4.3.3 Težave pri vključevanju v program medgeneracijskega centra

Velika večina uporabnikov ni imela težav pri vključevanju v aktivnosti centra, razen dveh. Ena uporabnica je opozorila na dejstvo, da je lahko vključitev v aktivnosti, kjer ljudi ne poznaš, težka, sploh v specifičnih življenjskih situacijah, kot je dolgotrajna brezposelnost.

»Sem brezposelna že dve leti. Mislila sem že, da se bom prej vključila. Ampak je težko po dveh letih, ko si ves čas doma. Problem ti je že priti nekam, kjer je veliko ljudi. Ko ne veš, kako te bodo sprejeli. Pa še nič ne znam ... mislim, saj delam veliko stvari, ampak to je bolj gospodinjstvo. Kaj skuham, delam na vrtu, se igram z otroki. Nisem pa, recimo, anglist. Zato ne vem, kaj lahko dam drugim.« (UP6)

»Nič mi ni bilo težko. Malo treme na začetku, ker nisem poznala drugih ljudi. Potem ko se vključiš in spoznaš vse, ni tak problem več.« (UP7)

Pri novih programih oziroma projektih so ljudje na začetku zadržani, zato potrebujejo različne oblike spodbude za vključevanje. Kot pravi ena od vprašanih, je bila tudi sama zadržana na začetku: »Če pogledam s svojega vidika, saj jaz sem tudi skeptična do novih stvari. Moram pustiti čas, da se odločim. Tako ljudje odreagiramo. Raje gremo v naravo in v hribe, ker to poznamo.« (UP1)

»Ta prvi korak je najtežji, saj ko si enkrat tukaj, je vse v redu. To zaupanje, da zaupaš tem ljudem, ki so tukaj.« (UP6)

4.3.4 Ciljne skupine medgeneracijskih centrov

Medgeneracijski centri so v slovenskem prostoru relativno novi, prvi center je začel delovati leta 2008. Poleg tega je na terenu več različnih praks, ki za svoje aktivnosti in programe uporabljajo izraz medgeneracijski center. Zato nas je zanimalo, komu so po mnenju intervjuvancev namenjeni medgeneracijski centri. Večina uporabnikov je bila mnenja, da so namenjeni vsem ljudem.

»Namenjeni so vsem, a ne, saj so medgeneracijski.« (UP7)

»Čisto vsem so namenjeni ti centri.« (UP6)

»Namenjeni so širši populaciji. Od mladega od malo manj mladega. Mogoče ne ravno za dojenčke...« (UP2)

»Vsem ljudem. Ne prav ta majhnim ...« (UP12)

»Jaz mislim, da so ti centri namenjeni kar vsem: mlajši generaciji in starejši, posebej bi to priporočala nekomu, ki je bolj sam in razen tistega kuhanja in pospravljanja drugega dela nima in se mi zdi, da tukaj se lahko malo pogovori, malo razgiba. Je pa tudi za mlade, mislim, da tudi mlajši tukaj najdejo napotek tudi za kasneje v življenju. Malo vidiš, kako se z leti vse spremeni.« (UP10)

Štiri od vprašanih uporabnic so bile mnenja, da so centri namenjeni predvsem ranljivim skupinam ljudi, kot so stari in mladi brez zaposlitve:

»Jaz bi rekla, da je to za starejše, ki smo v penziji. Ko se nočemo še čisto izključiti iz družbe. In pa mladim, ki so brez službe, ki jim manjka motivacije. Imajo pa določeno znanje in to znanje unovčijo na ta način, da starejše malo poučujejo.« (UP5)

»Ranljivi populaciji. Takim, ki v bistvu jim je ... tako kot sem rekla, brezposelni, upokojenci. Tisti, ki ima družino, ki ima službo, ki ima neke hobije, načeloma ne bo zašel sem, ker ima že poln delovnik. Tisti, ki pa imajo neke stiske, imajo prosti čas, pa ne vejo točno, kaj bi ... se mi zdi, da za njih je to idealno. Da gredo med ljudi, da nekaj

pozitivnega izvedo, ne pa da doma poslušajo TV-Dnevnik s tistimi grozotami. To je pač moje mnenje.» (UP3)

Samo ena od uporabnic je poznala medgeneracijske centre iz drugih držav:

»Izraz medgeneracijski center poznam že dolgo. Predvsem v tujini se je to začelo, pri nas so se bolj ustvarjale medgeneracijske skupine. Sem si predstavljala, da sodelujejo ljudje iz drugih področij, da sodelujejo pri raznih aktivnostih, tudi promoviraš prostovoljstvo. Da ponudiš svoje znanje, deliš svoje znanje.» (UP4)

4.3.5 Motivacija za vključevanje v program medgeneracijskega centra

Uporabniki so različno motivirani za to, da se vključujejo in ostajajo vključeni v aktivnosti medgeneracijskega centra. Motivacija se razlikuje glede na njihove potrebe oziroma razloge za vključitev. Tisti uporabniki, ki so v času vključenosti postali tudi sami prostovoljci, se pravi, da so tudi sami začeli izvajati določene aktivnosti, kot motivacijo najpogosteje navajajo odziv ljudi oziroma izziv, ki ga vidijo v tem, da tudi sami vodijo določeno aktivnost.

»Najbolj me motivira odziv ljudi, tudi to, da je moj trud poplačan z nasmehom. Tudi to, da sem naredila pri komu kak premik. Tako, da zadovoljstvo ljudi.» (UP4)

»Jaz imam to kot en izziv. Kot ena izkušnja, motivacija za naprej. Iščem nove izzive.» (UP1)

Nekaterim uporabnikom je skupno, da jih motivira druženje z ljudmi, ki se udeležujejo aktivnosti v centru:

»Prvo me motivira druženje, drugo pa, da se kaj novega naučim, da kaj novega spoznam glede zelišč ali kuhanja.» (UP9)

»Prvič ljudje, ker se da z njimi pogovarjat. Ker me razumejo. [...] Pa to, da je vse pripravljeno, ko pridem, in da ni plačljivo. In da se ljudje spoznavamo, da se družimo, imamo različna mnenja in jih izmenjavamo.» (UP5)

Dve uporabnici navajata kot motivacijo dobro počutje, ki sta ga deležni v medgeneracijskem centru, ki jima ponuja domačnost ter prijeten kotiček.

»Pa ljudje, prijaznost. Domačnost. Tu se jaz tako počutim, kot da bi domov prišla.« (UP6)

»Več faktorjev je bilo. Prvi vtis od zaposlenih in prostovoljcev je bil zelo prijeten. In dejansko sem rabila en kotiček, v katerem bi se dobro počutila. Ker sem postala vdova, da se ne nekaj omejujem. Da dejansko grem med ljudi in izmenjamo svoje izkušnje. In tudi aktivno preživljanje prostega časa.« (UP2)

Mladi uporabnik je navedel, da ga motivira prav prisotnost ljudi različnih generacij: »Da niso samo najstniki ali pa otroci povabljeni sem. Ampak vse generacije, od starejših do mlajših.« (UP8)

Ena od uporabnic je povedala, da ni pričakovala, da se v njenih letih lahko sploh še kam vključi: »Nisem si predstavljala, da jaz lahko sploh še kje sodelujem. Da lahko ljudje kar pridejo nekam in se družijo.« (UP1)

4.3.6 Finančna dostopnost

V medgeneracijskih skupnostnih centrih so vse aktivnosti brezplačne. Zato nas je zanimalo, kako to ocenjujejo uporabniki in kakšno vlogo igra to pri njihovi udeležbi v centrih. Vsi uporabniki ocenjujejo, da je izjemno pomembno, da so medgeneracijske aktivnosti v centrih brezplačne. Za nekatere uporabnike je to pravzaprav ključnega pomena, saj jim življenjska situacija (mnogi so na primer prejemniki denarne socialne pomoči ali prejemniki nizkih pokojnin) ne omogoča vključitve v druge, plačljive aktivnosti v lokalnem okolju: »Ja, malo bi lahko plačala, ne dosti z mojo penzijo.« (UP12) Istočasno pa opozarjajo na pasti brezplačnih programov: pogosto so brezplačni programi manj cenjeni, slabše vrednoteni od plačanih aktivnosti.

»Ja, mislim, meni je to zelo všeč. Poglejte, malo imamo ljudi. Tudi mladi nimajo denarja, tudi starejši. So take male penzije. In to, da imaš možnost se nekaj naučiti, to veliko pomeni. V bistvu se tako celo življenje učimo. Ne moreš se kar ustaviti, če si v penziji, ne? [...] Z denarjem je vse povezano. Samo to je tako, sem si sama prišla gor. Ljudje so tako navajeni, da če je nekaj zastoj, ni nič vredno. Kakor pa je plačljivo, je pa izredno velikega

pomena. In to mene moti. Če ti hočeš nekaj dobiti ali doseči, ni nujno, da mora biti taka velika količina denarja zadaj. V bistvu ne bi smel denar pri tem igrati nobene vloge.» (UP5)

Večina uporabnikov pa bi bila za aktivnosti tudi pripravljena nekaj plačati. Na vprašanje, koliko, se uporabniki večinoma niso odzvali, razen dveh, ki bi bila pripravljena plačati od 5 do 10 € za posamezno aktivnost: »Če bi me resanimalo.« (UP3) Uporabniki so tudi mnenja, da bi bilo pri aktivnostih, za katere je potreben material, možno obračunavati določene stroške za to. Ena od uporabnic je opisala, da bi bila pripravljena plačati aktivnost, če bi bil denar namenjen tistemu, ki delavnico izvaja, torej prostovoljcu.

»Bi plačala, v primeru, da se bi mi zdela aktivnost taka, da prispevaš tistemu, ki izvaja, da ga podpreš. Kot podporo, motivacijo. Pri kuharskih delavnicah nekaj prispevamo. [...] Blagovna menjava je tudi dobra. Izmenjaš kak material. Kar se pogovornih delavnic tiče, se mi zdi, da je prav, da so brezplačne, ker je dovolj tega že plačljivega. Mogoče pri tujih jezikih, to pa bi za kak prispevek, ker so težke stvari.« (UP4)

Ena od uporabnic je opozorila na to, da v lokalni skupnosti obstajajo podobni programi, ki so plačljivi, in da je prednost medgeneracijskega centra, ki ga ona obiskuje, prav v tem, da so aktivnosti brezplačne. Obenem je v svojem odgovoru poudarila koncept delovanja medgeneracijskega centra, kjer lahko vsak prispeva:

»Je v redu, da je brezplačno. Če hoče kdo plačati, naj gre na UPI [Ljudska univerza]. Brezplačno je zato, ker vsak lahko nekaj da, jaz tudi, a ne?« (UP1)

Dve od uporabnic sta tudi poudarili, da že sedaj prispevata, kolikor lahko, v obliki prostovoljskih prispevkov. Izrazili sta tudi mnenje, da je to zanju najboljši način, saj ju ne postavlja v situacijo, ko se nečesa ne udeležita, ker nimata dovolj sredstev, ampak prispevata takrat, ko so sredstva na voljo. Zbiranje prostovoljskih prispevkov na splošno omogoča prav to, da ljudje niso v zadregi, ko nimajo denarja, in se, ne glede na to, želijo aktivnosti udeležiti. Seveda pa ti prispevki niso redni vir dohodka za zagotavljanje delovanja medgeneracijskega centra.

Uporabniki navajajo tudi, da bi bili pripravljeni plačati občasne aktivnosti, ki »bi jih res zanimale« (UP6), to so, recimo, predavanja o specifičnih vsebinah oz. bi bile izvedene strokovno – predavanje, ki bi ga izvedel strokovnjak z nekega področja. Na splošno pa lahko rečemo, da jim brezplačnost programa omogoča redno udeležbo, ne glede na njihovo finančno stanje, kar je nedvomno faktor, ki vpliva na kontinuirano udeležbo.

4.3.7 Pogostost udeležbe in dostop do centra

Medgeneracijski centri so praviloma odprti večino dneva, prav zato, da so na voljo različnim ciljnim skupinam: stari ljudje, ki so v pokoju in brezposelni, imajo čas tudi dopoldan, medtem ko imajo mladi, ki se šolajo, ter zaposleni čas večinoma popoldan. Želeli smo izvedeti, kako pogosto se udeležujejo aktivnosti v centru in kako dostopajo do medgeneracijskega centra. Večina uporabnikov se aktivnosti v centru udeležuje večkrat tedensko: od tega dve uporabnici najmanj dvakrat tedensko, dva uporabnika pa vsak dan. Ostali uporabniki se praviloma udeležujejo aktivnosti od dva- do štirikrat tedensko, največkrat obiskujejo stalne aktivnosti. Vsi, razen ene uporabnice, do centra dostopajo peš ali z avtom (predvsem v primeru slabega vremena), vsi pa živijo blizu medgeneracijskega centra. Ena od uporabnic živi v kraju, ki je oddaljen od medgeneracijskega centra približno 15 kilometrov, in poroča, da ji vožnja na aktivnosti predstavlja težavo:

»Na začetku sem več hodila, zdaj pa manj. Ker sem daleč doma, moram priti z avtom. Zame je to strošek. Pridem samo na tisto, kar me res zanima. Pozimi večkrat. Poleti imam pa vrt in imam manj časa. [...] Ja, vožnja me moti.« (UP1)

Tudi drugi uporabniki so izrazili pomislek, da se zelo verjetno aktivnosti ne bi udeležili ali pa se jih ne bi udeležili tako pogosto, če bi bil medgeneracijski center v drugem kraju: »V Celje se ne bi vozila.« (UP6)

Sklepamo lahko, da je kontinuirana in pogosta udeležba povezana tudi z dostopnostjo, saj za uporabnike vožnja predstavlja strošek pa tudi porabo časa. Poleg tega stari ljudje pogosto nimajo svojega avtomobila ali ne vozijo, javni prevoz pa tudi ni povsod optimalno zagotovljen: »Avtobus vozi samo nekajkrat na dan in ne morem po delavnici čakati še dve uri na avtobus.« (UP1)

4.3.8 Dejavniki, ki ugajajo ali motijo

Medgeneracijski centri, katerih uporabniki so bili vključeni v našo analizo, se med seboj tudi razlikujejo: nahajajo se v različnih okoljih, vodijo jih različni ljudje, omogočajo vključevanje v različne aktivnosti, razlikujejo se glede na velikost in opremo prostora. Zato nas je zanimalo, kaj je uporabnikom v centrih posebej všeč in kaj jim ni. Večina uporabnikov je na vprašanje odgovorila, da jim je všeč druženje in prijaznost ljudi ter da so prostori barviti in zanimivo opremljeni. Ena od uporabnic je izpostavila, da ji je všeč to, da je medgeneracijski center res namenjen vsem generacijam: »Všeč mi je svoboda. Sem lahko pride, kdor koli želi, prostovoljec je lahko, kdor koli želi ... ta odprtost, da je hiša odprtega tipa, to mi je zelo všeč.« (UP3) Mlajši uporabnik je odgovoril, da mu je všeč, ker lahko v center pride kadar koli, se druži s prijatelji in počne, kar želi, ter ga pri tem nihče ne omejuje: »Nobenega ne motiš. Lahko smo na računalniku, nam noben ne reče, koliko časa smo lahko gor.« (UP8) Dva uporabnika sta poudarila pomen tega, da se srečata s konkretnim človekom, ki vodi programe v centru. Uporabniki, ki je imela tremo tudi pri začetnem vključevanju, je všeč, ker v medgeneracijskem centru ni gneče: »Všeč mi je, ker center ni tako poln ljudi, da se ne bi počutila v redu, ker jih ne poznam.« (UP7)

Nekateri uporabniki so izpostavili konkretne aktivnosti, ki jih najraje obiskujejo, ter učenje novih stvari v okviru teh aktivnosti. Med uporabniki, ki so hkrati prostovoljci, sta dve uporabnici poudarili, da jima je najbolj všeč prav prostovoljstvo: to, da lahko kot prostovoljki nekaj dasta ljudem.

»To, da se nekaj naučim, in to, da lahko dam naprej to, kar jaz znam. Da vidim, da ljudje sodelujejo, da jih zanima, kar jim pokažem. Tudi jaz vzamem nekaj od tega, kar dam. Ti lahko doma telovadiš za sebe, za svojo dušo. Ampak če vidiš, da lahko drugim pokažeš, je to veliko zadovoljstvo. Da to, kar delaš, da je ljudem všeč.« (UP5)

Večina uporabnikov je na vprašanje, kaj jim ni všeč, najprej odgovorila, da se ne spomnijo ničesar. »Težko mi je reči, da mi kaj ni všeč. Nič ni zelo moteče. Nekatere aktivnosti me pač niso pritegnile.« (UP2) Med konkretnimi stvarmi, ki uporabnikom ne ugajajo, so: 1) mrzel, neogrevan prostor; 2) da so prostori zaradi stopnic težje dostopni za ovirane in stare ljudi; 3) da ljudje včasih ne spoštujejo tega, da neka aktivnost ali delavnica v prostoru še poteka, in ne počakajo, da se konča, ampak kar vstopijo v prostor.

4.3.9 Potreba po stikih, druženju in družabnemu življenju

Človek je v temelju družbeno bitje, zato so stiki z drugimi ena od osnovnih človekovih potreb. Stiki nam pomagajo, da odkrivamo svojo identiteto, nas zaznamujejo in nam dajejo občutek lastne vrednosti (Flaker *et. al.* 2008: 258). Mreže stikov, ki jih ustvarjamo v življenju, so izjemnega pomena. Proces individualizacije, ki je značilen za sodobno družbo, po eni strani stike reducira na omejene kroge ljudi, po drugi strani pa v globalni družbi nastajajo omrežja, ki omogočajo virtualne stike. V določenih življenjskih situacijah se količina stikov čez noč zmanjša oziroma spremeni. To je posebej značilno za prehod iz delovne aktivnosti v upokožitev in ko nastopi situacija brezposelnosti. V teh dveh situacijah pri ljudeh velikokrat nastopijo najrazličnejše stiske, najpogostejše osamljenost in kot posledica dolgotrajne osamljenosti tudi brezvoljnost in depresija. Zato je izjemnega pomena, da ljudje vzdržujejo in obnavljajo svojo socialno mrežo, saj se lahko tako izognejo stiskam, ki jih povzročata izključenost in osamljenost.

Med uporabniki medgeneracijskih centrov je veliko število brezposelnih in starih ljudi, zato smo jih želeli vprašati, ali vključenost v medgeneracijske centre odgovarja tudi na potrebo po stikih in socialni mreži. Uporabnike smo najprej vprašali, ali zase ocenjujejo, da imajo dovolj stikov z ljudmi. Vsi uporabniki, razen dveh, so načeloma zadovoljni tako z velikostjo svoje socialne mreže kot s količino in kvaliteto stikov. Ne glede na njihove odgovore pa je bilo iz nekaterih njihovih izjav mogoče sklepati, da z določenimi, njim pomembnimi ljudmi nimajo dovolj ali dovolj kvalitetnih stikov: »Sin ima družino, pa me držijo bolj pri strani. Jaz pa se tudi ne vtikam.« (UP1)

Ena od uporabnic je v odgovorih poudarila pomen sosedske mreže oziroma mreže v lokalni skupnosti. V manjših krajih je še vedno pogosto, da so ljudje zaradi določenega ravnanja, ki ga bližnja okolica ne odobrava, zaznamovani. Teh oznak se posameznik največkrat ne znebi desetletje ali več. Uporabnica se v svojem kraju ne počuti sprejeto in ta občutek izključenosti je vplival tudi na to, da se je začela vključevati v aktivnosti medgeneracijskega centra.

»V mojem kraju so me degradirali. Govorice so bile. Ne dajo mi, da bi se kar koli spremenilo. Imam malo prijaznih ljudi okoli sebe. Čeprav se je to v centru spremenilo. Ampak pridejo govorice tudi do sem. Potem se raje umaknem pred negativno energijo. Sem že povedala, da gre za samo govorice.« (UP1)

Takšne situacije bistveno vplivajo na kvaliteto posameznikovega življenja. Ker smo ljudje družabna bitja, potrebujemo stike z drugimi, ki omogočajo tudi omrežja podpore: če se človek v svojem ožjem okolju ne čuti sprejetega, ne more računati niti na podporo oziroma pomoč, ko bi jo potreboval.

Vsi intervjuvanci so v medgeneracijskem centru srečali nove ljudi, nekateri so z njimi stkali tesnejše in trajnejše stike: »Veliko pravih prijateljic sem dobila tukaj.« (UP6)

»Ja, nove ljudi. Boljše. Take, ki znajo prisluhniti in pomagati, ko je treba.« (UP9)

»Moja socialna mreža je majhna. In jaz sem tukaj spoznala ene ljudi, ki sodelujemo kot družina in si nismo nič v sorodstvu! Sem res presenečena, še sorodniki niso taki. Malo je take solidarnosti.« (UP5)

Ena od uporabnic je povedala, da se družijo z ljudmi, ki jih je spoznala v medgeneracijskem centru, tudi izven centra. Sicer pa uporabniki navajajo, da izven centra nimajo stikov: »Izven centra se ne družimo, nimamo veliko časa.« (UP10) Ena od uporabnic je navedla, da se kljub temu da zunaj centra nima pogostih stikov z drugimi uporabniki, zaveda, da lahko računa na njihovo pomoč.

»Ja, lahko rečem, da se je povečala. Ampak zunaj centra nimamo stikov. Če bi pa rabila, pa vem, da bi lahko poklicala in bi tudi pomagali.« (UP5)

Zanimiv je odgovor mladega uporabnika, ki je opozoril na to, da se je v centru začel družiti z drugimi mladimi, ki prihajajo iz migrantskih družin in s katerimi prej ni imel stika, čeprav so skupaj obiskovali šolo.

»Z določenimi ljudmi sem se prej samo pozdravil, zdaj pa, ko smo bili tukaj skupaj, smo se dejansko dobro razumeli. Prej se sploh nismo pogovarjali! Je naredilo razliko.« (UP8)

Uporabnike smo tudi vprašali, s katero generacijo se v medgeneracijskih centrih največ družijo oz. imajo največ stikov ter zakaj prav s to. Zanimalo nas je tudi, ali se jim zdi pomembno, da se družijo tudi z ljudmi, ki niso njihovi vrstniki. Štirje uporabniki se najpogosteje družijo z vrstniki, čeprav ocenjujejo druženje s predstavniki druge generacije za pomembno. Razlog, da se največ družijo z vrstniki, je, da jih povezuje največ podobnosti, največ skupnih točk.

»Bolj srednja leta, imaš več skupnih točk. Najbolj z vrstniki, si lahko zaupaš tudi tiste bolj osebne stvari, ker te lažje razumejo kot ljudje druge generacije. Vsekakor se je dobro pogovarjati tudi z drugo generacijo. Ampak osebne stvari bolj zaupam vrstnikom.« (UP3)

»Z mlajšimi največ, pa tudi s kakšnimi starejšimi. Vsekakor se mi zdi pomembno, da se družimo z vrstniki. Poznam pa tudi mlajše od sebe.« (UP8)

Štiri uporabnice so odgovorile, da se v medgeneracijskih centrih družijo z vsemi in poudarile, da se jim zdi pomembno prav to, da ne ločujejo aktivnosti po generacijah:

»Največ z mlado generacijo. Meni je vse enako, samo da je človek prijazen, da lahko poklepetaš. Da je odprt, da se mu lahko zaupaš. Mene ne moti, ali je mlad ali star. Jaz sem rada z vsemi prijateljica.« (UP9)

»V bistvu je to srednja generacija. Meni to veliko pomeni, jaz se dobro počutim z mlajšimi, da se ne držim pri strani, da ne misliš, da ker si star, ne sodiš zraven.« (UP10)

Ugotovimo lahko, da uporabniki z vključevanjem v programe medgeneracijskih centrov povečujejo socialno mrežo, tkejo pomembne stike in najdejo prijatelje. Čeprav se po večini z drugimi uporabniki izven medgeneracijskih centrov ne družijo, imajo občutek, da se bi lahko nanje obrnili, če bi potrebovali pomoč. Tri uporabnice so uporabile besedo družina, ko so poskusile opisati svoje občutke v zvezi z ljudmi, ki so jih spoznale v medgeneracijskem centru. Družina je temeljna oblika podpore in pomoči, nekaj naših intervjuvancev pa lahko na takšno obliko podpore, po njihovem mnenju, računa tudi s strani ljudi, ki so jih spoznali v centru.

Kot opisujejo uporabniki, so stiki z vrstniki lažji predvsem zaradi skupnih točk. Vendar imajo obenem vsi občutek, da je tudi druženje s predstavniki druge starostne skupine zelo pomembno. Štiri uporabnice eksplicitno navajajo, da se želijo družiti in se povezujejo z vsemi, leta oziroma pripadnost neki starostni skupini ne igra nobene vloge, če so »ljudje prijazni« (UP9). V sodobni, virtualni družbi je navezovanje stikov težko, posebno za skupine ljudi, ki so zaradi starosti in dolgotrajnejše brezposelnosti izključene iz družbenega življenja. Medgeneracijski centri lahko za izključene skupine ljudi predstavljajo tudi prostor, stičišče, ki omogoča druženje in družabno življenje.

4.3.10 Potreba po aktivni participaciji, potreba po delu in delovanju

Biti dejaven, delovati, delati je pogoj človeške družbe (Flaker *et. al.* 2008: 143). Vendar delovati ne pomeni zgolj delati v nekem delovnem razmerju, ampak je delovanje potrebno razumeti v širšem pomenu. Za stare ljudi, ki se upokojijo, ali za ljudi, ki ostanejo brez službe, je izhod iz delovne, zaposlitvene rutine težak. Delovati, biti aktiven, biti koristen je za ljudi brez klasične zaposlitve izjemno pomembno, saj vpliva na njihovo samopodobo in povečuje kvaliteto življenja. Uporabnike medgeneracijskih centrov smo vprašali, ali ocenjujejo, da jim vključenost v programe centrov omogoča ostati aktiven in kaj jim pomeni ostati koristen.

Vsi uporabniki ocenjujejo, da je biti in ostati aktiven izjemnega pomena, prav v starosti ali v primeru brezposelnosti.

»To je velikega pomena. Posebno, če ostane človek brez službe, ne sme biti brez dela. Kar koli, da si zapolniš čas, ker drugače je kriza. To, da ti dajo knjigo (delovno knjižico) v službi, je drugače, kot če izpolnjuješ pogoje za penzijo. V današnjih časih, ko so mladi brez službe, je važno, da se s čim ukvarjajo. Upokojenci pa na splošno: če obstaneš, te preraste bršljan. In si fertik. Nimaš več energije za naprej.« (UP5)

Starim ljudem je izjemno pomembno, da ostanejo aktivni v pokoju, saj imajo občutek, da morajo delovati tudi po upokojitvi, da se ne ustavijo. Uporabnica ocenjuje, da ji aktivna udeležba daje energijo, ki ji pomaga.

»Zelo pomembno je, predvsem zaradi samopodobe, da imaš občutek, da si aktiven, da nekaj daš drugim, da čutiš, da drugi nekaj dajo njemu. Da se dobro počutiš. Tudi udeležba v centru je pomembna – predvsem na tej ravni, da nekaj narediš. Se mi pa zdi, da človeku dajo največ tisti bližji odnosi, čustveni odnosi. In tukaj lahko spozna ljudi, s katerimi si lahko zaupa tiste bolj intimne stvari. [...] Meni osebno se zdi, da to pač človek najbolj rabi. Se pravi bližino bližnjega, da mu zaupa, da je iskreno, se pravi toplino, neko ljubezen. V tem smislu. Pač rabi tudi delo, ne, ampak se mi zdi, da človek res ne postane depresiven in da ne obupuje, v življenju pa potrebuje čustveno oporo.« (UP3)

Ko človek ostaja aktiven to pozitivno vpliva tudi na njegovo samopodobo, kar je pomembno sploh za ljudi, ki ostanejo brez službe. Uporabnica ugotavlja, da to, da ostaneš

aktiven vendar ne zadošča, saj poleg tega potrebujejo ljudje tudi čustveno podporo, ki jo lahko dobi od bližnjih.

»Meni da to voljo do življenja, da se ne zaprem noter, ker se takoj boljše počutim, če grem ven, da s kom poklepetam. Če ne, človek skozi razmišlja o svojem ... in potem je človek depresiven, če je zaprt med štirimi stenami. Če pa greš v center na delavnice, se kaj naučiš in se kaj pogovoriš, ne. Ja, precej mi pomaga.« (UP9)

»Zdrav slog življenja je to, ker sama od sebe ... ni to to. V svojih letih rabim dosti gibanja. Pa malo debate, pa malo kaj novega izveš. Si veliko bolj zdrav, če bi kar doma čepel.« (UP10)

Starejša uporabnica, ki se vsakodnevno udeležuje aktivnosti v centru, je v odgovoru opozorila tudi na to, koliko ji pomeni, da poleg starih ljudi aktivnosti v centrih izvajajo tudi brezposelni:

»Zelo. Se mi zdi, da nisi kar odpisan. Tisti, ki so ostali brez službe, morajo vedeti, da so potrebni. [...] Veliko pa pomeni in je pohvalno, da so ti ljudje [brezposelni] pripravljeni biti z nami in delati z nami. Vsa pohvala. Včasih so bili mlajši bolj odklonilni do starejših, ni bilo tiste vezi. Zdaj pa so pripravljeni svoje znanje in svoj čas darovati, četudi so brez službe. In to veliko pomeni.« (UP10)

Uporabniki v medgeneracijskih centrih so pogosto tudi prostovoljci. Gre za način aktivacije, da se uporabnike spodbudi k vključitvi v aktivnosti. Pogosto imajo na začetku pomisleke, da sami ne morejo prispevati tako, da postanejo prostovoljci, ker znanja, ki ga imajo, ne zaznajo kot nekaj, kar bi lahko prenesli na druge ljudi: »Nisem pa anglist,« (UP6) je odziv uporabnice, ki se je precej časa odločala, da bi postala prostovoljka. Vsi uporabniki, razen ene, so aktivni prostovoljci, samo dve uporabnici pa sta bili prostovoljki tudi pred vključitvijo v medgeneracijski center. Prostovoljstvo v medgeneracijskem centru pomeni, da uporabniki tudi sami redno ali občasno izvedejo kakšno aktivnost. Uporabnica, ki se ni odločila, da postane prostovoljka, kot razlog navaja: »Če čisto odkrito povem, ne vem, kaj bi delala. Zaenkrat ne. Mogoče. Bomo videli.« (UP10) Ostali uporabniki ocenjujejo, da je prostovoljstvo izjemnega pomena, tako za njih kot za lokalno skupnost na sploh.

»Všeč mi je bilo, da sem lahko prostovoljka, ker sem si to želela. Da so me sprejeli, da so mi dali neko delo v tem smislu. Ker to je vrsta nekega dela v bistvu.« (UP3)

»Celo leto sem se spraševala, kaj bi delala. Ogromno stvari me zanima in ogromno jih znam. Ampak se nisem znala odločiti, kaj delati. Potem mi je na socialni rekla, da bom dobila 70 € več pri socialni podpori. Ni bil to pogoj, je bilo bolj to, da me je spodbudilo, da sem postala prostovoljka. [...] Je zelo pomembno, zato ker premalo delamo na tem, da drug drugemu pomagamo. Pa da končno nehamo gledati na ta denar, ker meni je to res brez zveze. ... Odkar sem prostovoljka, se mi je vse za 180 stopinj obrnilo. Jaz sem ful srečna. Mene to tako navdihuje, pa ko sem te ljudi imela, ko te sprašujejo ... pa za to nič nočeš. Samo daš samega sebe. Meni je nekaj najlepšega. Mene to ful polni.« (UP6)

»Jaz sem postala prostovoljka in še naprej bom. Če bo kakšna potreba za pomoč starejšim, jaz bi tudi rada pomagala.« (UP9)

Nekaterim uporabnikom je vključitev v prostovoljstvo spremenilo življenje. Pred udeležbo v medgeneracijskem centru niso bili prostovoljci, po vključitvi v prostovoljstvo ugotavljajo, da si želijo še naprej delati kot prostovoljci. Ena od uporabnic poudarja, da je že pred tem iskala neko delo, vendar se ni odločila kaj bi to lahko bilo. Poroča, da se ji je življenje bistveno spremenilo, odkar je aktivna prostovoljka. Prostovoljsko delo lahko ljudem osmisli življenje.

Ena od uporabnic je postala prostovoljka, ko je slišala, da veliko večino delavnic v medgeneracijskem centru izvajajo prostovoljci, in je ocenila, da želi tudi sama izvesti kakšno aktivnost kot prostovoljka.

»Želela sem se učiti tujih jezikov in ko sem izvedela, da se te prostovoljke trudijo, da nam hočejo to znanje, ki ga one imajo, dati. In to brezplačno! V teh časih je to nemogoče najti. Sem rekla, če se one tako trudijo, zakaj pa ne bi še jaz nekaj prispevala, to pač, kar znam. In to mi je bilo zelo všeč. ... jaz imam pa borilno veščino tai či. To ni telovadba, veste.« (UP5)

Kot opisuje uporabnica, je lahko tudi medgeneracijski center stičišče prostovoljcev v lokalni skupnosti.

»Preden sem na sploh slišala za prostovoljstvo, nisem verjela, da je toliko prostovoljcev, mladih in starejših. Zdaj pa, ko to sama počnem, je to užitek početi, to te na neki način zasvoji. Če ne bi bilo priložnosti, da prostovoljimo, se tudi ne bi videlo, da je v lokalnih skupnostih dovolj tega. Se pravi imamo neki center, kjer se vidimo, se spoznamo. Če pa ne bi bilo teh centrov, pa verjetno ne bi bilo tako posrbljeno za lokalno okolje.« (UP4)

Prostovoljsko delo je ena izmed oblik t. i. »koristne brezposelnosti« (Flaker et. al. 2008), ki ljudem omogoča ostati koristen izven delovnega procesa. Pomaga jim pri dvigovanju samozavesti, ki se je zmanjšala ob izgubi dela, dviguje samopodobo s tem, da omogoča, da so ljudje koristni in imajo občutek, da lahko še vedno nekaj prispevajo ter da drugi ta prispevek cenijo.

4.3.11 Potreba po varnosti in sprejetosti

Za uresničevanje lastne vrednosti ljudje potrebujemo varne prostore, v katerih smo lahko takšni, kot smo, ne glede na življenjsko situacijo, v kateri smo se znašli. Zato, da lahko smo, kakršni smo, se moramo počutiti sprejete. V medgeneracijskih centrih se srečujejo ljudje različnih starosti, ki prihajajo tja iz različnih razlogov in potreb. Zato je pomembno, da so centri varen prostor, ki uporabnikom daje občutek sprejetosti. V tem sklopu vprašanj smo od uporabnikov želeli izvedeti, ali se v medgeneracijskem centru počutijo sprejete, kdo jih največkrat sprejme in kako ter kakšno obliko podpore jim nudijo. Vse uporabnike sprejmejo zaposleni v medgeneracijskih centrih in vsi svoje izkušnje opisujejo pozitivno.

»Zaposleni me sprejmejo. Zelo lepo me sprejmejo. Vedno so prijazni in odprti. Ampak se res čuti tisto sprejemanje. To mi je bilo vedno tako všeč, zato v bistvu še vedno vztrajam, če pomislim nazaj. Tisto res iskreno sprejemanje.« (UP3)

»Sprejmejo me zaposleni. Lepo me sprejmejo, čisto sproščeno. Se mi zdi, da na začetku nisem vedela, kako se približati. Potem pa, ko sem videla, da se lahko približaš [...] Sproščeno, domače, pozitivno.« (UP4)

Trije uporabniki so posebej izpostavili pomembnost tega, da uporabnike sprejme nekdo, ki ne sedi za računalnikom in se obnaša, kot da uporabnikov sploh ni tam, ampak jim ponudi kavo ali čaj ter se z njimi pogovori.

»Zaposleni. Lepo, se pozdravimo, tako lepo, da se čutiš, da si sprejet. Ne tisto, da te ignorira. Potem res ne bi imel človek kaj delati tukaj.« (UP5)

»Zaposleni. Me pozdravijo, me vprašajo, ali boš kavo ali čaj. Vse se da z njimi pogovoriti. Jaz jih imam čisto za svoje.« (UP6)

»Zmerom ko pridem, dobim lep pozdrav. Me vprašajo, kako sem se imel, me vprašajo, kje sem bil. Je pomembno, ker se lahko obrneš vedno na njih, če jim hočeš kako skrivnost povedati. Če pa oseba samo tipka za računalnikom in te samo pozdravi in to je to – to se mi ne zdi ravno v redu. Je boljše, da se z njo pogovarjaš.« (UP8)

»Zelo pripomorejo centri, tu se res počutijo varne in zaželeni. Vsak ima enake možnosti, da lahko nekaj da, kar zna. Pa ni važno kaj, tudi če samo posodo pomije. Zelo zelo pomembno je.« (UP6)

Zaposleni v medgeneracijskih centrih lahko uporabnikom z majhno pozornostjo, kot je recimo vprašanje kako je in kje je bil, dajo občutek sprejetosti. Uporabnikom je pomembno, da v centrih niso zaposleni ljudje, ki »visijo« na računalnikih in se ne zmenijo za njih. Pomembno jim je, da jim ponudijo kavo ali čaj, saj se tako počutijo dobrodošli in zaželeni. Prav to pa je zagotovilo, da se bodo uporabniki v medgeneracijske centre vračali.

Uporabniki pa se poleg zaposlenih lahko obrnejo tudi na prostovoljce in druge uporabnike, kot pravi starejša uporabnica, ki je v centru vsak dan: »Na vse se lahko obrnem. Na zaposlene in na prostovoljce. Na vse. ... Tukaj je vedno nekdo na voljo.« (UP2)

Trenutno financiranje medgeneracijskih centrov predvideva zaposlitev enega strokovnega delavca na posamezni center. Poleg strokovnega delavca so v centrih zaposleni tudi ljudje preko javnih del. Število javnih delavcev v centrih je različno, odvisno od velikosti kraja in medgeneracijskega centra ter od pripravljenosti za sofinanciranje posameznih lokalnih skupnosti. Trenutno so v medgeneracijskih centrih, iz katerih prihajajo uporabniki, ki so bili vključeni v raziskavo, v Murski Soboti zaposlenih štiri javni delavci, v Žalcu dva in v Vipavi ena javna delavka. Javna dela predvidevajo zaposlitev za eno leto, kar je relativno kratek čas in – po mnenju nekaterih uporabnikov – neprimerna rešitev za medgeneracijske centre: »Moram poudariti, da javna dela sploh niso primerna za take centre, saj ko se na nekoga navadiš, že gre in se je potrebno na novo navajati.« (UP4) Vsi uporabniki so bili

mnenja, da so zaposleni v centrih na voljo dovolj časa, ena od uporabnic pa je izrazila pomislek v zvezi z zadolžitvami zaposlenih: »Vodje niso zato tukaj, da bi kavico kuhali. Ampak da ljudi med seboj usklajujejo, povezujejo.« (UP1)

Zanimalo nas je tudi, ali imajo uporabniki centrov občutek, da se lahko na zaposlene in druge uporabnike kdaj obrnejo s svojimi težavami ali tudi za kakšno konkretno pomoč. Ena od starih uporabnic je poudarila, da izmenjava podpore poteka med vsemi, ki se udeležujejo aktivnosti v centru: »Se skupaj nasmejimo, se podpiramo. Če ima kdo kak problem, ga poslušamo.« (UP1)

Mlajši uporabnik je povedal, da mu v centru poiščejo učno pomoč, če jo potrebuje: »In če je kaj narobe, da imam kakšen test, se obrnem po navadi na zaposlene, da mi poiščete kako učno pomoč.« (UP8) Drugi uporabniki odgovarjajo, da jim zaposleni pomagajo pri organizacijskih stvareh, kot so informiranje in pomoč pri organiziranju aktivnosti, ki jih vodijo uporabniki/prostovoljci. Ena od uporabnic, ki se je znašla v precej veliki stiski, navaja, da je bila pomoč zaposlenih in prostovoljcev centra zanjo izjemno pomembna:

»Ker sem brezposelna in sem bila v stiski, so mi pomagali finančno in še ostali prostovoljci so mi pomagali pri selitvi in pri prevozu in nakupu opreme. In s prijazno besedo pri selitvi. Sama ne bi zmogla.« (UP9)

Pomen čustvene podpore in spodbudnih besed, ko je potrebno, opisujejo tudi naslednje tri intervjuvanke:

»Vedno sem dobila podporo. Tudi če sem jokala. Vedno so si čas vzeli. Res. Čisto vedno. To se mi zdi, da je neka povezava med prostovoljci in obiskovalci. Vem, da imajo tudi drugo delo, ampak to se sploh ne vidi. Sploh ti ne dajo občutka, da si odveč.« (UP6)

»Ja, je veliko tega v Hiši, je prijetno. Jaz nimam ne vem kakih izkušenj, ampak so določene stvari, ki se nikoli z njimi nisem ukvarjala. In ti nekdo priskoči na pomoč, ti pove, ti pomaga in to cenim.« (UP10)

»Včasih sem mislila, da marsikaj ne zmorem, sploh pri telovadbi in jogi. Ampak so našli način in besede in ponudile pomoč, da se le potruđiš. Pa da narediš, kar največ zmoreš.«
(UP10)

Uporabniki so včasih v stiski in takrat je pomembno, da so v medgeneracijskih centrih ljudje, ki jim ponudijo podporo, prijazno besedo ali pogovor. Včasih je ta stiska konkretna, kjer je potrebno svetovanje. Pogosto pa uporabniki potrebujejo predvsem prijazno spodbudo in posluš nekoga, ki jim da občutek, da niso odveč. Spodbuda pa je pogosto potrebna tudi v obliki opogumljanja, saj se v medgeneracijskih centrih uporabniki srečujejo z novimi stvarmi, ki jih ne poznajo. V teh primerih potrebujejo tudi spodbudo ali pomoč, da naredijo kakšno novo stvar, se vključijo v kakšno novo aktivnost.

Zanimalo nas je tudi, ali so imeli uporabniki z zaposlenimi kakšen konflikt in kako so ga rešili. Nihče od vprašanih ni poročal o tem. Iz pogovorov z uporabniki smo lahko sklepali, da tudi če je šlo za nesporazume, so bili rešeni vsem v prid.

Medgeneracijski centri so varen prostor, kjer posamezniki lahko dobijo podporo, ko jo potrebujejo, in v določenih primerih tudi konkretno pomoč. Ključno vlogo pri ustvarjanju varnega prostora igrajo zaposleni v centrih, ki so odprti in uporabnikom dajejo občutek sprejetosti. Slabost zaposlovanja preko javnih del je v tem, da gre za kratkoročne zaposlitve, ki so za medgeneracijske centre neprimerne, saj se ljudje težje navajajo vsako leto na nekoga drugega. Dodaten vidik pri zaposlovanju preko javnih del je, da zaposleni preko javnih del pogosto niso visoko motivirani za delo, saj se zavedajo dejstva, da je to začasna oblika zaposlitve. Za uporabnike je pomembno, da so zaposleni prijazni in vljudni, da se z njimi pogovorijo in jim dajo občutek, da so pomembni in sprejeti.

4.3.12 Potreba po spoštljivi komunikaciji in razumevanju

Odnosi v medgeneracijskih centrih so lahko zahtevni, saj je komunikacija med različnimi skupinami drugačna, odvisna od vrednostnih sistemov posameznikov, ki delujejo skupaj. Zato tudi konflikti in nesporazumi v medgeneracijskih centrih niso izključeni. Uporabniki centrov se ne razlikujejo zgolj po starosti, ampak tudi glede na druge osebne in socialne okoliščine. S tem sklopom vprašanj smo želeli izvedeti, ali imajo uporabniki izkušnje s konfliktnimi generacijami in na kakšen način jih rešujejo. V pogovorih z uporabniki smo poskusili ugotoviti, v kolikšni meri so morebitni konflikti odvisni od tega, da so uporabniki različnih starosti, in v kolikšni meri gre za konflikte, ki tudi sicer nastajajo v

skupinah. Večina uporabnikov ne poroča o konfliktih, razen trije, katerih opise bomo posebej izpostavili. Najmlajši vprašani je opisal, da je med njim in vrstniki že prišlo do nesporazumov, ki jih je pomagal rešiti strokovni delavec, zaposlen v centru.

»Ja, z vrstniki sem imel v tem centru konflikte. Ja, pomagal nam je eden od zaposlenih, pogovorili smo se in nismo uporabljali sile. Zmeraj smo se potrudili, da postanemo prijatelji. Ni važna preteklost.« (UP8)

Večina drugih intervjuvancev konfliktov z drugimi uporabniki ni imela oziroma poročajo, da se jih ne spomnijo. Ena od uporabnic poroča o težavah, ki jih ima občasno v komunikaciji s starimi ljudmi, in opisuje, kako jih rešuje.

»Ne, konflikt ravno ne. Ampak sem res videla, ko sem začela s sprehodi ... se moraš res prilagoditi. Res prilagoditi! In potem najdeš neke skupne teme in potem spraviš nekako komunikacijo skupaj. Ja, je razlika. Zato sem prej rekla, da ta osebni del ... najraje si ga delim s sovrstniki, ne. Ja, imaš ta razmik med generacijami, ki pač je. In se moraš pač prilagoditi. Razumeti, da je on pač iz drugega časa, ne, da je drugače živel, in se čisto drugače v bistvu pogovarjati. [...] Pridobila sem zavedanje, da se je treba v bistvu čisto prilagoditi in se vživeti v njihovo vlogo. Se pravi kožo. In da če ti včasih začnejo govoriti nekaj, s čimer se ti ne strinjaš, da je treba biti samo tiho. Kimati pa biti tiho. Ker kaj boš ti, to je tako velika razlika med generacijami, oni so dali čez toliko tega, da je bolje kimati. Potem pa poskusiš obrniti na neko temo, ki jo imata skupno. Da je skupen pogled, da je lažja komunikacija.« (UP3)

V medgeneracijskih centrih se v neko aktivnost vključijo najrazličnejši ljudje, ki nimajo nujno kaj skupnega. V teh skupinah se ljudje ne poznajo dobro, predvsem na začetku, nimajo nujno skupnih interesov in stališč, ki bi jih povezovali. Zato je nujno potrebna neka stopnja senzibilnosti, s katero ravnamo z drugimi ljudmi. Strategija uporabnice, ki je opisala izkušnjo s staro gospo, je bila, da se prilagodi in da išče skupne teme oziroma stične točke, ki omogočajo komunikacijo. Kot opisuje, je ocenila, ni smiselno vztrajati na razlikah in razpravljati o stvareh, o katerih se ne strinjaš. Ta uporabnica opisano situacijo povezuje z razliko v letih, v generacijah.

Stara uporabnica opiše izkušnjo, ki jo je imela na delavnici peke kruha, ki jo je vodila. Želela je, da bi z delavnico naučila mlade ljudi, v tem primeru je šlo za osnovnošolce, peči

kruh, kot so ga pekli pri njej doma v »starih časih« Med pripravo testa za kruh je eni od mladih udeleženk padlo testo na tla, zaradi česar je bila gospa jezna in obenem žalostna. Tudi mlada uporabnica je zapustila delavnico v joku. Tako opisuje svoje občutke stara uporabnica:

»Testa ne moreš kar metati po tleh. Včasih ni bilo nič za jest, oni pa testo mečejo kar po tleh. To ne gre. Mladi so danes zelo nehvaležni. Hotela sem jim pokazati, kako smo včasih pekli kruh. In smo ga imeli za cel teden, ne pa tako kot danes, ko je vsak dan svež. Mladi sploh ne vejo, kaj je to lakota.« (UP11)

Izkušnja je očitno prizadela obe uporabnici, staro in mlado. Z zastavljanjem dodatnih vprašanj smo poizkusili izvedeti več o tem, kaj se je zgodilo. Uporabnica, ki je vodila delavnico, je želela mladim predstaviti nekaj, kar bi bilo zanje novo. Ob tem je upala, da jim bo lahko zaupala tudi nekaj zgodb o tem, kako je živela, ko je bila stara toliko kot udeleženci delavnice peke kruha. Zanja je bilo poleg peke kruha pravzaprav pomembno tudi to, da mladi spoznajo njene izkušnje. Dekletu je testo dejansko padlo na tla in ga ni vrgla nalašč, kot je najprej opisala gospa. Zavedala se je tudi tega, da je morda preveč burno odreagirala, ampak včasih je bil »kruh tako dragocen, da ti nikakor ni smel pasti na tla.« Gospa je situacijo nedvomno doživela zelo čustveno zaradi izkušenj, ki jih je imela kot otrok, povezanih z lakoto in revščino. Mlada uporabnica pa tega ni razumela in se je čudila silnemu razburjenju. Do konflikta je prišlo zato, ker imata uporabnici različne izkušnje, močna čustvena reakcija pa jima je onemogočila pogovor, ki bi jima pomagal razumeti razloge. Uporabnica, ki je vodila delavnico, je v pogovoru povedala, da se še vedno z bolečino spominja tega dogodka in si želi, da bi se lahko z dekletom pogovorila. Dekle se ni več vrnilo v medgeneracijski center.

Dogodek, ki ga je opisala uporabnica, ponuja več priložnosti za razmislek. V njenem opisu najprej zbode v oči dejstvo, da je iz konkretnega dogodka sklepala o vseh mladih: »Mladi so danes zelo nehvaležni.« (UP11) Gre za pogost predsodek, ki ga imajo ljudje iz različnih starostnih skupin – predsodek na osnovi starosti. Obenem opozarja na to, da pri medgeneracijskih delavnicah ne gre samo za prenos znanja, ampak tudi ali včasih predvsem izkušenj. Pri prenosu izkušenj ne gre samo za posredovanje modrosti, ampak za deljenje dela svojega življenja, ki je ljudem na tak ali drugačen način dragocen. Učenje na

medgeneracijskih delavnicah ni samo prenos znanja, ampak je tudi učenje o drugih generacijah, drugih ljudeh.

Kot v vsaki skupini ali skupnosti prihaja tudi v medgeneracijskih centrih do nesporazumov in konfliktnih situacij. Vendar ne moremo na splošno sklepati, da do nesporazumov prihaja zgolj zato, ker med seboj sodelujejo predstavniki različnih starostnih skupin. Delno gre gotovo za predsodke, ki jih imamo ljudje do drugih skupin. Zgoraj opisane izkušnje narekujejo razmislek o tem, da je potrebno ljudi senzibilizirati za potrebe drugih ljudi in v medgeneracijskih centrih zagotoviti usposabljanja s področja spoštljive komunikacije. Zaposleni v medgeneracijskih centrih postavljajo tudi standarde in pravila spoštljivega vedenja ter komunikacije, ki spodbuja vse uporabnike k spoštljivemu ravnanju z drugimi udeleženci. Kot pravi mladi uporabnik: »Povedali ste določena pravila, kaj moramo in kaj ne smemo delati. In če si to upošteval, je bilo vse v redu.« (UP8)

4.3.13 Pravica do izražanja lastnega mnenja, pravica do upoštevanja

Za vključitev v medgeneracijske centre se ljudje odločajo svobodno in prostovoljno. Kot smo videli že v opisih uporabnikov zgoraj, je za marsikaterega uporabnika medgeneracijski center domač in zaupen prostor, v katerem se počutijo varni. Koncept medgeneracijskih centrov, ki smo jih vključili v analizo, je, da so centri odprti za vse in da za vključitev v center ni potrebno izpolnjevati nobenih pogojev. Takšen koncept omogoča vključitev ljudi vseh starosti in profilov, ki imajo različna mnenja in tudi svoje predloge. Zanimalo nas je, ali uporabniki ocenjujejo, da jih zaposleni, prostovoljci in uporabniki v centru slišijo, in ali upoštevajo njihovo mnenje. Poleg tega smo jih vprašali, ali imajo občutek, da so dovolj vključeni v aktivnosti centra, oziroma ali si želijo biti vključeni še v kakšno dodatno, drugo aktivnost.

Vsi uporabniki imajo občutek, da so v aktivnosti centra in različna področja dovolj vključeni, razen dveh uporabnic, ki opisujeta, da bi lahko bili bolj vključeni, če bi bilo to potrebno. Obe uporabnici sta se izrazili, da jih lahko »večkrat poklicali« in »bolj povabili: »Lahko bi me bolj povabili.« (UP7)

»Želela bi si biti bolj vključena. Sem povedala puncam [zaposlenim], da me lahko pokličejo, če kaj rabijo. Meni je tukaj postalo tako, da sem lahko vedno na razpolago. Pomagala bi ljudem, če kar koli potrebujejo, naj me pokličejo.« (UP6)

Iz njunih opisov lahko sklepamo, da si ljudje – ko izrazijo pripravljenost za sodelovanje – želijo, da bi jih povabili k dodatnim aktivnostim. Ena od uporabnic navaja, da se ji zdi, da je upoštevana do te mere, da lahko sporoči, kdaj bi lahko ona izvedla kakšno delavnico, in ji je to tudi omogočeno.

»Vključena sem tako, da lahko povem, kdaj bom kaj delala. ...To mi je zaenkrat dovolj. Če bi pa hotela, pa bi bila, ker sem videla, kako ste druge vključili. Vem pa, da če bi imela interes, bi se lahko še bolj vključila.« (UP3)

Uporabnike smo tudi vprašali, na kakšen način in v kaj so kot uporabniki vključeni. Večina jih odgovarja, da so vključeni pri pripravi in izvedbi aktivnosti, v katerih sodelujejo.

»Večinoma nas vprašajo, kaj bi radi naredili. Ko gremo v dom za starejše, mi izberemo družabne igre. Smo delali v domu pico in so nas vprašali, kakšno pico. Piškote, kakšne piškote. Smo si sami izmislili, kaj bomo delali iz gline in komu bomo to podarili. Tudi na drugih delavnicah v centru, recimo pri cirkuški delavnici, nas vprašajo, kaj bi radi delali.« (UP8)

Zanimalo nas je tudi, ali obstaja v medgeneracijskih centrih posluh za konkretne predloge uporabnikov. Večina jih teh nima in so nekako zadovoljni s ponujenimi aktivnostmi medgeneracijskega centra. Mlada uporabnica si želi, da bi organizirali več mladinskih izmenjav (UP7), dve uporabnici pa sta dali konkretne predloge, ki so ostali nerealizirani. Ena od njih se predlogov ne spomni, ve pa, da niso bili realizirani. Druga si je želela urediti vrt pred medgeneracijskim centrom, kar tudi ni bilo izvedeno. Obenem se zaveda, da ima številne predloge, ki ne morejo biti vsi in takoj realizirani.

»Sem dala predloge, ampak sem pozabila, kaj že. Vse so slišali in zapisali. Ampak ... Center je odprt za vse možnosti. Najbrž še nismo izkoristili vseh možnosti. Sploh tistih, ki se sproti odpirajo.« (UP1)

»To pa se mi ni zdelo tako. Ne vem, to so moji občutki, lahko da sem bila slišana. So bili zainteresirani, jim je bilo zanimivo. Verjetno niso (zaposlene) imele časa, da bi na občini preverjale, kaj je s tem vrtom spodaj. Samo jaz bi tako ali tako skozi nekaj. Me imajo že tukaj gor [...]« (UP6)

Programi v medgeneracijskih centrih, ki smo jih analizirali v okviru te naloge, so namenjeni ljudem, prav tako pa jih ljudje ustvarjajo. Aktivnosti niso načrtovane od zgoraj navzdol, ampak prihajajo pobude s strani uporabnikov, ki so vključeni v center. Zato je pomembno, da so uporabniki vključeni v načrtovanje aktivnosti in da imajo občutek, da so slišani. Naloga medgeneracijskih centrov je, da na neki načini ustvarjajo pogoje (prostor, opremo) in podporo (usposobljen kader) za aktivno udeležbo uporabnikov.

4.3.14 Potreba po učenju

Pravica do izobraževanja in učenja je zapisana v slovenski ustavi. Vendar je danes učenje bistveno širši koncept kot nekaj desetletij nazaj. V sodobnem času poznamo poleg temeljnega tudi vseživljenjsko učenje, poleg formalnega vedno pomembnejše oblike neformalnega učenja. Učenje je danes pravzaprav pogoj za aktivno delovanje v družbi, pomeni utrjevanje sposobnosti za soočanje z izzivi sodobne družbe. Razvoj novih informacijskih in komunikacijskih tehnologij prinaša nova tveganja, tudi družbeno in poklicno izključenost skupin posameznikov, ki se niso sposobni prilagoditi tem okoliščinam. Skupina ljudi, ki ima velik potencial prispevati k družbenemu razvoju, so stari ljudje; njihov delež se povečuje, obenem pa prav ta skupina potrebuje različne oblike podpore na področju sodobnih metod učenja.

Medgeneracijski centri ponujajo najrazličnejše aktivnosti, ki sodijo v obliko neformalnega učenja. Uporabniki medgeneracijskih centrov kot najpogostejši razlog za vključevanje navajajo druženje in učenje. Želeli smo izvedeti, kaj jim pomeni učenje in česa so se v medgeneracijskih centrih naučili. Vsi uporabniki so v medgeneracijskem centru pridobili različna znanja: jezikovna, kuharska znanja, o zeliščih, jogi ... V centrih vodijo medgeneracijske aktivnosti prostovoljci, ki so včasih upokojeni strokovnjaki in imajo delavnice s svojega strokovnega področja; včasih pa gre za prostovoljce, ki zase pravijo, da nimajo posebnih znanj. S temi uporabniki je potrebno delo na področju ozaveščanja tega, kaj znanje, ki so ga pridobili, lahko pomeni nekomu drugemu. Ena od uporabnic je recimo povedala, da ona res ničesar ne zna, razen: »Šivam še kar dobro, pa pletem, kuham in pečem. Pa nekaj vem o zeliščih. In zelenjavi. Zdaj sem začela brati o biodinamičnem vrtnarjenju.« (UP11) Uporabniki morajo šele ozvestiti dejstvo, da so tudi to znanja, ki so veliko vredna in da bi se tega rad naučil še kdo drug.

Učenje v medgeneracijskem centru pomeni pravzaprav preplet pridobivanja konkretnih znanj in izmenjave izkušenj. »Zdaj znam narediti milo, sem se naučil par besed francosko, iz sivke znam narediti različne stvari. ... Sem pokazal tudi mami, kako se naredi milo, da predaš svoje znanje naprej, je dober občutek.« (UP8) Za uporabnike je pomemben prenos znanja: česar se naučijo, predajo naprej, drugim ljudem: »Na primer, to, kar znaš, lahko da človek naprej in se mu dvakrat povrne.« (UP5)

Učenje, tako pridobivanje kot posredovanje znanja, vpliva na človekovo samozavest, samopodobo, na občutek lastne vrednosti in obenem spodbuja spoštljivo ravnanje z drugimi. Tako to opiše ena od vprašanih uporabnic:

»Zato ker se človek čuti bolj samozavestnega, če pridobiva nova znanja in jih daje naprej. Da drug drugega še kaj naučimo. Se naučimo spoštovati človeka, ki nam daje svoje znanje. To mi je zelo pomembno. Saj pravim, če človek obstane, pade v depresijo, se pred televizijo sam sebi smili. In jaz imam še energije za naprej. Dokler bom zdrava.« (UP5)

Uporabniki se v medgeneracijskih centrih učijo od prostovoljcev pa tudi od drugih uporabnikov: »Od vseh prostovoljcev pa tudi od ostalih udeležencev marsikaj pobereš in odneseš domov.« (UP10) Za nekatere uporabnike je učenje tudi pogovor o izkušnjah: »Največ sem se naučila od obiskovalcev. Predvsem izkušnje, kakšna bolezen, otroci, družina.« (UP4) Uporabnica, ki je hkrati prostovoljka, opisuje, da njeno »poučevanje« pravzaprav ni poučevanje v klasičnem razumevanju učenja: »Ne delujem iz tega, da prenašam svoje znanje. Jaz pač povem to, kar vem. To je čisto preprosto.« (UP6)

Dve uporabnici sta kot najpomembnejše izpostavili izkušnje s starimi oziroma socialne veščine, ki sta jih pridobili v centru:

»Ogromno sem se naučila. S temi starejšimi sem v bistvu videla, kako se je treba pogovarjati. Jaz prej nisem imela izkušenj s starejšimi ljudmi. Ja, veliko sem se naučila. Predvsem komunikacija.« (UP3)

»Naučila sem se sprejemati ljudi takšne, kot so. Saj sem to že prej vedela. Sicer sem celo življenje delala z ljudmi. Ampak je zelo zanimivo, kako ljudje dozorimo na neki način. In se naučimo živeti in biti strpni drug z drugim, ne glede na to, kdo pride s tabo v stik.« (UP2)

Medgeneracijsko učenje ni samo prenos znanja, ampak tudi učenje o drugih, tistih, ki so z nami v procesu učenja. To je eden od bistvenih poudarkov medgeneracijskega učenja: pridobivanje socialnih veščin pri ravnanju z drugimi ljudmi. Uporabniki v medgeneracijskih centrih poročajo, da so se v centrih naučili tudi strpne komunikacije s predstavniki druge starostne skupine.

Vsi uporabniki so ocenili, da je učenje in znanje izrednega pomena za človeka: nekateri so mnenja, da ko se nehaš učiti, prenehaš živeti (UP6); drugi cenijo znanje, ker »več kot ga imaš, več pomeniš drug drugemu (UP7); ena uporabnica se rada uči različnih spretnosti, ker »ti lahko pride prav v življenju (UP9).

Medgeneracijski centri so tudi središča za prenos znanj: v veliki večini gre za neformalna znanja, ki jih posredujejo prostovoljci/uporabniki. Nova znanja in izkušnje ljudem prinašajo zadovoljstvo in jim obenem dvigajo samozavest, saj se lažje spopadajo z nekaterimi situacijami v življenju. Tovrstno učenje, kjer učijo prostovoljci, spodbuja tudi pri »prejemnikih« znanja občutek spoštovanja: »Ja, na primer ... je šla z mano na sprehod in sem jo lahko kaj vprašala in mi je ona kaj povedala. To mi je bilo res všeč. Ima ogromno znanja in mi je nesebično to povedala. In mi je bilo res fajn.« (UP3)

4.3.15 Ovire pri vključevanju v medgeneracijske centre

V tem sklopu vprašanj nas je zanimalo, katere ovire uporabnikom onemogočajo udeležbo v aktivnostih medgeneracijskih centrov. Na nekatera vprašanja znotraj tega sklopa so uporabniki odgovorili že v prejšnjih sklopih, zato bomo na tem mestu izpostavili ovire, ki jih omenjajo prvič. Na vprašanje, kako pogosto občutijo, da jim neka konkretna ovira onemogoča udeležbo v centru, so vsi vprašani odgovorili, da se to zgodi zelo redko. Dve uporabnici, ki sta brezposelni, sta izpostavili, da se popoldan pogosto ne moreta udeležiti aktivnosti, ker imata otroke, za katere morata poskrbeti. Ena od njih je tudi povedala, da bi lahko prišla v center tudi v popoldanskem času, če bi v centru bilo med tem poskrbljeno za varstvo otrok (UP6).

Stari uporabniki se aktivnosti ne udeležijo zaradi slabega počutja in zdravstvenih težav, vendar se to pri vprašanih zgodi redko: »Edino če bi bila bolna, drugače ni problem, lahko pridem«. (UP5)

Dve od vprašanih poročata tudi o tem, da včasih nimata časa, ker imata še druge aktivnosti, vendar se tudi to redko zgodi: »Včasih, če je pomanjkanje časa. Ampak to je redko.« (UP10)

Vsi uporabniki, razen ene, do medgeneracijskega centra pridejo peš. Če je vreme slabo, pridejo tudi z avtom, ampak je center tako blizu, da avtomobila največkrat ne potrebujejo. Prevoz predstavlja težavo za uporabnico, ki živi nekaj kilometrov stran od centra in nima dovolj urejenega javnega prevoza. Vožnja ji ne predstavlja tako velikega problema kot to, da je prevoz povezan s stroški: »Ker sem daleč doma, moram priti z avtom. Zame je to strošek. Pridem samo na tisto, kar me res zanima. Pozimi večkrat. Poleti imam pa vrt in imam manj časa.« (UP1)

Mlada uporabnika poročata o tem, da prideta v medgeneracijski center šele potem, ko končata s šolskimi obveznostmi: »Pozno pridem iz šole, ker pridem z avtobusom, ne pridem v center.« (UP7)

»Na prvem mestu je šola, sploh če je kakšna slaba ocena, projekti v šoli, družina je tudi prej. Šele potem lahko pridem sem uživat.« (UP8)

Dve uporabnici, obe stari več kot 70 let, poročata, da se aktivnosti včasih ne udeležita zato, ker nimata motivacije, vendar poudarjata, da se to redko zgodi: »Ja, to pa pride včasih, da ni motivacije. Ne pogosto, ampak pride. Mogoče te kaj boli, pa ne bi šel, ampak greš in potem prideš čisto drugačen domov.« (UP10)

»Redkokdaj sem brez motivacije, da bi se zaradi slabega počutja ne udeležila.« (UP2)

Ovira pri vključevanju je lahko tudi to, da se oblikujejo skupine ljudi, ki jih družijo podoben interes, in je za nove uporabnike vključitev težja. Ena od uporabnic opozarja na to, da so aktivnosti načeloma odprtega tipa, vendar je kljub temu vključitev v zaprte, zaključene skupine lahko ovira.

»So krogi ljudi. En krog ljudi ne bo prišel na drugo delavnico. Krogi so po interesih, na primer jeziki. Ampak če bi me zanimalo, bi lahko šla.« (UP1)

Uporabniki navajajo zelo malo ovir in tudi, da jih zelo redko kaj ovira pri vključevanju v medgeneracijske centre. Njihova dostopnost in bližina sta nedvomno ena od ključnih zagotovil za udeležbo. Medgeneracijski centri delujejo na lokalni ravni, vključujejo lokalne prebivalce in redki so uporabniki, ki se vozijo v center iz drugih krajev. Ena izmed uporabnic je navedla, da jo pri enem od centrov moti to, da do prostora vodijo stopnice, kar onemogoča udeležbo oviranim ljudem. Kjer centri niso dostopni vsem, lahko upravičeno domnevamo, da določene skupine ljudi do aktivnosti nimajo dostopa. Večina uporabnikov pa je visoko motivirana, da centre redno obiskuje.

4.3.16 Predlogi uporabnikov

Od vprašanih smo želeli izvedeti, kaj bi spremenili, če bi sami vodili medgeneracijski center. Štirje uporabniki so bili s ponudbo medgeneracijskih centrov zadovoljni in niso imeli konkretnih predlogov za spremembe.

»Ta center ponuja toliko aktivnosti, ki jih še ne poznam, ne vem, kaj bi še lahko. Je toliko vsega, da je dosti. Če bi kaj hotela, bi predlagala. Mislim, da je ta Hiša Sadeži družbe, ne vem, kje so še vse, da jih je premalo. Da bi lahko še kje bila.« (UP5)

»Želela bi si, da ostane to, kar je. Veliko težavo sem imela Marinko kam spraviti (očetova partnerka). Tudi očeta sem hotela sem spraviti; ko enkrat vidiš, da se zabubijo pred televizijo in da jih nič več ne zanima, nobena knjiga, ki jo prineseš [...] Kako te ljudi prepričati, da je tukaj okej, da se bodo enako počutili kot doma. Da jim daš tisto varnost. Jaz mislim, da to temu centru uspeva. Da vsak lahko pride in je sprejet. Če ostane tako, kot je, je to največ, kar je lahko. Vsak ima svoje osebne zadržke. Osebne težave pa zdravje ... [...] Marinka čisto nikamor ne gre. In da zdaj hodi sem in se tukaj počuti pomembno, da lahko ona postreže (po kuharski delavnici). Tisti torek je ona čisto drugačna. Vsakemu posamezniku je – roko na srce – pomembno, da se čuti pomembnega in zaželenega. In ko zdaj njo slišim, da je njeno življenje še pomembno, meni veliko pomeni.« (UP6)

Ena od uporabnic je opozorila na to, da se ljudje iz lokalne skupnosti po njenem mnenju premalo vključujejo. Obenem si ne želi nobenih sprememb, nasprotno, želi si, da vse ostane, kot je.

»Mislim, da zadosti ponudijo centri, ljudje se mi zdi, da se ne znajo vključiti. Vipavci so taki zaprti. Se jim ne zdi, da bi prišli sem, da bi videli, kaj je tukaj. Premalo zanimanja je. ... Kar se tiče potice, smo bile tri. Kar pa se tiče masaže, nas je bilo polno. [...] Jaz mislim, da če bo tako, bo lepo naprej in da bo še naprej ta hiša. Da je ne bi zaprli, ampak da bi se razvijala še naprej. Da bi ostali taki tudi vi. Da bi se lepo razumeli in da bi privabili še več ljudi sem, da bi videli, da se je lepo družiti.« (UP9)

Dve uporabnici sta bili mnenja, da je potrebno zagotoviti večjo stabilnost kadra in financiranja. Posebno pri javnih delih, ko se ljudje pogosto menjajo.

»Stabilnost, varnost, zanesljivost. Tukaj se gradi. S tem ko se vedno bolj osvešča ljudi, se pravi, da veš, da bo vedno neka fluktuacija ljudi, da te ni strah v tem smislu, da boš izgubil službo. Ja, lahko se zapre, če ni ljudi. Če bi imeli toliko denarja, bi dali velike plakate na cesto, to ljudje bolj vidimo.« (UP3)

»Prvo kot prvo, je to, da ima ta, ki je stalno tukaj, službo, ... da ni samo dva meseca ali pol leta. Da je to vsaj dolgoročno. Da je to ena taka stalna služba. Tisti, ki se ukvarja s tem, mu je tudi motivacija bolj, če je določen čas res potreben. Lahko daš več energije v to, kot pa, če si tu pol meseca.« (UP10)

Izjavi kažeta na to, da so uporabniki seznanjeni tudi s težavami s financiranjem in da se na osebe, ki delajo v centru, navežejo. Težko se soočajo z negotovostjo, ki jo povzročata kratkoročno financiranje in nestabilnost kadra.

Mlada uporabnica, ki se je v okviru medgeneracijskega centra že udeležila mladinske mednarodne izmenjave, si želi še več mladinskih izmenjav in mednarodnih stikov: »Malo več izmenjav bi si želela, čim več prostovoljcev iz tujine.« (UP7) Mladi ljudje so zainteresirani za mednarodne aktivnosti in tudi prostovoljstvo vidijo kot priložnost za neformalno učenje in pridobivanje izkušenj.

Dve uporabnici predlagata, da se del aktivnosti prenese v naravo, druga, da bi lahko ponujali več vsebin s področja samooskrbe: »Jaz sem kot idejo rekla, da bi lahko imeli več delavnic na temo samooskrbe.« (UP3)

»Manjka, da bi se del tega v naravo prestavil. Pomladno-poletne stvari zunaj. So na primer ljudje ostareli na kmetijah, pa bi se del tega prestavil tja. Bi se šlo kaj delat, pomagat. Prijetno s koristnim.« (UP2)

»Zelišč pa je premalo. Lahko bi bil kakšen izlet v naravo, da spoznamo zelišča. Šivanje, kuhanje, zelišča ... malo več vsega tega. Vsaj enkrat na teden bi moralo biti to.« (UP12)

Ena uporabnica je predlagala, da se del programa v medgeneracijskih centrih tudi trži, saj je mnenja, da bi nekateri ljudje za aktivnosti lahko plačali:

»Če bi delala v takšnem centru, kaj bi ...? Ste zelo agilni, zelo razširjen repertoar. Prostovoljstvo je super zadeva, ampak jaz bi to razdelila. V času ko ni prostovoljstva v hiši, bi dala prostor v najem in bi bilo plačljivo. Ker smatram, da ljudje, ko jim nekaj podariš, tega ne znajo ceniti. Ko pa to ovrednotiš, pa ljudje čisto drugače gledajo na to zadevo. [...] Nekako bi poskusila ugotoviti, kdo dejansko ne more plačati in prispevati in kdo bi lahko, pa noče. To vam dam za razmislet. Ne samo prostovoljni prispevki, ampak ljudje resnično ne znajo ceniti. Imaš takšne, ki imajo dovolj denarja. Mislim, da sem dovolj povedala.« (UP2)

Uporabniki medgeneracijskih centrov imajo različna znanja in sposobnosti, pa tudi različne ideje, ki jih želijo uresničiti znotraj programa medgeneracijskih aktivnosti. Pogosto gre za predloge, ki so uresničljivi na relativno enostaven način, kot npr. predlog po večjem številu določenih delavnic. Včasih pa gre za predloge, katerih uresničevanje zahteva več organizacijskih težav, pri čemer so centri odvisni tudi od drugih (zemljišče pred centrom je na primer v privatni lasti in lastnik ne dovoli, da se tam izvajajo delavnice). Vodje medgeneracijskih centrov morajo znati prisluhniti predlogom uporabnikov in jih skupaj z njimi poskusiti realizirati. V primeru, da predlogov ni mogoče realizirati, mora biti uporabnik, ki je dal predlog, seznanjen z razlogi za to. Takšen način dela zahteva od zaposlenih v medgeneracijskih centrih veliko stopnjo fleksibilnosti, na drugi strani pa uporabnikom zagotavlja občutek, da so slišani, in jim omogoča aktivno vključenost v proces dela.

4.4 Analiza potreb uporabnikov medgeneracijskih centrov – kvantitativna raziskava

4.4.1 Število in sestava uporabnikov v medgeneracijskih centrih

Na kvantitativni vprašalnik je odgovorilo 69 uporabnikov štirih medgeneracijskih skupnostnih centrov Hiša Sadeži družbe, ki jih vodi nevladna organizacija Slovenska filantropija. Podatke smo analizirali z namenom, da bi dobili podrobnejši vpogled v strukturo uporabnikov (po spolu, starosti, statusu) ter vpogled v posamezne vidike vključevanja: kje so izvedeli za medgeneracijski center, kaj uporabnike motivira k vključevanju, katerih aktivnosti se najraje udeležujejo, koliko časa namenijo vključevanju in kako razumejo medgeneracijsko sodelovanje. Na vprašanje, katerih aktivnosti se najpogosteje udeležujejo, smo dobili toliko različnih odgovorov, da smo odločili, da jih ne analiziramo posebej. Ker se ponudba od centra do centra razlikuje in ker se uporabniki udeležujejo več različnih aktivnosti (kot uporabniki in pogosto tudi kot prostovoljci), bomo aktivnosti, ki so najbolj obiskane, opisali kot priporočila v zaključnem delu naloge, kjer bomo predstavili model medgeneracijskega centra.

Hiša Sadeži družbe Murska Sobota	Hiša Sadeži družbe Vipava	Hiša Sadeži družbe Črnomelj	Hiša Sadeži družbe Žalec
3486	1630	1347	1322

Tabela 4.3: Število uporabnikov po posameznih medgeneracijskih centrih Hiše Sadeži družbe v letu 2015

Število uporabnikov je od kraja do kraja različno. Največ uporabnikov je v medgeneracijskem centru v Murski Soboti, ki deluje že od leta 2008: število uporabnikov se je v Murski Soboti že približalo skoraj 20 % prebivalcev – Murska Sobota z okolico ima namreč 18.000 prebivalcev. V Vipavi je center začel delovati v letu 2013, v Črnomlju in Žalcu pa v letu 2014. Čeprav število uporabnikov kaže na to, da je pomemben čas delovanja posameznega centra, pa glede na podatke ne moremo sklepati, da je to ključnega pomena. Število uporabnikov je odvisno tudi od velikosti kraja, kjer medgeneracijski center deluje, saj so centri v prvi meri namenjeni lokalnim prebivalcem. V Vipavi, ki ima od naštetih krajev najmanj prebivalcev, je tudi število uporabnikov manjše. Na število

uporabnikov torej vplivata tako velikost kraja kot kontinuiteta izvajanja programov medgeneracijskih centrov.

Tabela št. 4.3 prikazuje število enkratnih uporabnikov, se pravi upošteva uporabnika enkrat, četudi se je ta uporabnik aktivnosti v centru udeležil večkrat. Števila obiskov ni bilo mogoče analizirati, ker teh podatkov organizacije, ki vodijo medgeneracijske centre, ne vodijo.

4.4.2 Struktura uporabnikov po spolu

Medgeneracijski skupnostni centri Hiše Sadeži družbe	Število	Moški	Ženske	%	%
Murska Sobota	32	7	25	21,9	78,1
Vipava	7	0	7	0	100
Žalec	25	4	21	16	84
Črnomelj	5	2	3	40	60
SKUPAJ	69	13	56	18,8	81,2

Tabela 4.4: Število uporabnikov po spolu

Med uporabniki medgeneracijskih centrov, ki smo jih analizirali, so bile v pretežni meri ženske: kar 81,2 % uporabnic je ženskega spola in zgolj 18,8 % je uporabnikov moškega spola. Vzroki za to so različni: ženske so praviloma bolj zainteresirane za kreativne in kuharske aktivnosti, jogo in podobne duhovne dejavnosti, ki so v medgeneracijskih centrih pogosto na programu. Pogosto ostajajo tudi aktivnejše v življenjskih situacijah, kot sta brezposelnost in upokojeitev. Prav tako je med prostovoljci, ki delajo na področju družbenega razvoja in organiziranju pomoči, nasploh v Sloveniji več žensk kot moških. Struktura po spolu nakazuje, da bi bilo potrebno razmisliti, kako organizirati programe medgeneracijskih centrov, da postanejo zanimivi za moške in omogočajo vključevanje tudi njim.

4.4.3 Struktura uporabnikov glede na starost

Medgeneracijski centri so v večini dokumentov in strateških podlag prvotno namenjeni predvsem starejši populaciji, v najboljšem primeru dvema generacijama: mladi in stari.

STAROST	do 18 let		18–27		27–55		55–65		nad 65		BO
	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
Murska Sobota		1	2	5	4	11		5	1	3	
Vipava		4		2						1	
Žalec			1	1	1	6	1	9	1	3	2
Črnomelj					2	2		1			
SKUPAJ		5	3	8	7	19	1	15	2	7	
SKUPAJ	5		11		26		16		9		2

*BO = brez odgovora

Tabela 4.5: Število uporabnikov glede na starost

Rezultati kvantitativne raziskave kažejo, da je med ljudmi, ki niso delovno aktivni, enako število starejših kot brezposelnih. Na to sta nedvomno vplivala dva dejavnika: prvi je ta, da se je stopnja brezposelnosti od leta 2008, ko je bil ustanovljen prvi slovenski medgeneracijski center in ko je bila obenem gospodarska kriza največja, večala vse tja do leta 2014. To je posebej značilno za medgeneracijski center v Murski Soboti, kjer je leta 2008 s propadom tekstilne industrije naraslo število brezposelnih žensk. Drugi dejavnik pa je koncept medgeneracijskih skupnostnih centrov Hiše Sadeži družbe, ki so namenjeni vsem prebivalcem lokalne skupnosti in ne zgolj eni ali dvema skupinama prebivalcev oziroma generacij.

Podatki tudi kažejo, da je največ uporabnikov med starejšimi in brezposelnimi, ki niso delovno aktivni in imajo zato na voljo več časa. Struktura uporabnikov kaže, da se – sicer v različnih razmerjih – medgeneracijskih centrov udeležujejo predstavniki vseh generacij. Analiza je pokazala tudi na specifičnost Prekmurja in Bele Krajine, kjer je bila tekstilna industrija zelo razvita. Pretežno so se v njej zaposlovale ženske s poklicno izobrazbo (šivilja), ki so praviloma nastopile službo zelo mlade in izpolnile pogoje za upokožitev pred 65. letom starosti.

Manj je uporabnikov med mladimi do 18. leta starosti in med starejšimi od 65 let. Pri tej starostni skupini lahko domnevamo, da je vključevanje v medgeneracijske centre težje, če ne živijo v bližini centrov ali če centri nimajo urejenega dostopa za gibalno ovirane.

4.4.4 Število uporabnikov po statusu

STATUS	Upokojen	Brezposeln	Zaposlen	Študent	Dijak	OŠ	Invalid	BO
Murska Sobota	9	14	5	1	2		1	
Vipava	1			2	3	1		
Žalec	13	6	5					1
Črnomelj	1	3	1					
SKUPAJ	24	23	11	3	5	1	1	1

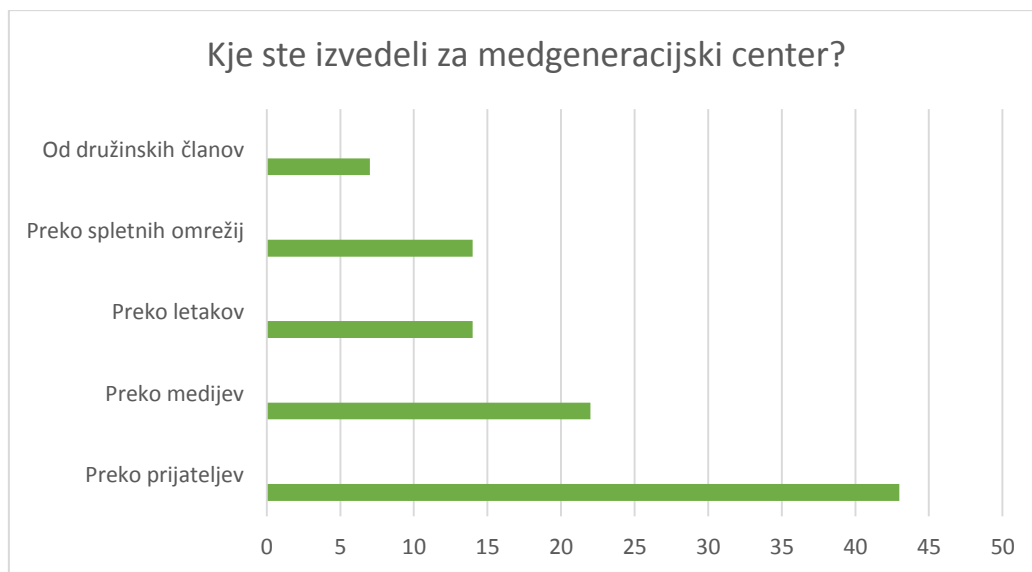
*BO = brez odgovora

Tabela 4.6: Število uporabnikov po statusu

Podatki kažejo na to, da je med uporabniki medgeneracijskih centrov največ upokojenih in brezposelnih, število obeh skupin je približno enako. Manj se aktivnosti v medgeneracijskih centrih udeležujejo zaposleni in mladi, ki se šolajo. Upokojeni in brezposelni imajo na voljo več časa, ki ga lahko porabijo tako, da se vključujejo tudi v aktivnosti medgeneracijskih centrov. Med invalidi je od vseh vprašanih zgolj en uporabnik, kar lahko pojasnimo tudi s tem, da ima zgolj eden od medgeneracijskih centrov urejen dostop za invalide (dvigalo). Dodatno težavo predstavlja tudi to, da aktivnosti v centrih niso prilagojene vsem invalidom: delavnice bi morale biti načrtovane in izvedene tudi tako, da se lahko vključijo invalidi.

4.4.5 Obveščanje in informiranje o aktivnosti v medgeneracijskih centrih

Programi medgeneracijskih centrov so namenjeni ljudem, zato je pomembno, da za njih izve čim več ljudi, predvsem tistih, ki so iz različnih razlogov družbeno izključeni. Zato smo uporabnike vprašali, kje so izvedeli za medgeneracijski center.

Graf 4.1: Obveščanje in informiranje o aktivnostih v medgeneracijskih centrih

Skoraj polovica (43 %) naših uporabnikov je za medgeneracijski skupnostni center izvedela od prijateljev. Podatki kažejo, da jih je 22 % za medgeneracijski center izvedelo preko medijev, predvsem lokalnih (časopisi, TV, radio). Najmanj jih je izvedelo od družinskih članov – 7 %. Preko spletnih omrežij in preko letakov je za Hišo izvedel enak odstotek ljudi – 14 %. Rezultati kažejo na izjemen pomen ustnega obveščanja in priporočil: nekdo, ki je že imel izkušnjo z udeležbo v centru, lahko priporoči udeležbo drugim. Poleg tega je za uporabnike pomembno, da se aktivnosti udeležijo skupaj s prijateljem ali znancem, predvsem ko prvič vstopajo v medgeneracijski center.

Pomembno vlogo pri obveščanju imajo tudi mediji, predvsem lokalni: lokalni in občinski časopisi, ki redno objavljajo program aktivnosti ter občasno predstavijo daljši prispevek. Obveščanje preko socialnih omrežij je omejeno na določeno ciljno populacijo, ki do teh omrežij dostopa, predvsem na mlajše generacije. Starejši pogosto ne uporabljajo računalnikov na dnevni ravni in niso vključeni v spletna socialna omrežja, čeprav je v zadnjem času tudi med njimi vedno več posameznikov, ki uporabljajo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije. Vprašalnik ni predvidel možnosti odgovora, ali so bili uporabniki napoteni oziroma ali so za medgeneracijski center izvedeli s strani drugih organizacij: centrov za socialno delo, zavodov za zaposlovanje, humanitarnih in drugih nevladnih organizacij v lokalnem okolju.

4.4.6 Motivi za vključevanje v medgeneracijske centre

Uporabniki so imeli možnost izbrati več odgovorov, zato smo možne odgovore povezali v vsebinsko povezane sklope:

- socialni stiki (rad bi se družil z drugimi ljudmi; rad bi premagal osamljenost; rad bi spoznal nove prijatelje);
- socialna aktivacija (rad bi aktivno sodeloval v aktivnostih; rad bi postal prostovoljec; rad bi se preizkusil v vodenju delavnic; iščem zaposlitev in bi rad ostal aktiven; rad obiskujem prireditve in dogodke);
- pridobivanje novih znanj in spretnosti (rad bi uporabljal računalnik in internet; rad bi pridobil nova znanja in spretnosti).

Poleg zgoraj naštetih so imeli uporabniki na voljo še dva možna odgovora: »potrebujem pomoč/svetovanje« in »zaradi finančne stiske si ne morem privoščiti plačljivih aktivnosti«. Največ uporabnikov je kot motivacijo za vključitev navedlo povečanje socialne mreže oziroma izboljšanje socialnih stikov, pri čemer so med odgovori najredkeje izbrali »rad bi premagal osamljenost«. Tisti uporabniki, ki so izbrali en odgovor iz skupine odgovorov, ki smo jih poimenovali socialni stiki, so največkrat izbrali tudi drugi odgovor iz te skupine.

Druga najpogostejša motivacija za vključevanje uporabnikov v medgeneracijske aktivnosti je pridobivanje novih znanj in spretnosti. Pri odgovorih izstopa tudi želja po aktivnem sodelovanju in vključitvi v prostovoljsko delo. Veliko uporabnikov si poleg vključitve v aktivnosti želi tudi možnost preizkusiti se v vodenju aktivnosti/delavnic. Sklepamo lahko, da gre pri vključevanju za obliko recipročnosti: uporabnik ni zgolj »prejemnik« znanja/storitve/pomoči, ampak je pripravljen svoje znanje/spretnosti ponuditi tudi drugim.

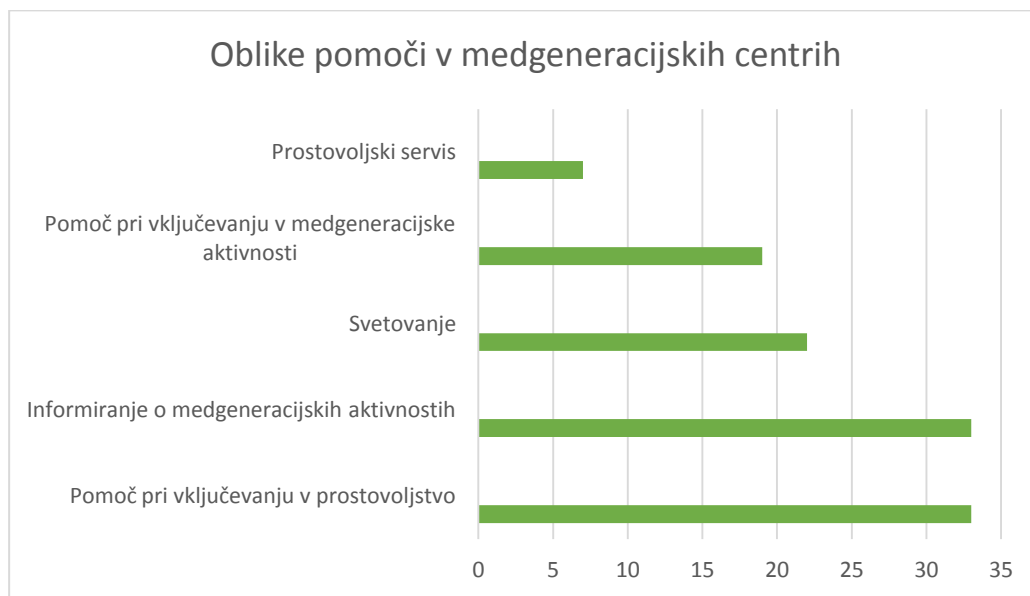
Najmanj uporabnikov je kot razlog za vključitev v program medgeneracijskega centra navedlo osamljenost in finančno stisko, zaradi katere se ne morejo udeležiti drugih, plačljivih dejavnosti. Vendar to dejstvo ne pomeni, da razloga ne obstajata, ampak da uporabniki težko eksplicitno artikulirajo in reflektirajo svoje potrebe: priznati, da si osamljen in potrebuješ družbo, je še vedno težko. Priznanje, da nimaš dovolj sredstev, je enako težko, saj veljata pomanjkanje sredstev in revščina za veliko stigmo. Uporabniki, ki so v raziskavi izbrali ta odgovor, so bili brezposelni.

4.4.7 Najbolj obiskane aktivnosti v medgeneracijskih centrih

Uporabnike v največji meri zanimajo različne medgeneracijske delavnice, odgovori pa se razlikujejo tudi glede na posamezen medgeneracijski center: v Hiši Sadeži družbe Žalec je večina uporabnikov izbrala medgeneracijske delavnice, v Hiši Sadeži družbe Murska Sobota pa poleg delavnic tudi udeležbo na počitniških taborih, druženje, vključevanje v prostovoljsko delo. Sklepamo lahko, da do teh razlik prihaja zaradi specifik posameznih krajev (velikost kraja, demografska situacija, struktura uporabnikov, ponudba obstoječih storitev), predvsem pa zaradi dejstva, da center v Murski Soboti deluje že od leta 2008, v Žalcu pa od leta 2014. Uporabniki so v Murski Soboti že seznanjeni z različnimi možnostmi vključevanja, pa tudi dovolj samozavestni, da so kot možen odgovor izbrali druženje oziroma druge bolj specifične aktivnosti. Konkretno aktivnosti zanimajo specifične uporabnike: npr. počitniške delavnice ali tabori zanimajo v največji meri mlade uporabnike, skupine za samopomoč pa starejše in brezposelne. Veliko uporabnikov zanima tudi sodelovanje pri organizacijskem delu in promociji medgeneracijskega centra ter pri razvijanju novih storitev – v glavnem so uporabniki ta odgovor izbrali v Murski Soboti, kjer center deluje že dolgo. Zato lahko sklepamo, da se uporabniki počutijo vključene v center, da medgeneracijski center jemljejo kot »svoj prostor« in so pripravljeni prevzemati tudi organizacijska dela ter tako prispevati k delovanju centra.

Uporabnike smo vprašali tudi, katere aktivnosti pogrešajo in si jih želijo. Tako so imeli možnost predlagati aktivnosti, ki bi jih bilo po njihovem mnenju potrebno uvrstiti v program medgeneracijskega centra. Največ uporabnikov si želi vsebin, ki jih na splošno uvrščamo v zdrav način življenja: joga, zeliščarske delavnice, zdrava prehrana, predavanja o zdravem načinu življenja. Med aktivnostmi, ki jih uvrščamo med učenje, so uporabniki navedli učenje jezikov, družabne igre, različne športne aktivnosti, risanje in druge umetnostne tehnike, kuhanje, ples, šivanje in varstvo otrok ter občasno varstvo odraslih.

4.4.8 Oblike pomoči v medgeneracijskih centrih

Graf 4.2: Oblike pomoči v medgeneracijskih centrih

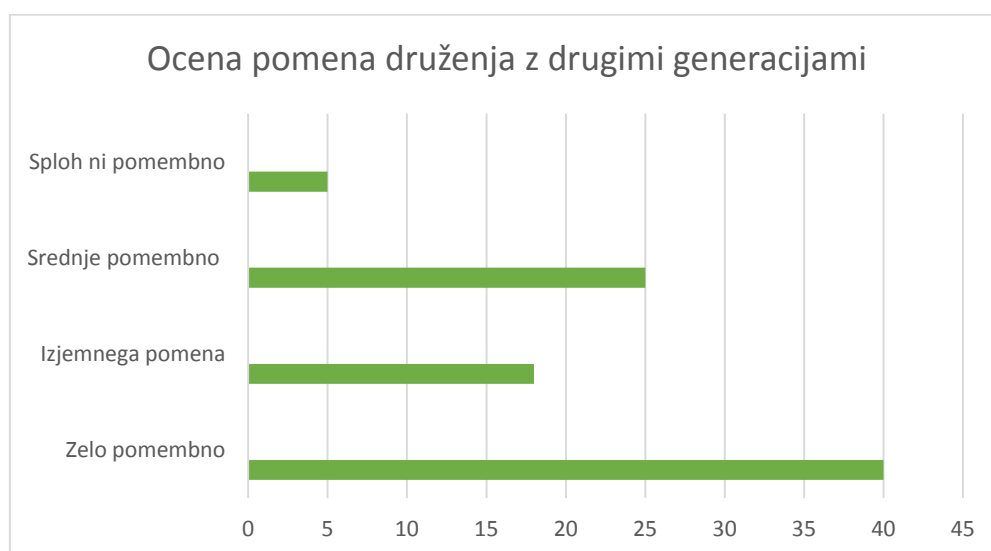
Medgeneracijske skupnostne centre Hiše Sadeži družbe vodijo strokovni delavci, ki uporabnikom ponujajo tudi konkretne oblike pomoči. Največ uporabnikov bi potrebovalo pomoč pri vključevanju v prostovoljstvo (33 uporabnikov) in pri informiranju o področju medgeneracijskega sodelovanja in medgeneracijskih aktivnostih (33). 22 uporabnikov potrebuje pomoč pri svetovanju, pri čemer pa vprašalnik ni predvidel, da uporabniki izberejo konkretno obliko svetovanja. Medgeneracijski centri ponujajo različne oblike svetovanja: brezplačna pravna pomoč, finančno opismenjevanje, svetovanje družinam ... Pomoči pri vključevanju v konkretne medgeneracijske aktivnosti in pri pripravi aktivnosti (ko so uporabniki hkrati izvajalci delavnice, programa) si želi 19 uporabnikov.

Prostovoljski servis je storitev, ki je nastala v Hiši Sadeži družbe Murska Sobota na pobudo starejših prostovoljk, ki so želele pomagati ljudem v lokalni skupnosti. Gre za občasno pomoč prostovoljcev tistim ljudem, ki si pomoči sicer ne morejo zagotoviti (bodisi ni na voljo bodisi si je ne morejo privoščiti). V okviru servisa prostovoljci pomagajo starejšim in invalidom, tako da jih spremlijo v trgovino, se z njimi družijo in jim v primeručasne oviranosti pomagajo pri preprostih gospodinjskih opravilih. Sedem vprašanih uporabnikov se želi vključiti kot prostovoljci v storitve prostovoljskega servisa.

4.4.9 Čas vključenosti v medgeneracijske centre

Medgeneracijski centri Hiše Sadeži družbe so odprti večino dneva, tako da so dostopni večini ciljnih skupin. Zanimalo nas je, koliko časa so uporabniki pripravljeni nameniti preživljanju v centrih in česa se želijo v tem času udeležiti. Največ uporabnikov je v Hiši pripravljenih preživeti maksimalno 3 ure tedensko, v tem času pa si želijo pridobiti znanja v okviru medgeneracijskih delavnic, druženja in uporabe računalnika in interneta. Uporabniki, ki bi v Hiši želeli preživeti od 3–6 ur tedensko, si v tem času želijo druženja in pridobivanja znanj v okviru delavnic. Redki uporabniki si želijo v centrih preživeti tudi do 12 ur na teden, gre pa predvsem za tiste, ki si želijo druženja in izboljšanja zaposlitvenih možnosti – torej brezposelne in starejše.

4.4.10 Pomen druženja s predstavniki drugih generacij

Graf 4.3: Pomen druženja z drugimi generacijami

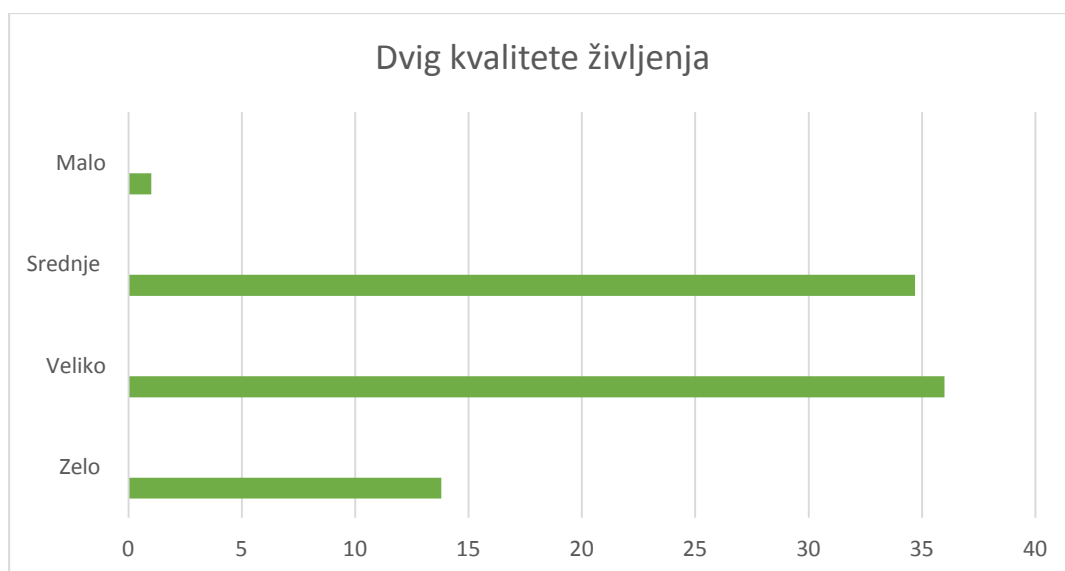
Največ uporabnikom se zdi zelo pomembno, da se družijo s predstavniki različnih generacij (40 %), da je to izjemnega pomena je ocenilo 18 % uporabnikov, srednje pomembno se zdi 25 % uporabnikom, da pa druženje z različnimi generacijami sploh ni pomembno, je ocenilo 5 % uporabnikov. Iz slednjega ne moremo sklepati, da se zdi tem uporabnikom druženje z drugimi starostnimi skupinami nepomembno, saj bi bila možna tudi ugotovitev, da za njih druženje z drugimi starostnimi skupinami ni težko, zahtevno, da se radi družijo z vsemi.

Odgovori na to vprašanje na prvi pogled kažejo na neskladnost z odgovori naslednjih dveh vprašanj: »S katero generacijo imate največ stikov?« in »S katero generacijo si želite imeti največ stikov?«

Vendar gre po našem mnenju za neskladnost zgolj na prvi pogled. Velika večina uporabnikov se v največji meri druži z vrstniki. Kot razlog za to navajajo, da jih ti »najbolj razumejo in so jim najbolj podobni«. Tisti uporabniki, ki so odgovorili, da se želijo družiti s predstavniki druge generacije, so kot razlog najpogosteje navedli, da se »želijo od njih naučiti česa novega«. Čeprav večina uporabnikov ocenjuje, da je druženje s predstavniki drugih generacij pomembno, se najraje družijo z vrstniki: po našem mnenju gre tukaj prav zato, da druženje in povezovanje generacij ni enostavno. Ni dovolj, da v skupni prostor postaviš posameznike različnih generacij, ampak je potrebno razvijati metode za komunikacijo, potrebno je ciljno in usmerjeno delo na področju preseganja predsodkov in stereotipov, ki bo olajšalo in sploh omogočilo kvalitetno in dolgoročno medgeneracijsko sodelovanje.

4.4.11 Izboljšanje kvalitete življenja uporabnikov

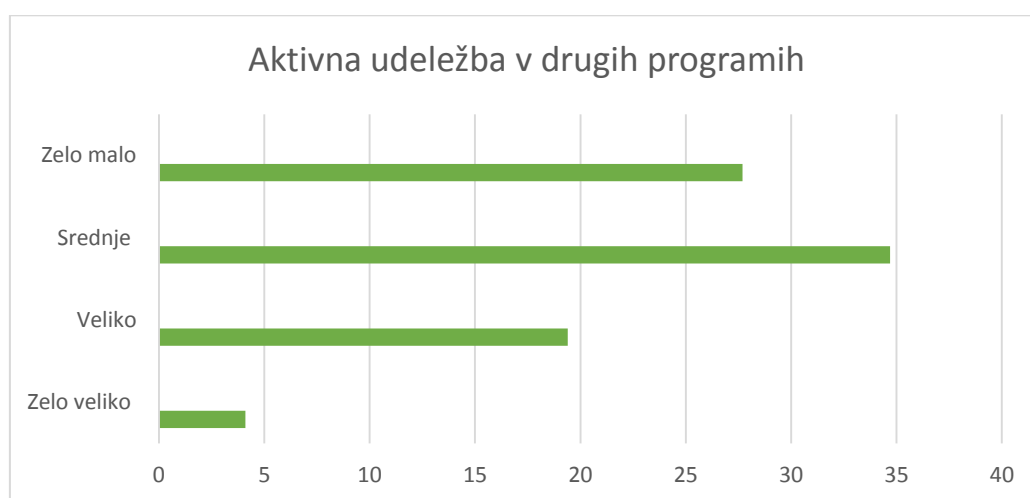
S tem vprašanjem smo želeli preveriti, ali uporabniki ocenjujejo, da se je kvaliteta njihovega življenja z vključevanjem v aktivnosti medgeneracijskega centra izboljšala in v kakšni meri.

Graf 4.4: Ocena dviga kvalitete življenja

Pri večini uporabnikov je udeležba v aktivnostih medgeneracijskega centra pozitivno vplivala na izboljšanje njihove kvalitete življenja. Največ uporabnikov je izbralo odgovor »veliko« (36 %), skoraj enako število ocenjuje, da se jim je kvaliteta življenja izboljšala srednje (34,7 %). Odgovor »zelo« je izbralo 13,8 % uporabnikov, malo pa en uporabnik. Sklepamo lahko, da medgeneracijski centri ljudem ponujajo aktivnosti, ki vplivajo na dvig kvalitete življenja.

Od vprašanih smo želeli izvedeti tudi, ali so tudi sicer aktivni na kakšnem področju, poleg medgeneracijskih centrov. S tem vprašanjem smo hoteli ugotoviti, za koliko uporabnikov je udeležba v medgeneracijskih centrih edina oblika vključevanja v družbeno življenje.

Graf 4.5: Aktivna udeležba v drugih programih

Za velik delež uporabnikov, 27,7 %, je udeležba v medgeneracijskih centrih edina oblika vključevanja v družbeno življenje. 34,7 % uporabnikov je izbralo oceno »srednje«, 19,4 % uporabnikov »veliko«, 4,1 % pa »zelo veliko«.

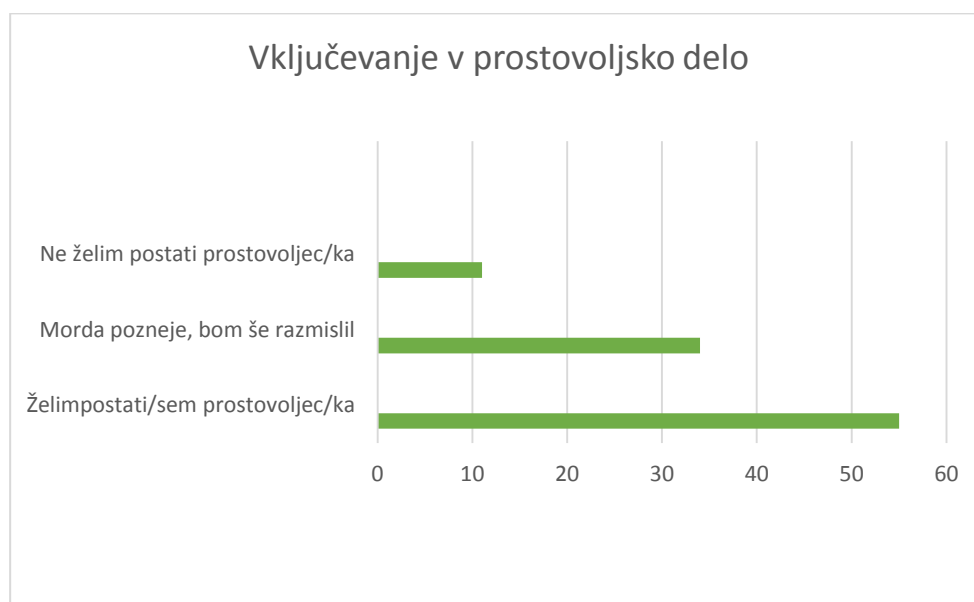
Zanimalo nas je tudi, v katere aktivnosti v lokalnem okolju se vključujejo, in ugotovili, da gre v največji meri za izobraževalne vsebine, glasbene dogodke, potopisne, kuharske in kulturne dejavnosti, aktivnosti, ki jih izvajajo društva upokojencev, pohode in gledališče.

Da bi še podrobneje dobili vpogled v podatke, koliko in kam se uporabniki vključujejo, smo jih vprašali tudi, ali so člani kakšnega društva ali druge organizacije. Podatki so pokazali, da je zgolj 20,8 % uporabnikov formalno vključenih v druge organizacije: društva upokojencev, univerze za tretje življenjsko obdobje, invalidska društva, mladinski centri in klubi, planinska društva, folklorne skupine, Karitas, Rdeči križ, Društvo

prijateljev mladine. Pri tem formalna vključenost pomeni, da so člani in plačujejo članarino, in ne da so v teh organizacijah tudi aktivni.

4.4.12 Vključenost v prostovoljsko delo

Prostovoljsko delo je danes prepoznano kot način socialne aktivacije. V medgeneracijskih centrih večino medgeneracijskih delavnic in aktivnosti izvajajo prostovoljci. Poleg tega so uporabniki pogosto tudi prostovoljci: kot uporabniki se udeležujejo določene aktivnosti, ob drugi priložnosti pa kot prostovoljci vodijo in izvajajo delavnico, ki se je udeležijo drugi uporabniki. Zanimalo nas je, koliko uporabnikov se je odločilo postati tudi prostovoljec v medgeneracijskem centru.

Graf 4.6: Vključevanje v prostovoljsko delo

Skoraj polovica uporabnikov se je že pred vključitvijo srečala z neko obliko prostovoljskega dela. Podatki kažejo, da jih več kot polovica (55 %) želi postati aktivni prostovoljec ali je tako že aktivnih. Samo 11 % uporabnikov si želi ostati uporabnik in ne razmišlja o tem, da bi postali prostovoljci. Ti uporabniki prihajajo zlasti iz centrov, ki še ne delujejo dolgo. Ostali uporabniki bodo o možnosti, da bi postali prostovoljci, še razmislili.

4.4.13 Zaključki analize potreb uporabnikov

Uporabniki, ki se redno in kontinuirano vključujejo v program medgeneracijskih centrov, v katerih je bila izvedena analiza, se najpogosteje vključujejo zaradi povečanja socialne mreže in pridobitve novih znanj. Raziskava je tudi pokazala, da uporabniki kot motivacijo lažje navajajo »pozitivne motive« (kot so novi prijatelji, nova znanja in spretnosti) kot »negativne motive« (osamljenost, finančna stiska). Velika večina jih ocenjuje, da se je kvaliteta njihovega življenja zaradi vključitve v tovrstne aktivnosti izboljšala. Glede na to, da med uporabniki prevladujejo ženske, bi bilo nujno potrebno razmisliti o načinih, kako vključiti moške. Vključevanje v medgeneracijske aktivnosti v medgeneracijskem centru je za precej velik delež uporabnikov edino aktivno vključevanje v katere koli dejavnosti v lokalni skupnosti. Več kot polovica uporabnikov je v medgeneracijskih centrih postala aktivnih prostovoljcev, kar kaže na to, da je prostovoljstvo dober način socialne aktivacije tistih oseb, ki se iz različnih razlogov počutijo izključeni iz družbe. Za to, da bo med generacijami resnično prišlo do sodelovanja, mora postati ključen del medgeneracijskih programov v centrih tudi razvoj usposabljanj na področju komunikacije med generacijami, medgeneracijski programi pa morajo biti ciljno načrtovani na način, ki omogoča vključevanje vseh generacij.

4.5 Analiza potreb med organizacijami: občine, javni zavodi in nevladne organizacije

V Sloveniji je interes po vzpostavitvi medgeneracijskih centrov velik, kar lahko sklepamo tudi po tem, da je Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve v mesecu marcu 2016 zaradi prevelike udeležbe že drugič ponovilo javni posvet na temo centrov. Tak sklep je možen tudi glede na odziv organizacij, pozvanih k izpolnitvi vprašalnika za potrebe te analize. Zainteresirane so tako lokalne skupnosti kot druge organizacije: javni zavodi in nevladne organizacije. Nedvomno je k temu prispevala uvrstitev vzpostavitve medgeneracijskih centrov v različne strategije in dokumente, posebno pa rezervacija finančnih sredstev na posebni postavki v okviru Evropskega socialnega sklada – v aktualni finančni perspektivi je med letoma 2016 do leta 2020 za vzpostavitev in delovanje 15 medgeneracijskih centrov zagotovljenih 9 milijonov evrov.

Graf 4.7: Delež odgovorov glede na tip organizacije

Na vprašalnik je odgovorilo 51 organizacij, od tega 22 lokalnih skupnosti, 8 javnih zavodov in 21 nevladnih organizacij. Med javnimi zavodi je bilo največ domov za stare, med nevladnimi organizacijami pa društev za upokojence.

Odgovori na prvi sklop vprašanj zajemajo lokalne aktivnosti, ki vključujejo in povezujejo mlade in starejše ter jih izvajajo različna društva v sodelovanju z javnimi zavodi: najpogostejši primer je sodelovanje otrok z domovi za stare. Sicer pa gre pri tovrstnih aktivnostih najpogosteje za lokalne aktivnosti in dogodke, ki že tradicionalno vključujejo vse generacije in so njim namenjeni, zato teh odgovorov ne bomo podrobneje analizirali.

V drugem sklopu smo spraševali po tem, katere storitve bi po njihovem mnenju morali zagotavljati medgeneracijski centri. Pokazalo se je, da so rezultati zelo različni glede na to, kdo je odgovarjal: lokalnim skupnostim in javnim zavodom so recimo najpomembnejše storitve mreženja, povezovanja in informiranja, medtem ko je nevladnim organizacijam pomembnejše sodelovanje na skupnih razpisih in souporaba prostorov. Zato smo odgovore analizirali v dveh korakih: v prvem smo jih povzeli v celoti, kot prikazuje Graf 4.8 spodaj, potem pa smo nekatere od njih analizirali še glede na to, kdo je bil vprašan.

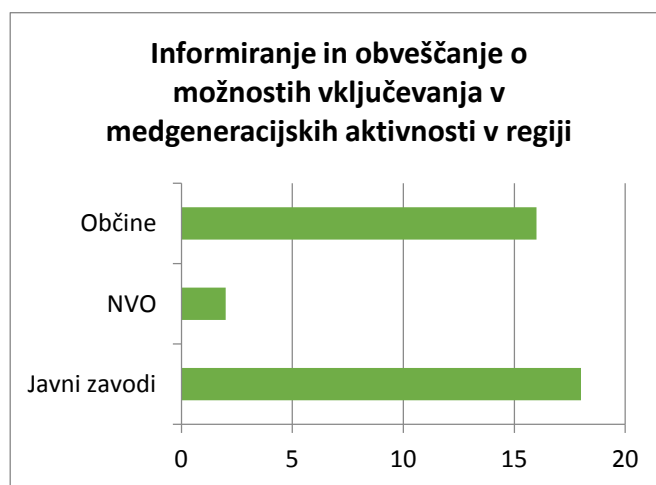
Graf 4.8: Rezultati glede na storitve, ki so najbolj potrebne

Anektiranci so imeli možnost obkrožiti več odgovorov. Analiza podatkov pokaže, da je med organizacijami, ki so se odzvale in odgovorile, največ interesa na področju informiranja in obveščanja ter mreženja in povezovanja. Takoj zatem jih zanimajo skupne prijave na razpisih in souporaba prostora. Na prvi pogled gre za aktivnosti, ki s konkretnim povezovanjem ljudi različnih starostnih skupin nimajo veliko zveze. Sodelovanje in skupna participacija je vsekakor smiselna in v zadnjem času tudi trendovska: deljenje prostora, orodij, prevoznih sredstev omogoča varčevanje pri stroških, obenem pa spodbuja izmenjavo mnenj in sodelovanje. V primeru, da bi medgeneracijski centri imeli kapaciteto, bi lahko postali središčni prostor srečevanja in ponujali prostor tudi drugim organizacijam. Trenutna situacija žal ni takšna.

Najmanj interesa so anketiranci pokazali pri delu z ljudmi, kot je na primer svetovanje uporabnikom in skupine za samopomoč. Delno je to lahko povezano s tem, da javni zavodi že imajo strokovno usposobljen kader za delo z uporabniki. Preseneča pa morda to, da je bilo malo interesa po zagovorniških kampanjah. Na neki način se tukaj kaže slabše zavedanje anketirancev po osveščanju o pomenu medgeneracijske solidarnosti, pomenu staranja ...

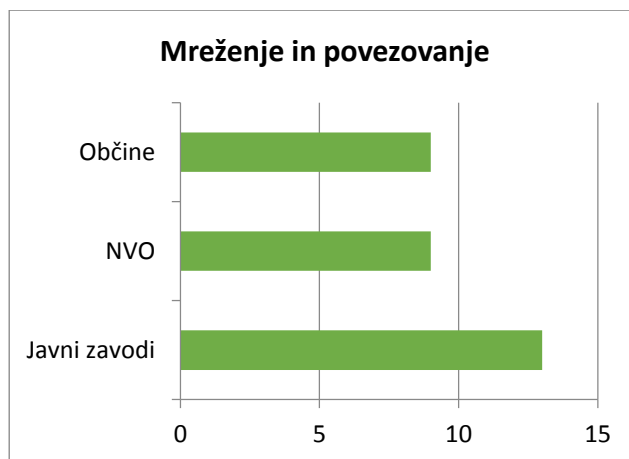
Podatki seveda odražajo tudi potrebe, kot jih vidijo posamezne organizacije, in predpostavljajo, da bi jih lahko v lokalnih skupnostih prevzeli medgeneracijski centri. Obenem odražajo tudi različne predstave anketirancev o tem, kaj naj bi medgeneracijski centri zagotavljali oziroma izvajali. Na vprašanja so odgovarjali posamezniki, ki delajo v teh organizacijah, in upravičeno lahko domnevamo, da v večini primerov niso iskali konsenza med ostalimi zaposlenimi ter drugimi organizacijami.

4.5.1 Rezultati po posameznih storitvah in tipu organizacij

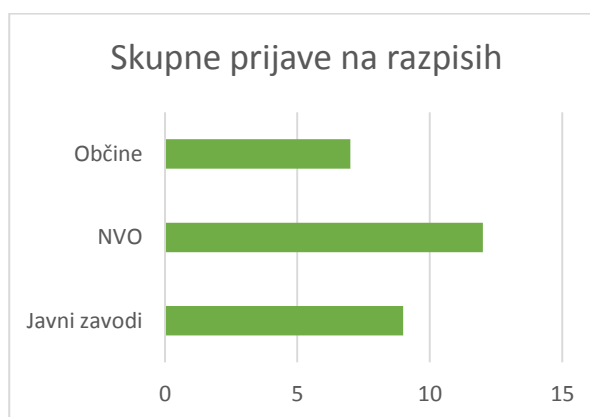
Graf 4.9: Informiranje in obveščanje o možnostih vključevanja v medgeneracijske aktivnosti v regiji

Da je najpomembnejše informiranje in obveščanje, ocenjujejo predvsem javni zavodi in občine, manj nevladne organizacije. Strategije predvidevajo regijske medgeneracijske centre, zato je obveščanje o aktivnostih pomembno. Medgeneracijski centri bi lahko postali središča za zbiranje in posredovanje informacij o tem, kje in kdaj se odvijajo medgeneracijske aktivnosti v neki lokalni skupnosti ali regiji.

Graf 4.10: Mreženje in povezovanje med različnimi akterji v lokalni skupnosti

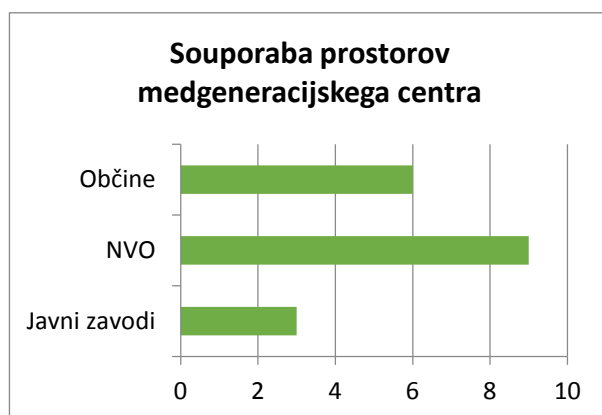
Mreženje in povezovanje ocenjujejo za pomembno dejavnost vse vrste organizacij, najpomembneje pa se to zdi javnim zavodom. Javni zavodi, predvsem domovi za stare, si že nekaj časa prizadevajo za večje odpiranje v skupnostih in povezovanje z drugimi. Zato od medgenearcijskih centrov želijo, da bi izvajali tudi dejavnosti, ki bi povezovale organizacije in ljudi v lokalnih skupnostih.

Graf 4.11: Skupne prijave na razpisih

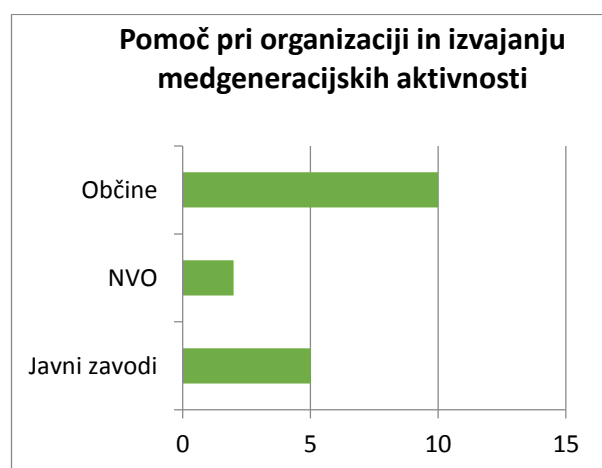
Za skupne prijave na razpisih so najbolj zainteresirane nevladne organizacije, v malo manjši meri pa tudi javni zavodi in občine. Manjše nevladne organizacije v Sloveniji nimajo kadra, ki bi bil usposobljen za pripravo večjih domačih in tujih razpisov, največkrat kandidirajo na loklanih, občinskih razpisih. Dodatna težava, ki jo imajo navladne organizacije, je, da večina večjih razpisov zahteva določen odstotek sofinanciranja, ki ga država ali lokalna skupnost lahko zagotovi. Zaradi tega nevladne organizacije želijo

sodelovati z drugimi organizacijami pri razpisih. Nedvomno je tovrstno sodelovanje ustrezno za vse organizacije, ki delujejo v neki lokalni skupnosti.

Graf 4.12: Soupraba prostorov

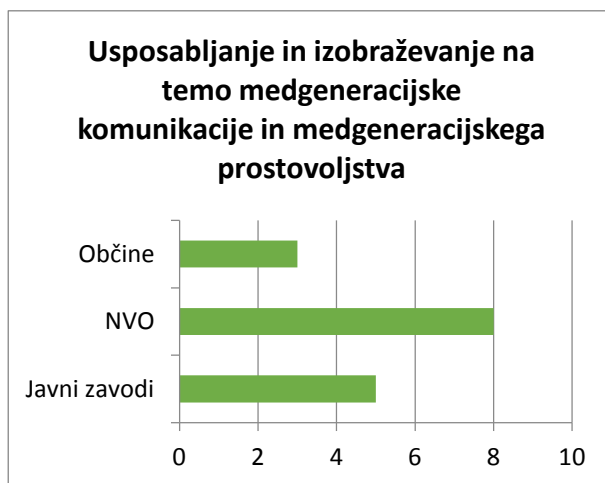
Tudi za souporabo prostorov so nevladne organizacije najbolj zainteresirane, saj pogosto delujejo v slabo opremljenih in manj dostopnih prostorih. Na drugi strani javni zavodi s prostorom večinoma nimajo težav. Lokalna društva pogosto uporabljajo občinske prostore, ki niso nujno v dobrem stanju, zato je tudi interes občin po souporabi prostora razumljiv: za občine, ki finančno podpirajo programe društev in so hkrati lastniki prostorov, ki jih društvom zagotavljajo za delovanje, je dolgoročno ceneje, če se prostor souporablja.

Graf 4.13: Pomoč pri organiziranju in izvajanju medgeneracijskih aktivnosti

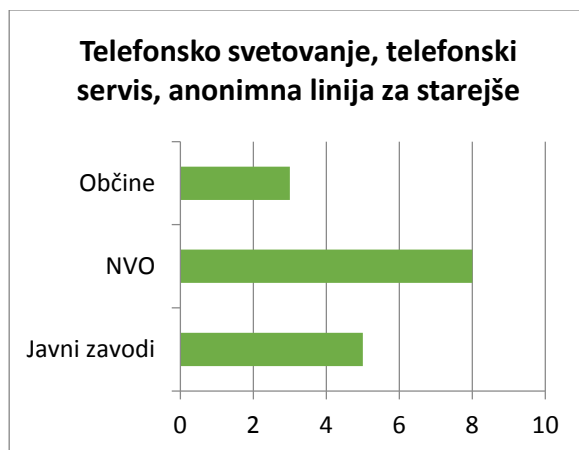
Občine so tiste, ki želijo, da bi jim medgeneracijski centri pomagali tudi pri organiziranju in izvajanju medgeneracijskih aktivnosti. Nevladne organizacije in javni zavodi, predvsem domovi za stare, tovrstne aktivnosti že izvajajo in pri tem ne potrebujejo toliko pomoči.

Občine praviloma organizirajo lokalne dogodke, ki so namenjeni vsem prebivalcem, ne glede na starost. Vendar pa medgeneracijskih aktivnosti ne izvajajo ciljno, tj. z namenom povezovanja različnih starostnih skupin.

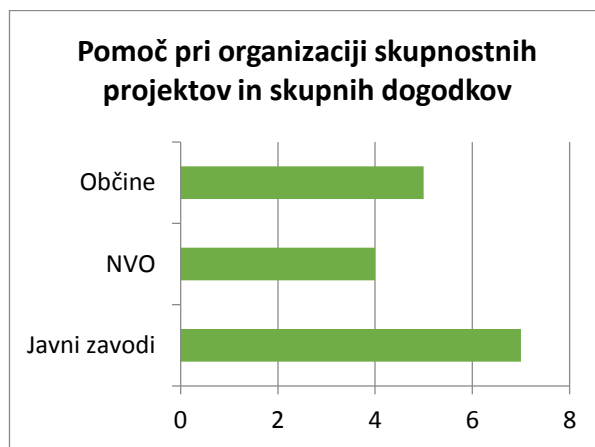
Graf 4.14: Usposabljanja in izobraževanja

Največ interesa po usposabljanju s področja prostovoljstva in medgeneracijske komunikacije so pokazale nevladne organizacije. Razlog za to je po našem menju dejstvo, da nevladne organizacije v svoje delovanje redno vključujejo prostovoljce in se zavedajo tudi pomena usposabljanj na tem področju. Nvladne organizacije pri nas še vedno pogosto delajo brez zaposlenih, zgolj s pomočjo prostovoljcev. Tudi nekateri javni zavodi, predvsem domovi za stare, vključujejo v svoje delo prostovoljce in se zavedajo dodane vrednosti, ki jo imajo ti v njihovem delovnem procesu. Občine pa prostovoljcev ne vključujejo v svoje delo in tega področja ne poznajo dovolj, čeprav še vedno izkazujejo neko mero interesa, da bi tovrstna usposabljanja prevzeli medgeneracijski centri.

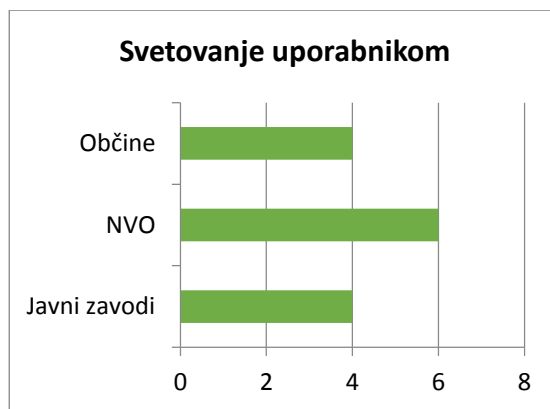
Graf 4.15: Telefonsko svetovanje, telefonski servis za starejše, anonimna linija za starejše

To so relativno nove storitve v slovenskem prostoru, namenjene starim ljudem, ki živijo doma. Namen teh storitev je izboljšati varnost starih ljudi s telefonskim klicem, preko katerega dnevno ugotavljajo, ali je z njimi vse v redu oziroma ali kaj potrebujejo. Anonimna linija za stare ljudi bi lahko omogočila, da bi se s pogovorom olajšale stiske tistih starih ljudi, ki se počutijo osamljeni in morda okoli sebe nimajo pomembnih ljudi, ki bi jih lahko poklicali in se jim zaupali. Nevladne organizacije so tiste, ki v največji meri ocenjujejo, da bi takšne storitve lahko izvajal medgeneracijski center, v manjši meri javni zavodi in občine. Po našem mnenju je možno sklepati tudi, da – ker gre za relativno novo storitev – občine z njo niso dobro seznanjene, v nasprotju z organizacijami, ki delajo pretežno s starimi ljudmi.

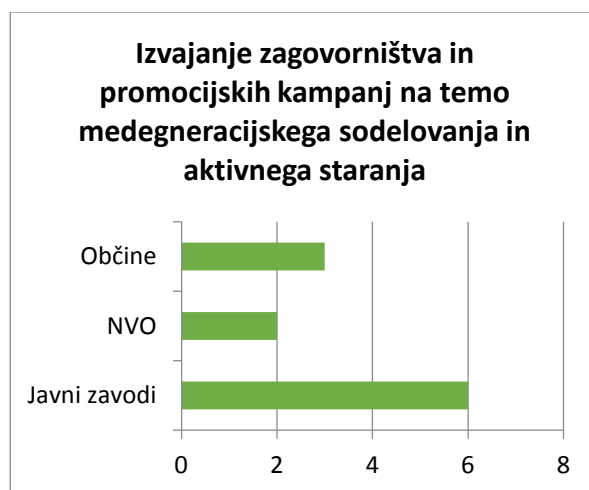
Graf 4.16: Pomoč pri organizaciji skupnostnih dogodkov

Skupnostni projekti so projekti, ki jih v dobro skupnosti izvedejo vsi akterji v skupnosti: občine, javni in privatni zavodi, nevladni in gospodarski sektor. Gre za povezovanje med različnimi sektorji, za povezovanje med ljudmi in organizacijami. Primer takšnega skupnostnega projekta je na primer t. i. skupnostni vrt: občina ponudi zemljišče, lokalni prebivalci se dogovorijo o načinu in pravilih obdelave, lokalna semenarna podari semena, lokalno podjetje pa zagotovi, recimo, sredstva za postavitev klopi. Takšni projekti so namenjeni povezovanju v skupnosti, kar dolgoročno vpliva na kvaliteto življenja ljudi in družbeno kohezijo na splošno. Glavni pobudnik tovrstnih projektov so pri nas nevladne organizacije, ki so glede na podatke izrazile najmanjši interes. Medtem pa občine in javni zavodi izražajo večje zanimanje: po njihovem mnenju bi lahko medgeneracijski centri prevzeli organizacijo skupnostnih dogodkov.

Graf 4.17: Svetovanje uporabnikom

Svetovanje uporabnikom bi v največji meri od medgeneracijskih centrov želele nevladne organizacije. Javni zavodi praviloma imajo strokovni kader, kot smo že omenili; ta opravlja svetovalno delo z uporabniki. Večina nevladnih organizacij takšnega kadra nima.

Graf 4.18: Zagovorništvo in promocijske kampanje na temo medgeneracijskega sodelovanja in aktivnega staranja

V največji meri so za izvajanje zagovorniških kampanj zanimanje pokazali javni zavodi. Praviloma je zagovorništvo temeljni del nalog, ki jih izvajajo nevladne organizacije, zato morda ne izkazujejo tako velikega interesa po zagovorništvu. Na drugi strani občine in javni zavodi pri nas ne izvajajo kampanj za osveščanje in ocenjujejo, da bi to lahko izvajali medgeneracijski centri.

4.5.2 Zaključki analize potreb med organizacijami

Nevladne organizacije bi s strani medgeneracijskih centrov potrebovale največ podpore pri »vsebinskih storitvah«: svetovanje uporabnikom, usposabljanje, skupine za samopomoč, vzpostavljanje prostovoljstva. Poleg tega si želijo skupne kandidature na razpisih in souporabe prostorov. Rezultati med nevladnimi organizacijami ne presenečajo, saj se prav te srečujejo s pomanjkanjem sredstev, prostora za delovanje in strokovnega kadra, ki bi ponujal svetovanje, usposabljanja s področja prostovoljstva (delovanje nevladnih organizacij je pogosto odvisno od vključenosti prostovoljcev) in mentorstvo prostovoljcem. Najmanjše potrebe pa imajo po izvajanju programov zagovorništva, kar je praviloma bistveni del delovanja nevladnih organizacij. Prav tako ne pričakujejo zelo velike podpore na področju izvajanja dnevnih medgeneracijskih aktivnosti, ker gre v večini primerov za vsebino, ki jo sicer redno izvajajo.

Po drugi strani občine in javni zavodi pričakujejo od medgeneracijskih centrov največ podpore prav pri organizacijskih vsebinah: povezovanje, mreženje in informiranje. Javni zavodi in lokalne skupnosti v manjši meri kot nevladne organizacije pričakujejo od centrov podporo pri svetovalnih dejavnostih in več podpore pri zagovorništvu. Vse organizacije pa si želijo podporo na področju skupnostnih projektov: projektov, pri katerih sodelujejo vsi in koristijo vsem prebivalcem lokalne skupnosti.

Razlike, do katerih prihaja pri odgovorih glede na tip organizacije, niso presenetljive, saj jih lahko povežemo z »naravo« teh organizacij: na področjih, kjer so podhranjene, imajo manj razvite dejavnosti in resurse ter potrebujejo več podpore. Kot kaže primerjava zgornjih odgovorov, bi nevladne organizacije največ podpore potrebovale pri strokovnem kadru, prostorih, skupni kandidaturi na razpisih in usposabljanju prostovoljcev. Občine potrebujejo več informiranja in povezovanja, vključevanja prostovoljcev ter organiziranja medgeneracijskih aktivnosti in skupnostnih projektov. Javni zavodi bi od medgeneracijskih centrov želeli, poleg povezovanja in informiranja, podporo na področju usposabljanja in vključevanja prostovoljcev ter zagovorniških kampanj.

Zanimivo je dejstvo, da vse organizacije, ki so sodelovale v raziskavi, kot najpotrebnejše ocenjujejo »povezovalne« storitve: mreženje, informiranje, skupna kandidatura na razpisih, souporaba prostorov. Na tem mestu se zastavlja vprašanje, ali je smiselno, da medgeneracijski centri prevzamejo ključno vlogo mreženja in povezovanja ter opravljajo storitve, ki bi jih do neke mere morale v ta namen vzpostavljene institucije, kot so na primer regijske agencije. Odgovori kažejo na to, da je povezovanja in mreženja še vedno

premalo, vprašanje pa je v kolikšni meri in na kakšen način lahko to prevzamejo medgeneracijski centri.

5 RAZPRAVA S SKLEPI IN PREDLOGI

S kvalitativno raziskavo smo poskušali ugotoviti podrobnejše motive in ovire, ki posameznike spodbujajo ali ovirajo pri vključevanju v medgeneracijske centre. Zanimalo nas je, kako se v centru počutijo, kaj jim je všeč in kaj ne, kako udeležba vpliva na kvaliteto njihovega življenja in ali morda v medgeneracijskih centrih zadovoljijo katero od svojih potreb. Namen te raziskave je bilo preko pogovorov z uporabniki dobiti poglobljene odgovore o njihovi udeležbi v medgeneracijskih centrih.

V teoretičnem delu smo ugotovili, da na področju rabe pojma »medgeneracijsko« obstaja zmeda. Zato smo podrobneje pogledali razlike med posameznimi uporabami pojmov. Da bi o tem dobili še jasnejšo sliko, smo uporabnike vprašali, kako razumejo medgeneracijsko solidarnost in sodelovanje. Večina uporabnikov loči med medgeneracijsko solidarnostjo in sodelovanjem, čeprav nekateri uporabniki razlike niso znali opisati. Med tem, ko so solidarnost razumeli kot različne oblike pomoči in podpore, sodelovanje razumejo bolj kot skupno ustvarjanje, skupno delovanje. Večina uporabnikov je tudi mnenja, da solidarnosti brez sodelovanja ni. Kot smo že zapisali v teoretičnem uvodu, je sodelovanje med ljudmi, predpogoj za vzpostavitev solidarne in pravične družbe. Medgeneracijski centri ponujajo prostor za sodelovanje med različnimi generacijami; v procesu kontinuiranega sodelovanja ljudi različne starosti prihaja do situacij, kjer ljudje zbližujejo svoja stališča oziroma postajajo bolj senzibilni za potrebe drugih. To pa pripelje do preseganja predsodkov in povečuje strpnost. S tem, ko se v medgeneracijskih centrih ciljno izvajajo aktivnosti, ki povezujejo ljudi različnih starosti, prispevajo k družbi, ki je manj segregirana. Kot smo videli zgoraj, v sodobni družbi ločevanje na posamezne generacije, ni več ustrezno. V medgeneracijskih centrih, kjer se vključujejo in sodelujejo predstavniki različnih generacij, se to dobresedno odraža: ni pomembno koliko je človek star, ni pomembno kateri skupnosti (glede na versko prepričanje, spolno usmerjenost...) pripada, ni pomembno kakšna je situacija v kateri se nahaja (je brezposeln, upokojen, brez izobrazbe...) – v medgeneracijskih centrih je dobrodošel.

Odgovori uporabnikov so tudi pokazali, da so v največji meri za medgeneracijske centre izvedeli preko prijateljev in znancev. To kaže na zaupanje, ki ga imajo do bližnjih ljudi, saj se za udeležbo lažje odločijo na priporočilo nekoga kot na osnovi informacije iz letakov.

Večina vprašanih ni imela težav pri vključevanju, čeprav je nekaj uporabnikov opozorilo tudi na to, da je pri vključitvi v nove aktivnosti prisotna začetna trema, a so se je kmalu znebili. Posebno zahtevno je lahko vključevanje v nove aktivnosti za tiste, ki dalj časa niso delovno aktivni, kot so stari ljudje v pokoju in dolgotrajno brezposelne osebe.

Medgeneracijski centri so relativno nov pojav pri nas in večina političnih strategij ter drugih dokumentov jih umešča na področje skrbi za stare ljudi. Zato nas je zanimalo, kaj o tem mislijo naši uporabniki. Vsi vprašani so mnenja, da so medgeneracijski centri namenjeni vsem generacijam, z izjemo dojenčkov. V delu naloge, namenjenem pregledu političnih strategij, ki vključujejo medgeneracijsko sodelovanje, smo videli, da na demografske spremembe ne moremo odgovoriti zgolj s spremembami na področju skrbi za stare ljudi. Medgeneracijsko sodelovanje in solidarnost se nanašata na vse starostne skupine in tudi vse vključujeta. Tako so tudi medgeneracijski centri namenjeni vsem generacijam.

Uporabnike motivirajo k vključevanju najrazličnejši motivi, največkrat pa jih motivira druženje, saj je medgeneracijskem centru zmeraj nekdo in učenje novih vsebin in veščin. Uporabniki, ki se vključujejo tudi kot prostovoljci so poročali tudi o tem, da jih zelo motivira odziv drugih ljudi. Uporabnike motivira tudi občutek prijetnosti in domačnosti v medgeneracijske centru. Politična strategija razvoja Slovenije, predvideva skupnostne storitve, ki bodo povečale socialno vključenost ranljivih skupin prebivalstva. Medgeneracijski centri so – glede na odgovore uporabnikov – središča za socialno vključevanje. Z udeležbo v aktivnostih v centrih uporabniki širijo svojo socialno mrežo, premagujejo občutke izključenosti in osamljenosti ter ostajajo aktivni. Zato so medgeneracijski nedvomno del priložnosti za razvoj preventivnih storitev v skupnosti, ki bodo prispevale k večji socialni vključenosti.

V medgeneracijskih centrih, od koder prihajajo uporabniki vključeni v našo raziskavo, je bila udeležba v medgeneracijske aktivnosti brezplačna. Večini uporabnikov je zelo všeč, da so aktivnosti brezplačne, za nekatere je to celo ključnega pomena, saj se zaradi nizke pokojnine ali denarno socialne pomoči težko vključujejo v plačljive aktivnosti. Nekateri vprašani so poudarili, da podprejo delovanje medgeneracijskega centra v obliki prostovoljskega prispevka, ko to zmorejo. Nekaj uporabnikov je zmotilo to, da v medgeneracijskem centru ne preverjajo ali je nekdo sposoben plačati ali ne. Nekaterim se

je to zdelo nepravilno, ker za nekoga drugega domnevajo, da bi lahko plačal ali prispeval in tega ne naredi. Če poskušamo povzeti njihove odgovore, je večini na načelni ravni všeč, da so aktivnosti brezplačne, saj jih pri vključevanju denar ne ovira. Obenem pa imajo nekateri v konkretnih primerih pomisleke.

Lokacija medgeneracijskih centrov oziroma dostopnost do njih je za uporabnike izjemno pomembna. Vsi uporabniki, razen ene, v center prihajajo peš, ker živijo blizu centra. Uporabnica, ki je od centra oddaljena nekaj kilometrov, se aktivnosti udeležuje manjkrat, kot bi si želela, ker je vožnja zanjo finančna težava. Večina uporabnikov se aktivnosti v centru udeleži najmanj dva krat tedensko, ena uporabnica pa vsak dan.

Uporabnike smo tudi vprašali, kaj jim je v centru najbolj všeč in kaj jim ne ugaja. Nekaterim je najbolj všeč vzdušje in prostor, drugim pa konkretne aktivnosti, ki se jih najraje udeležujejo. Večine vprašanih nič posebno ne moti, ena od uporabnic pa je opozorila, da ji ni všeč, da do centra vodijo stopnice.

V kvalitativnem delu raziskave smo od uporabnikov poskušali izvedeti tudi, kako ocenjujejo zadovoljevanje nekaterih svojih potreb. Za katere potrebe gre in kako jih uporabniki zadovoljujejo, smo prikazali spodaj v Tabeli 5.1 Vsi uporabniki so poročali, da medgeneracijske centre obiskujejo zaradi druženja in da so v njih spoznali nove ljudi. Socialne mreže uporabnikov se z vključevanjem širijo, kar je za določene skupine ljudi, ki zaradi življenjske situacije (upokožitev in brezposelnost), tvegajo večjo socialno izključenost, izjemnega pomena. Vprašani tudi navajajo, da jim je pomemben prenos znanja in izkušenj, saj jim to daje občutek pomembnosti in koristnosti. Na splošno vsi uporabniki ocenjujejo, da je aktivna participacija pomembna zanje osebno in tudi na splošno. Večina uporabnikov ima v medgeneracijskih centrih najpogostejše stike s svojimi vrstniki, kot razlog pa navajajo, da imajo največ skupnega. Obenem pa se vsi zavedajo pomena sodelovanja z drugimi starostnimi skupinami in nekateri poročajo o tem, da so pridobili veliko izkušenj v komunikaciji s predstavniki druge generacije. Stari uporabniki se ob druženju z mladimi počutijo dobro, tudi zato, ker jim to druženje daje občutek, da niso odveč. Nekateri priznavajo tudi, da lahko komunikacija v centru predstavlja izziv, vendar v večini primerov težave niso nujno povezane samo s starostno razliko. Ljudje imamo različne vrednostne sisteme, stališča, prepričanja, izkušnje in potrebe, ki so v določenih primerih pogojeni tudi z obdobjem, v katerem smo na primer odraščali. Zato je

dobro, da se pozornost v medgeneracijskih centrih usmerja tudi na komunikacijske veščine skupin, kar doprinese k razumevanju in spoštljivi komunikaciji med uporabniki centrov.

Potrebe, ki jih naslavlja medgeneracijski centri	Koristi za uporabnike
1. Socialna izključenost	1. Širijo socialno mrežo
2. Osamljenost, izoliranost	2. So opaženi, slišani, upoštevani
3. Občutek nekoristnosti	3. Počutijo se koristni, vključujejo se v prostovoljstvo in aktivno participirajo
4. Pomanjkljiva socialna mreža	4. Spoznavajo nove ljudi, sklepajo nove vezi
5. Nerazvite socialne veščine	5. Pridobivajo nova znanja, izkušnje, socialne veščine, pridobivajo funkcionalna znanja, ki omogočajo, da se bolje znajdejo v družbi
6. Izključenost zaradi osebnih okoliščin (npr. družinska zgodovina)	6. Nova socialna mreža ranljivih ljudi
7. So že uporabniki drugih oblik pomoči in podpore (osebe s težavami v duševnem zdravju)	7. Blaženje stigme, ki jo prinašajo različne situacije

Tabela 5.1: Potrebe in koristi za uporabnike

Skupnostni prostori, ki so namenjeni vsem prebivalcem, morajo zagotavljati neko stopnjo odprtosti in varnosti. Glede na odgovore uporabnikov lahko sklepamo, da se v medgeneracijskih centrih počutijo sprejete, kar je izjemnega pomena za kontinuirano vključevanje uporabnikov. Občutek sprejetosti pa največkrat dobijo zaradi pozitivnega in prijaznega sprejema zaposlenih, prostovoljcev in ostalih uporabnikov. Veliko jim pomeni prijazen pozdrav in to, da jih nekdo vpraša, kako so. To jim daje občutek, da so dobrodošli in zaželeni.

Temeljni koncept sodobnega socialnega dela je soustvarjanje z uporabniki. Zato je bilo tudi za vprašane pomembno, da lahko s svojimi predlogi sooblikujejo program aktivnosti in da so njihove pobude slišane ter realizirane. Večina uporabnikov ima občutek, da so

njihovi predlogi slišani, v dveh primerih pa so uporabniki pogrešali konkretno realizacijo predlogov. Večina se tudi ne želi vključevati v dodatne aktivnosti oziroma si ne želijo drugih nalog. Nekateri pa si želijo, da bi iz centra večkrat dobili povabilo k sodelovanju. Med ovirami, ki občasno nastopijo in onemogočijo udeležbo v medgeneracijskih aktivnostih, navajajo vožnjo (predvsem zaradi stroškov). Občasno pa nekateri občutijo tudi pomanjkanje motivacije. Sicer jim udeležbo onemogoča bolezen ali druge obveznosti. Vsi uporabniki so navedli, da se redko zgodi, da se neke aktivnosti ne morejo udeležiti, kar kaže tudi na njihovo visoko motivacijo.

Če bi uporabniki imeli možnost sami voditi medgeneracijski center, bi zagotovili večjo stabilnost kadra in dolgoročnejše financiranje. To so povezovali z varnostjo, ki bi jo takšna rešitev zagotavljala tudi njim, saj se težko navajajo na pogosto menjavo kadra in težko sprejemajo možnost, da ni nujno, da bo medgeneracijski center deloval tudi prihodnje leto. Poleg tega uporabniki navajajo tudi nekaj konkretnih aktivnosti, ki bi jih bilo po njihovem mnenju dobro vključiti v program, oz. predlagajo, da se del aktivnosti prenese iz centra, v naravo.

5.1 Predlog modela medgeneracijskega centra

Namen naše naloge je bil oblikovati smernice za vzpostavitev ustreznega modela medgeneracijskega centra, ki bi odgovoril na potrebe ljudi in prispeval k večji družbeni koheziji. Na osnovi analize odgovorov uporabnikov o svojih motivacijah in ovirah ter analize pričakovanj organizacij v lokalni skupnostih, smo naredili swot analizo (Tabela 5.2). To nam je ponudilo izhodišče za oblikovanje modela medgeneracijskega centra, ki je rezultat naše naloge.

SWOT ANALIZA

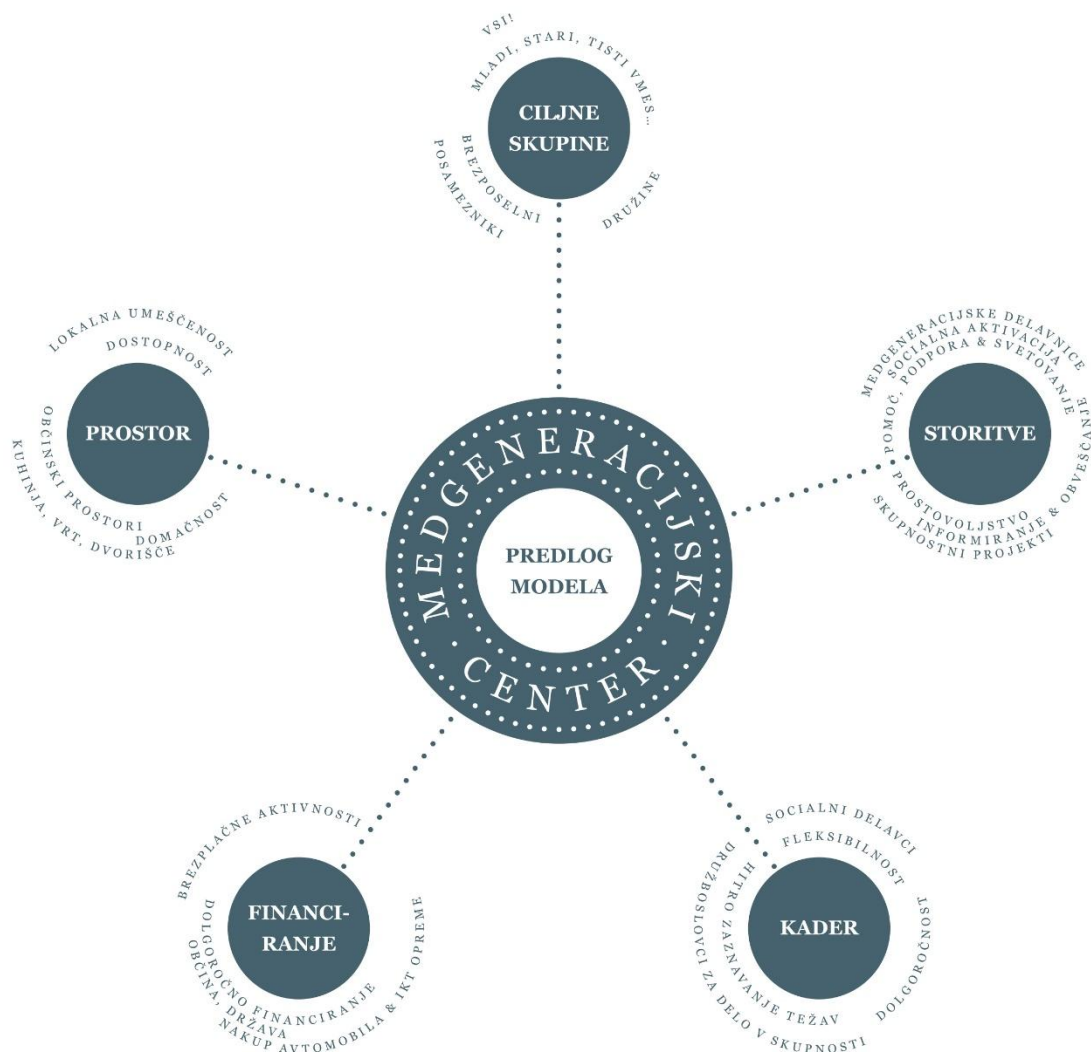
PREDNOSTI	SLABOSTI
• Nevtralen in odprt prostor, namenjen posameznikom vseh starostnih skupin in vsem prebivalcem lokalne skupnosti; prostor, ki ne stigmatizira. • Medgeneracijske delavnice in aktivnosti, dnevno organizirane s ciljem, da povezujejo generacije, namenjene prenosu znanj, izkušenj in veščin ter druženju. • Priložnost za realizacijo pobud posameznikov – uporabniki identificirajo svoje znanje, postanejo prostovoljci in svoje znanje prenašajo na druge. • Odgovarja na konkretne potrebe uporabnikov – socialno vključevanje, večanje socialne mreže, premagovanje osamljenosti, občutek nekoristnosti. • Fleksibilnost zaposlenih – hiter odziv na potrebe uporabnikov. • Fleksibilnost programa – aktivnosti, ki se mesečno oblikujejo glede na pobude in potrebe uporabnikov. • Socialna aktivacija uporabnikov, preko vključevanja v prostovoljstvo • Mreženje in povezovanje z drugimi organizacijami, sodelovanje pri skupnih projektih. • Ohranjanje znanj z njihovim prenosom med različnimi starostnimi skupinami; gre	• Neprimerna vodstvena struktura, javna dela. • Nestabilno financiranje, v večini primerov za 1 leto. • Pomanjkanje programov oziroma aktivnosti za moške. • Nedostopnost ali težja dostopnost za nekatere skupine ljudi – stopnice, višja nadstropja. • Lokacija – dostopnost za ljudi, ki so oddaljeni. • Neustrezno opremljeni prostori – pomanjkljiva infrastruktura (IKT, kuhinja ...). • Slabša osveščenost tistih, ki še niso nikamor vključeni in nimajo dostopa do informacij.

za znanja, ki bi se sicer lahko izgubila. • Stičišče, ki povezuje in informira. • Prostor za izvajanje mehkih preventivnih socialnih programov in eksperimentalnih programov: programi za aktivno preživljanje prostega časa, informiranje, širjenje zavedanja o pozitivnem načinu življenja, programi za aktivno staranje in vseživljenjsko učenje. • Koriščenje prostora za skupne dogodke in za organizacije, ki nimajo svojih prostorov ali si najemnine ne morejo privoščiti.	
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
• Razvoj skupnostnih storitev za ranljive skupine. • Ustvarjanje zaposlitev za kader s področja socialnega dela in drugih humanističnih področij. • Priložnost za vpeljevanje novih in eksperimentalnih programov s področja socialnega varstva in širjenje programov glede na potrebe v lokalni skupnosti. • Spodbujanje razvoja prostovoljstva v skupnosti. • Razvoj komunikacijskih orodij in praks, ki zблиžujejo različne starostne skupine, z namenom preseganja predsodkov. • Revitalizacija prostorov v lokalnih skupnostnih, uporaba deprivilegiranih prostorov v lokalnih skupnostih.	• Sprejemanje strategij, ki jim ne sledijo konkretni ukrepi na področju medgeneracijskega sodelovanja. • Medgeneracijski centri postanejo namenjeni zgolj eni ali specifični ciljni skupini, na primer samo starim ljudem. • Sprememba koncepta ali združevanje konceptov – na ravni sprejemanja politik se poskusi združevati medgeneracijske centre recimo z družinskimi centri. • Pomanjkanje podpore lokalnih skupnosti. • Medgeneracijske aktivnosti niso ciljno izvajane z namenom, da povezujejo različne starostne skupine, ampak ostanejo zgolj delavnice. • Nestabilno in kratkoročno financiranje, kar lahko pomeni slabši

• Demokratizacija procesov v družbi in razvoj različnih participatornih praks – vsak posameznik je lahko koristen člen v družbi in lahko prispeva v skladu s svojimi zmožnostmi.	vodstveni kader. • Pomanjkanje sodelovanja med organizacijami v lokalni skupnosti.
--	--

Tabela 5.2: SWOT analiza

Model medgeneracijskega centra smo oblikovali iz petih različnih sklopov, po katerih smo tudi primerjali tuje in domače medgeneracijske centre zgoraj. Obenem gre za pet ključnih pogojev, ki morajo biti po našem mnenju izpolnjeni, če želimo v Sloveniji vzpostavljati medgeneracijske centre po meri uporabnikov in glede na potrebe ter resurse v lokalnih skupnosti. Sklopi so prikazani na Sliki 6.1, spodaj pa jih podrobneje utemeljujemo.

Slika 5.1: Model medgeneracijskega centra

5.1.1 Prostor, lokacija in dostop

Medgeneracijski centri so namenjeni prebivalcem, ki živijo v neki lokalni skupnosti. Zato je smiselno, da so locirani v predelih, ki so za večino ljudi lahko dostopni in kjer je koncentracija ljudi večja. V manjših krajih je to lahko središče kraja, v večjih v stanovanjskih soseskah, kjer živi veliko ljudi. Smiselno je koristiti občinske prostore, ki so na voljo za ugodno najemnino ali celo brez nje ter so na voljo za dolgoročni najem. Novi programi, kot so medgeneracijski centri, namreč potrebujejo nekaj časa, da jih ljudje prepoznajo in sprejmejo. Zato je smiselno, da so v prostorih, ki morda niso tržno tako zanimivi, da ne bi zaradi interesa lastnika morali centra prekmalu seliti. Druga priložnost pri vzpostavljanju medgeneracijskih centrov je, da se revitalizirajo prostori v občini, ki so morda zapuščeni ali neizkoriščeni.

Ne glede na to, ali gre pri centrih za novogradnje ali koriščenje starih prostorov, pa morajo biti medgeneracijski centri dostopni vsem, ki živijo v skupnosti. To pomeni, da do njih ne smejo voditi stopnice, ki onemogočajo udeležbo starim ljudem in invalidom, in da ne smejo biti locirani v zgornjih nadstropjih stavb. Za prepoznavnost centrov je najbolje, da so v pritličju, dostopni vsem. V nasprotnem primeru pa je potrebno zagotoviti dvigala, da lahko dostopajo vse skupine ljudi.

Kot smo videli v odgovorih uporabnikov, jim prostor veliko pomeni. Poudariti moramo, da se centri, iz katerih prihaja večina vprašanih, nahajajo v starih občinskih prostorih, ki so opremljeni z opremo iz druge roke (šolske mize, računalniki iz druge roke ...). Samo eden od centrov je opremljen z novejšo opremo, kar je omogočilo financiranje projekta iz tujih sredstev. Vendar so imeli uporabniki priložnost sodelovati pri opremitvi prostora: pozvali so jih, naj prinesejo kakšno skodelico od dom; ko se je pleskalo, so bili povabljeni k sodelovanju ... Ko so uporabniki govorili o prijetnem prostoru, niso imeli v mislih najnovejše in drage opreme, ampak to, da jim je prostor domač, ker so ga tudi sami pomagali soustvarjati. Da pa bi lahko izvajali različne aktivnosti, mora biti medgeneracijski center funkcionalno opremljen in organiziran.

- **Kuhinja:** v vseh medgeneracijskih centrih pogosto potekajo kuharske delavnice, zato je dobro, da ima vsak center kuhinjo. Kuhinja daje občutek domačnosti in lahko ponudi tudi kakšen obrok uporabnikom, v kolikor se pokaže potreba. Kuhinja omogoča

tudi celodnevne medgeneracijske aktivnosti, kot so počitniški tabori in usposabljanja. Poleg tega uporabnikom veliko pomeni, da si lahko skuhamo kavo ali čaj pred aktivnostjo, med njo ali po njej. Kuhinja mora biti organizirana v skladu s HACCP standardi (kar zahteva tudi slovenska zakonodaja na področju varnosti hrane v javnih prostorih), ki omogočajo zavestno in odgovorno ravnanje s hrano.

- **Večnamenski prostor:** namenjen je različnim medgeneracijskim delavnicam, ki se dnevno odvijajo v centru. Glede na to, da je veliko različnih delavnic, je smiselno, da je prostor funkcionalno prilagodljiv. Dobro je, da je dovolj velik, saj v njem poteka tako telovadba kot različne druge delavnice.
- **Pisarna za zaposlene/ga:** pisarna mora biti ločena zaradi zagotavljanja zasebnosti uporabnikov v primeru svetovanj in zaradi varovanja podatkov.
- **Računalniška delavnica:** računalniške delavnice so v centrih pogoste, v dopoldanskem času gre po navadi za individualno pomoč starim ljudem, ki se želijo naučiti ali izboljšati svoje znanje računalništva. Računalniki so tudi sicer na voljo uporabnikom, tako mladim, ki prihajajo občasno, kot tistim, ki doma nimajo dostopa do interneta.
- **Učna soba:** v medgeneracijskih centrih pogosto poteka učna pomoč, zato je smiselno, da je na voljo soba, v katero se njeni uporabniki lahko umaknejo.
- **Prostor za svetovanje:** uporabniki pogosto potrebujejo zaupen pogovor, predvsem na začetku, ko ugotavljajo, kam in na kakšne načine se želijo vključiti. Zato je pomembno, da je v centru na voljo prostor, ki uporabnikom zagotavlja zasebnost. V ta namen je seveda lahko uporabna tudi učna soba, pomembno je, da je v centru prostor, ki zagotavlja mir in zasebnost uporabnikom, ko to potrebujejo.
- **Vrt, dvorišče:** kot smo spoznali iz intervjujev z uporabniki, je vrt ali dvorišče dobra priložnost za širjenje medgeneracijskih aktivnosti. Zanimanje za zelišča in alternativne oblike vrtnarjenja je med uporabniki veliko, zato lahko vrt ali dvorišče postaneta prostor za tovrstne delavnice. Vrt ponuja tudi priložnost za počitniške delavnice z otroki in na sploh prostor za druženje.

5.1.2 Kader

Medgeneracijski centri so priložnost za zaposlovanje socialnih delavcev in delavcev drugih družboslovnih smeri. Socialno delo v zadnjih letih postaja vse bolj delo v skupnosti. Delovati morajo na vseh ravneh medgeneracijske solidarnosti: na področju družine, države in na področju skupnosti. V medgeneracijskih centrih lahko socialni delavci aktivno povezujejo vse tri ravni delovanja. Poleg strokovnosti mora biti kader v medgeneracijskih centrih izjemno fleksibilen. To pomeni, da zna poiskati hitre odgovore na težave.

Uporabniki menijo, kot smo lahko ugotovili iz njihovih odgovorov, da so javna dela neprimerna zaposlitev za medgeneracijske centre. Poudariti je potrebno, da ni problem v javnih delavcih, ampak v kratkoročnosti zaposlovanja preko javnih del. Uporabniki v medgeneracijskih centrih potrebujejo zaposlene, ki so dlje časa v centru. Na ta način se ustvarjajo tudi pogoji za občutek varnosti in zaupljivosti med zaposlenimi in uporabniki.

5.1.3 Ciljne skupine

Medgeneracijski centri so namenjeni vsem ljudem, ne predvsem eni generaciji in ne predvsem starejšim. V medgeneracijskih centrih se prepoznajo vsi od mladih do starih ljudi. Delež uporabnikov določene generacije se med posameznimi centri razlikuje, kar je odvisno od veliko dejavnikov. Medgeneracijsko sodelovanje v centrih mora vključevati vse starostne skupine, da na daljši rok spodbujajo medgeneracijsko solidarnost. Napaka številnih političnih strategij je, da medgeneracijske centre razumejo parcialno in jih uvrščajo v področje aktivnega staranja oziroma področje skrbi za stare ljudi. Posledic demografskih sprememb ne moremo reševati samo z aktivnim staranjem, ampak je potrebno razmisliti tudi o tem, kje so vzroki za nastalo demografsko situacijo, ter se z izzivi staranja prebivalstva soočiti z vidika vseh generacij. Po našem mnenju se tudi s spremembo poimenovanja medgeneracijskih centrov v družinske centre oziroma s trenutnim prizadevanjem Ministrstva za delo (Medgeneracijski centri za bolj vključujočo družbo 2015), družino, socialne zadeve in enake možnosti, da združi medgeneracijske in družinske centre, izgubi pomemben poudarek. Ciljne skupine medgeneracijskih centrov so »vsi ljudje«, ciljne skupine družinskih centrov pa so družine. Do neke mere je seveda smiselno združevanje potrebnih storitev v lokalni skupnosti in uvajati v medgeneracijske centre tudi vsebine, ki so namenjene specifični ciljni skupini, če v skupnosti še niso na

voljo. Medgeneracijski centri ponujajo priložnost, da se prekine z obstoječim deljenjem socialnovarstvenih programov na specifične ciljne skupine ali storitve.

5.1.4 Storitve in aktivnosti v medgeneracijskih centrih

- **Medgeneracijske delavnice:** aktivnosti v medgeneracijskih centrih so zelo različne, lahko jih povežemo v naslednje tematske sklope: kuharske/vrtne/zeliščarske delavnice, telovadba/joga/gibalne delavnice, različne ustvarjalne delavnice, računalništvo, jeziki, učna pomoč ... Program aktivnosti se oblikuje glede na pobude in potrebe uporabnikov v medgeneracijskih centrih, zato je program izjemno raznolik in spreminjajoč. Pomembno je, da nastaja na pobudo uporabnikov, torej od »spodaj navzgor«, saj lahko le tako odgovori na njihove potrebe in želje. Poleg tega je pomembno, da se uporabnike spodbuja k izvajanju aktivnosti, saj gre pri takšnem načinu socialne aktivacije za krepitev njihove moči.

- **Storitve pomoči in podpore:** medgeneracijski centri so prostor menjave pomoči in storitev, kot smo lahko prebrali iz izjav uporabnikov. Lahko gre za neformalne oblike podpore med uporabniki, ki se v centrih družijo, lahko pa je ta podpora formalizirana tako, da jo, recimo, zaposleni v medgeneracijskih centrih koordinirajo. Primer takšne pomoči je na primer iskanje prostovoljcev za izvajanje učne pomoči otrokom iz manj spodbudnega okolja ali pa iskanje pomoči stari uporabniki, ki si je zlomila kolk in potrebuje občasno pomoč. Takšna pomoč je praviloma organizirana *ad hoc* kot hiter odgovor na nastalo potrebo ali situacijo. Za takšno obliko pomoči je potreben fleksibilen kader in aktivni prostovoljci, ki zaznajo potrebo in nanjo hitro odreagirajo.

Medgeneracijski centri pa so lahko tudi prostor za storitve organizacij, ki delajo s konkretnimi uporabniki in potrebujejo prostor za izvedbo svojih programov – dober primer takšnega sodelovanja je v medgeneracijskem centru v Črnomlju, kjer enkrat tedensko gostijo organizacijo Projekt človek, ki dela z zasvojenimi; drugi primer je center v Murski Soboti, kjer enkrat tedensko gostuje Društvo za nenasilno komunikacijo. Dobra plat takšnega sodelovanja je v tem, da v centru delujejo organizacije, ki sicer svojih storitev v konkretnem okolju ne bi mogle izvajati. Poleg tega pa se »njihovi« uporabniki seznanjajo s vsebinami, ki jih izvajajo centri, in se imajo priložnost vključiti vanje. Za uporabnike organizacij, ki delajo s specifično skupino uporabnikov, je vključevanje v »normalne« aktivnosti izjemnega pomena. Za uporabnike medgeneracijskega centra pa

prav tako, saj vpliva na pozitivno sprejemanje vseh ljudi in prispeva k destigmatizaciji, na primer odvisnikov.

- **Prostovoljstvo kot oblika socialne aktivacije:** spodbujanje vključevanja v prostovoljsko delo je način socialne aktivacije za uporabnike. To ima za uporabnika več koristnih vidikov: pomaga mu identificirati različna znanja, ki jih poseduje, in pomaga pri prenosu tega znanja na druge. Uporabniki postanejo samozavestnejši, dvigne se jim samopodoba in imajo občutek, da so koristni. Za mlade uporabnike je vključevanje v prostovoljstvo koristno tudi s stališča pridobivanja novih znanj in veščin, ki jim lahko pomagajo pri zaposlovanju, torej kot oblika neformalnega učenja.

Prostovoljstvo je tudi spodbuda za razvijanje večje povezanosti med posamezniki v skupnosti, predvsem preko prostovoljskih skupnostnih akcij.

- **Informiranje in obveščanje:** informiranje in obveščanje mora biti prilagojeno vsem ciljnim skupinam, kar pomeni, da je potrebno izkoristiti vsa komunikacijska orodja in kanale, da informacije dosežejo vse ciljne skupine. Poleg tega pa je potrebno doseči dogovore z drugimi organizacijami v lokalnem okolju, ki so v stikih s potencialnimi uporabniki medgeneracijskih centrov: šole, vrtci, centri za socialno delo, patronažna služba, zdravstveni domovi ... To je pogosto težko, predvsem zaradi slabe povezanosti organizacij, zato je še bolj smiselno, da se v takšen način informiranja dodatno investira. Največja težava, ki jo lahko prepoznamo pri spodbujanju k vključevanju v medgeneracijski center, je dostop do ljudi, ki se nikamor ne vključujejo, ki so največkrat zaprti doma in pravzaprav nimajo priložnosti, da bi izvedeli za možnosti vključevanja v medgeneracijske centre. Zato bi bilo potrebno razmisliti o priložnostih in izzivih, kako nagovoriti ljudi, ki so resnično izključeni. Medgeneracijski centri imajo tudi potencial, da zbirajo informacije drugih organizacij s področja medgeneracijskega sodelovanja, in jih posredujejo zainteresiranim javnostim.

- **Povezovanje v skupnosti:** projekti, ki povezujejo skupnost, so danes deležni veliko pozornosti tudi pri nas, kot na primer skupnostni vrtovi, skupne prostovoljske akcije ... Glede na to, da medgeneracijski centri povezujejo uporabnike različnih starostnih skupin, da razvijajo prostovoljstvo in spodbujajo vključevanje v prostovoljske aktivnosti, so lahko središča za povezovanje vseh v skupnostne projekte. Morda celo pobude za skupnostne akcije in projekte glede na koncept delovanja centrov, kjer spodbujajo

uporabnike k dajanju pobud in predlogov. Naš predlog bi celo bil, da se nazivu medgeneracijski centri doda beseda skupnostni, torej: medgeneracijski skupnostni centri. Na neki način gre zgolj za semantiko, po drugi strani pa s tem dodatno poudarimo skupnostno povezovanje in dejstvo, da morajo biti medgeneracijski centri namenjeni vsem ljudem v skupnosti.

5.1.5 Financiranje

Financiranje medgeneracijskih centrov mora biti zagotovljeno s strani države in lokalnih skupnosti. Kombiniranje obeh finančnih virov je najbolj smiselno dolgoročno financiranje. Trenutna situacija predvideva financiran strokovni kader s strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, vendar omejuje število zaposlitev – največ en strokovni delavec na medgeneracijski center, pod pogojem, da je v center vključenih 1000 ali več uporabnikov. Trenutni kriteriji so absolutno prenizki: en strokovni delavec zelo težko dela kvalitetno s 1000 različnimi uporabniki. Zato je potrebno v prihodnje kriterije spremeniti: s 1000 uporabniki lahko kvalitetno delata dva strokovna delavca, ob pomoči drugega kadra (javna dela, študentsko delo).

Kot smo že predlagali, je mogoče stroške medgeneracijskih centrov racionalizirati tako, da se uporabljajo občinski prostori, brez najemnine ali z neprofitno najemnino ter z majhnimi obratovalnimi stroški. Na začetku delovanja medgeneracijskega centra je potrebno predvideti tudi v investicijo v kuhinjo in IKT opremo.

Medgeneracijski centri tudi v prihodnje ne bodo nastajali v vsakem kraju v Sloveniji, zato je potrebno zagotoviti dostop ljudem, ki živijo v odročnejših krajih ali imajo druge težave pri dostopu (na primer stari ljudje). Na tem področju predlagamo dve možnosti: prva je, da se del aktivnosti odvija »na terenu«, se pravi, da se občasno izvedejo medgeneracijske delavnice v drugih krajih v bližini centra; poleg tega pa je smiselno, da se medgeneracijskim centrom zagotovi avtomobil, ki lahko zagotovi prevoz zainteresiranim uporabnikom. Finančna konstrukcija mora torej predvideti tudi začetne stroške za nakup avtomobila. Glede na to, da se aktivnosti v medgeneracijskih centrih ne udeležujejo zgolj ljudje iz občine, v kateri se center nahaja, pač pa tudi ljudje iz drugih občin, je potrebno doseči tudi dogovor z drugimi občinami v regiji. Finančno lahko medgeneracijski center podprejo tako, da bodisi omogočijo izvedbo medgeneracijskih aktivnosti v svoji občini ali pa finančno podprejo center pri nakupu avtomobila in potnih stroškov, kar bi olajšalo dostop ljudem iz drugih občin.

- **Brezplačnost programov:** vsi programi v medgeneracijskih centrih, iz katerih prihajajo uporabniki, ki so sodelovali v naši raziskavi, so na voljo brez plačila. To omogoča udeležbo vsem ljudem, ne glede na finančno situacijo in pravzaprav ponuja neko stopnjo enakopravnosti. Kot smo ugotovili iz odgovorov uporabnikov, jim ta možnost, da se lahko udeležijo aktivnosti, tudi če nimajo denarja, veliko pomeni. Zagotavljanje brezplačnosti je mogoče zato, ker aktivnosti izvajajo prostovoljci. Prostovoljstvo pa je lahko način socialne aktivacije. Tudi če gre za brezplačne programe, je potrebno zagotoviti sredstva za materiale. Zato je smiselno, da se zadeve med seboj kombinirajo: večina aktivnosti v centrih naj bo brezplačna; tiste, za katere je potrebno zagotoviti poseben material, so plačljive na način, da se za to povrnejo stroški; zbirajo pa se tudi prostovoljski prispevki, tako da tisti, ki lahko prispevajo, to storijo. Seveda je to mogoče samo v primeru, da so kader in obratovalni stroški financirani iz drugih virov (države in občine).

6 LITERATURA

Bengston, Vern L., Petrice S. Oyama, (2007), *Intergenerational Solidarity: Strengthening Economic and Social Ties*. OZN, Background paper for Expert Group Meeting. Los Angeles: University of Southern California.

Boškić, R., Rakar, T., Marat, T., Kobal Tomc, B. (2012), *Priprava strokovnih podlag za novo resolucijo o družinski politiki*. Končno poročilo. Ljubljana: Inštitut RS za socialno varstvo.

Beck, U. (2001), *Družba tveganja. Na poti v neko drugo moderno*. Ljubljana: Založba Krtina.

Clarke, E., Preston, M. Raksin, J., Bengtson, L. V. (1999), Types of Conflicts and Tensions Between Older Parents and Adult Children, *The Gerontologist*, 39, 3: 261–270. Dostopno na <http://gerontologist.oxfordjournals.org/content/39/3/261.full.pdf>, (6.1 2016).

Ekonomiska komisija Združenih narodov za Evropo. 2002. *Regional Implementation Strategy for Madrid International Plan of Action on Ageing*. Dostopno na: <http://undesadspd.org/LinkClick.aspx?fileticket=bRh2R09UA6g%3d&tabid=330> (12.12.2015).

Evropska komisija. (2005). *Sporočilo Komisije – Zelena knjiga: Odziv na demografske spremembe: nova solidarnost med generacijami*. KOM (2005) 94 končno z dne 16. 3. 2005. Dostopno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:094:FIN:SL:PDF> (12. 12. 2015).

- (2006), *Sporočilo Komisije o demografski prihodnosti Evrope: Kako spremeniti izziv v priložnost*. KOM (2006) 571 končno z dne 12. 10. 2006. Dostopno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0571:FIN:SL:PDF> (12. 12. 2015).

Emminghaus, C., Staats, M., Gess, C. (2012), *Lokale Infrastruktur für alle generationen. Ergebnisse aus dem aktionprogramm Mehrgenerationenhauser*. Bielfeld: W. Bortelsmann Verlag gmbh & Co. KG.

Esping-Andersen, G. (1990), *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity Press.

- (1999), *Social Foundations of Postindustrial Economies*. Oxford: Oxford University Press.

EUROSTAT (2014), *Population data (Demography, migration, projections)*. Dostopno na: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/population-data/main-tables> (17. 12 2015).

Filipovič Hrast, M. Hlebec, V., Knežević Hočevar, D., Cernič Istenič, M., Kavčič, M., Jelenc Krašovec, S., Kump, S., Mali, J. (2014), *Oskrba starejših v skupnosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Fisher, R. (1994), *Let the People Decide. Neighborhood Organizing in America*, New York: Twayne Publishers.

Fischer, T., Kretschmer, T., *European approaches to intergenerational learning. Poročilo o projektu EAGLE*, Institute for Innovation in Learning of University of Erlangen-Nuremberg: Erlangen.

Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., Urek, M. (2008), *Dolgotrajna oskrba: očrt potreb in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Goričan, B. (2014), *Zapiski iz študijskega obiska večgeneracijskih hiš in srečanja s predstavniki Bavarskega deželne ministrstva*. Interno gradivo.

- (2015), Pogovor s Klavdijo Kobal, strokovno delavko, ki je medgeneracijske aktivnosti Doma starejših Idrija vodila v letu 2015. Interno gradivo.

Hlebec, V., Filipovič Hrast, M., Kump, S., Jelenc Krašovec, S., Pahor, M., Domajnko, B. (2012), *Medgeneracijska solidarnost v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Howe, N., Strauss, W. (1991), *Generations: The History of America's Future, 1584 to 2069*. New York: William Morrow & Company.

Kohli, M. (2005), Generational changes and generational equity. V: Johnson, M. L., Bengtson V. L., Coleman P. G., Kirkwood, T. B. L. (ed.), *The Cambridge handbook of age and ageing*. New York: Cambridge University Press.

Kristančič, A. (2005), *Nova podoba staranja – siva revolucija*. Ljubljana: Združenje svetovalnih delavcev Slovenije.

Kluth, W. (2001), *Intergenerational justice*. Elektronski vir, dostopno na <http://www.berlin-institut.org/en/online-handbookdemography/population-dynamics/intergenerational-justice.html>.

Kolarič, Z. (2009), Third Sector Organisations in the Changing Welfare Systems of Central and Eastern European Countries. *Teorija in praksa*, 46, 3: 224–236.

Kolarič, Z. (2011), Medgeneracijska solidarnost v primežu reform evropskih držav blaginje. V: Mandič, S., Filipovič Hrast, M. (ur.), *Blaginja pod pritiski demografskih sprememb*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (205–225).

Leach, J., Hanton, A. (2012), *Intergenerational Fairness Index: Measuring Changes in Intergenerational Fairness in the United Kingdom*. The Intergenerational Foundation. Elektronski vir, dostopno na: <http://www.if.org.uk/wp-content/uploads/2015/07/2015-Intergenerational-Fairness-Index.pdf> (15. 2. 2016)

Mali, J. (2008), *Od hiralnic do domov za stare ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- (2010), The sources of intergenerational collaboration within the social work. *Teorija in praksa*, 47, 6: 1238–1252.

- (2013), *Dolgotrajna oskrba v Mestni občini Ljubljana*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

- (2014), The role of social work in the epoch of intergenerational solidarity in society. *Revija za socijalnu politiku*, 21, 2: 111–131.

Marriott, P. (1997), *Forgotten Resources? The role of community buildings in strengthening local communities*. York: York Publishing Services.

Mandič, S. (2008), Režimi blaginje in vprašanje razvrščanja držav v skupine v razširjeni EU. *Družboslovne razprave*, XXIV, 57: 7–20.

Mandič, S. (2009), Medgeneracijsko zavezništvo, izmenjava virov blaginje in sodobne dileme. V: Valentina Hlebec (ur.), *Starejši ljudje v družbi sprememb*. Maribor: Aristej, (139–151).

Mandič, S., Filipovič Hrast, M. (2011), Blaginja v starajoči se družbi: analitična izhodišča. V: Mandič, S., Filipovič Hrast, M. (ur.), *Blaginja pod pritiski demografskih sprememb*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, (7–27).

Mandič, S. (2012), Spreminjanje sistema blaginje v postsocialističnih državah in primer Slovenije, *Teorija in praksa*, 49, 4/5, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, (611—652).

MDDSZ (2015) Sklep o financiranju socialnovarstvenih programov, dostopen preko: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/programi_socialnega_varstva/.

Medgeneracijski centri za bolj vključujočo družbo (2015), posvet Vlade RS in Slovenske filantropije. Predstavitve primerov medgeneracijski centrov so dostopne na: <http://www.filantropija.org/posvet-medgeneracijski-skupnostni-centri-za-vkljucujoco-druzbo/>.

Medgeneracijski center Plaza de America building, Alicante, http://www.proyectosupua.es/lifestyles/sites/default/files/LIFESTYLES_INTERGENERATIONAL_DWELLING_UPUA_EN.pdf.

Mesec, B. (1997), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II*, Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Miller, D. (2001), *Principles of social justice*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University.

Nacionalni program socialnega varstva za obdobje 2006–2010 (2006), *Ur. l. RS*, 39/2006: 4190–4210.

Nacionalni program socialnega varstva za obdobje 2013–2020 (2013), *Ur. l. RS*, 39/2013: 4668–4680.

Narat, T., Boškić, R., Rakar, T., Boljka, U., Kobal Tomc, B. (2012), *Medgeneracijska solidarnost v skupnosti: analiza stanja in priprava predlogov. Končno poročilo*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.

NCOA – National Council on Aging (1981), The White House Conference on Aging ‘*Strategies for Linking the Generations*’, Washington, D. C. Dostopno preko: <http://www.whitehouseconferenceonaging.gov/>.

Newman, S., Hatton-Yeo, A. (2008), Intergenerational Learning and the Contributions of Older People, *Ageing horizons*, 8, 31–39.

Nozick, R. (2013), *Anarchy, state and utopia*. New York: Penguin Books.

OZN (1983), *Vienna International Plan of Action on Ageing*. Dostopno prek: <http://www.un.org/es/globalissues/ageing/docs/vipaa.pdf> (27.6. 2015).

- (2002a), *Political Declaration and Madrid International Plan of Action on Ageing*. Dostopno prek: <http://social.un.org/ageing-working-group/documents/mipaa-en.pdf> (27. 6. 2015).

- (2002b), *World Population Ageing 1950–2050*. Dostopno prek: <http://www.un.org/esa/population/publications/worldageing19502050/> (27. 6. 2015).

- (2009), *World Population Ageing 1950–2050*. Dostopno prek: <http://www.un.org/esa/population/publications/WPA2009/WPA2009-report.pdf> (27. junij 2015).

- (2012), *World Population Prospects: The 2012 Revision*. Dostopno prek: http://esa.un.org/unpd/wpp/unpp/panel_indicators.htm (10. 9. 2014).

Ramovš, K. (2013), Medgeneracijsko sožitje in solidarnost. *Kakovostna starost*, 16, 4: 3–33.

Rawls, J. (1999), *The theory of justice*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University.

- (2011), *Pravičnost kot poštenost. Reformulacija*. Ljubljana: Založba Krtina.

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010 (ReNPSV06-10), Uradni list RS 39/2006 (13. 4. 2006).

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013–2020 (ReNPSV13-20), Uradni list RS 39/2013 (6. 5. 2013).

Rizman, R. (2011), Misli širše; kaj je medgeneracijski konflikt. Elektronski vir. Dostopno na <http://www.delo.si/zgodbe/multimedija/misli-sirse-kaj-je-medgeneracijski-konflikt-odgovarja-dr-rudi-rizman.html>.

Sánchez, M., M. Butts, D., Hatton-Yeo, A., A. Henkin, N., E. Jarrott, S., S. Kaplan, M., Martínez, A., Newman, S., Pinazo, S., Sáez, J., P. C. Weintraub, A., Ángel Rodríguez, M. (2007), *Intergenerational programmes. Towards a society for all ages*. Barcelona: "la Caixa" Foundation. Dostopno prek: https://obrasocial.lacaixa.es/deployedfiles/obrasocial/Estaticos/pdf/laCaixaFoundation/vol23_en.pdf (15. 1. 2016).

Slovar slovenskega knjižnega jezika (1994), SAZU, Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Szydlik, M. (2008), Intergenerational Solidarity and Conflict. V: *Journal of Comparative Family Studies: Intergenerational Relations: Evidence from East and West*, 39, 1: 97–114. Dostopno na: http://www.jstor.org/stable/41604202?seq=1#page_scan_tab_contents (januar 2016).

Šadl, Z., Hlebec, V. (2011), Stiki med mladimi in starimi ljudmi ter neformalna skrb za stare ljudi v Evropi. V: Mandič, S., Filipovič Hrast, M. (ur.), *Blaginja pod pritiski demografskih sprememb*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (107–139).

Šimenc, N. (2015), *Vrednotenje javnih politik za sooča nje z demografskimi spremembami v Sloveniji*, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (mag. delo).

Širčelj, M. (2009), Staranje prebivalstva v Sloveniji. V: Hlebec, V. (ur.), *Starejši ljudje v družbi sprememb. Dialogi*, 10: 15–44.

Širčelj, M. (2011), Gospodinjstva kot vir blaginje. V: Mandič, S., Filipovič Hrast, M. (ur.), *Blaginja pod pritiski demografskih sprememb*, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (27–60).

Tönnies, F. (1999), *Skupnost in družba: temeljni pojmi čiste sociologije*, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ule, M. (2007), Mladi in družbene spremembe, *IB revija*, letnik 2: 62–69.

Ule, M. (2011), Spremembe odraščanja in nove identitetne politike, *Sodobna pedagogika*, št. 3, Ljubljana: 2011.

Večgeneracijski center Nachbarshilfe, Taufkirchen, dostopno na: <http://www.nachbarschaftshilfe-taufkirchen.de/>

Večgeneracijski center Unter den Arkaden, München, dostopno na: <http://www.unter-den-arkaden.de/>.

Večgeneracijski center SOS – Kinderdorf, München, dostopno na: <http://www.sos-kinderdorf.de/portal>.

Večgeneracijski center Freiwerk – Dschungelpalast, München, dostopno na: <http://www.feierwerk.de/>

Večgeneracijski center Theaterpädagogisches zentrum und Kultur – und Begegnungsstatte, Berlin, dostopno na: <http://kreativhaus-berlin.de/>.

Vlada Republike Slovenije (2005), *Strategija razvoja Slovenije 2005–2013*. Dostopno prek:

http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/projekti/02_StrategijarazvojaSlovenije.pdf
(15. 1. 2016).

- (2006), *Strategija varstva starejših do leta 2010 – Solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva*. Dostopno na:

[file:///C:/Users/GoricanBa/Downloads/strategija_varstva_starejsih_do%20leta%202010%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/GoricanBa/Downloads/strategija_varstva_starejsih_do%20leta%202010%20(1).pdf) (8. 8. 2016)

- (2009), *Poročilo o realizaciji nalog Strategije varstva starejših, sprejete za obdobje 2006 do 2010, in Akcijski načrt nalog pristojnih ministrstev do izteka Strategije varstva starejših, do leta 2010*. Dostopno na:

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/strateg_starejsi_poroc_akc_nacrt.pdf (15. 2. 2016)

- (2014), *Operativni program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014 do 2020*, Služba vlade za razvoj in evropsko kohezijsko politiko (SVRK). Dostopno na: http://www.svrk.gov.si/si/delovna_podrocja/evropska_kohezijska_politika/razvojno_nacrtovanje_in_programiranje_strateskih_in_izvedbenih_dokumentov/operativni_program_2014_2020/ (8. 8. 2015).

Wolf, C. (2010), Intergenerational justice and savings. V: Gaus, G., Favor, C., Lamont., J. (ed.) *Essays on Philosophy, Politics & Economics: Integration & Common Research*. Stanford: Stanford University Press, 279–294.

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (2004), Uradni list RS, št. 69 (1. 5. 2004).

7 PRILOGE

PRILOGA 1

Vprašalnik za uporabnike programov medgeneracijskih centrov

Splošne informacije:

Spol; datum rojstva; izobrazba; status.

Razumevanje koncepta:

Kaj razumete pod terminom medgeneracijska solidarnost in kaj pod medgeneracijsko sodelovanje? V čem so po vašem mnenju podobnosti in razlike med medgeneracijsko solidarnostjo in sodelovanjem? Prosim, navedite primer medgeneracijskega sodelovanja in primer medgeneracijske solidarnosti.

Analiza stanja:

Kdaj ste se vključili v program medgeneracijskega centra? Ste bili pred tem že vključeni v kakšno aktivnost v lokalni skupnosti? Katero?/Kako to, da ne? Katere hobije imate? Živate sami ali v družinski skupnosti? Kako ocenjujete svojo socialno mrežo? Kje ste izvedeli za medgeneracijski center v vašem kraju? Kaj ste si predstavljali pod imenom medgeneracijski center? Komu so po vašem mnenju namenjeni medgeneracijski centri? Kaj vas je prepričalo k vključitvi v program centra? Ste imeli pri vključevanju v program kakšne težave? Katere? Kako ste jih rešili? Ali za vas vključevanje v nove aktivnosti predstavlja težavo? So aktivnosti brezplačne? Bi bili za njih pripravljeni kaj plačati? Koliko? Katerih aktivnosti se v medgeneracijskem centru udeležujete? Zakaj ravno teh aktivnosti? Kako pogosto se udeležujete aktivnosti v centru? Katere aktivnosti pogrešate? Kako pridete do medgeneracijskega centra? Kaj vam je najbolj všeč v centru? Kaj vam ni všeč? Kaj vas najbolj motivira, za to, da se udeležujete aktivnosti v medgeneracijskem centru?

Potrebe:

Potreba po stikih, druženju, družabnem življenju

Ste v medgeneracijskem centru spoznali nove ljudi? Kako pogosto imate stike z njimi izven centra? Kako ocenjujete svojo socialno mrežo: se je z udeležbo v centru povečala? S katero generacijo imate v centru največ stikov? Kako pomembno je za vas, da imate stike z vrstniki/z drugo generacijo? Kako pomembno je za vas, da imate stike z ljudmi vseh generacij?

Potreba po aktivni participaciji, ostati koristen člen v družbi, potreba po delu/nadomestnem statusu

Imate veliko prostega časa? Kako si ga zapolnite? Kako pomembno je za vas, da ostanete aktivni v primeru, ko se človek upokoji ali ostane brez službe? Je po vašem mnenju mogoče ostati aktiven tudi z udeležbo v medgeneracijskih centrih? Prosim opišite. Ste morda tudi vi prostovoljka/-ec ali razmišljate, da bi postali? Kako ocenjujete pomen prostovoljskega dela v skupnosti?

Potreba po varnosti, sprejetosti, emocionalni podpori

Kdo vas največkrat sprejme v medgeneracijskem centru? Kako vas sprejmejo zaposleni v centru? Mi lahko, prosim, opišete? Na koga se vi najraje obrnete v centru? Mi lahko opišete kakšno svojo izkušnjo, ko ste v centru dobili podporo? Je za vas pomembno, da je v centru oseba, na katero se lahko vselej obrnete? Je ta oseba po vašem mnenju na voljo dovolj časa? Ste imeli kakšno slabo izkušnjo z zaposlenimi v medgeneracijskem centru? Mi lahko opišete?

Potreba po spoštljivi komunikaciji, razumevanju

Medgeneracijski odnosi so lahko na področju komunikacije zahtevni. Ste imeli v medgeneracijskem centru kakšno slabo izkušnjo ali konflikt? Mi lahko prosim opišete, če ste imeli kakšen konflikt z drugimi uporabniki? Na kakšen način ste ga rešili? Vam je pri tem pomagal kdo od zaposlenih ali drugih uporabnikov?

Potreba po izražanju lastnega mnenja, pravica do upoštevanja

V kolikšni meri ste vključeni v načrtovanje ali izvajanje aktivnosti centra? Prosim, opišite, v kaj in kako ste vključeni. Se vam zdi, da vas slišijo, upoštevajo vaše mnenje? Si morda želite, da bi bili bolj vključeni v katerega od drugih področij dela ali odločanja v centru? Katere?

Pridobivanje znanja in novih veščin, medgeneracijsko učenje, socialni kapital

Ste se v medgeneracijskem centru naučili česa novega ali pridobili kakšno novo veščino? Mi lahko opišete, kaj? Kdo vas je tega naučil? Je za vas učenje in pridobivanje novih znanj pomembno? Zakaj? Ste tudi vi imeli priložnost prenesti svoje znanje ali veščino na koga drugega? Katere? Je to za vas pomembno?

Ovire:

Kaj vam onemogoča udeležbo v medgeneracijskih aktivnostih? Kako pogosto se vam to zgodi? Kako pogosto vam pomanjkanje prevoza onemogoča udeležbo? Kako pogosto se aktivnosti ne udeležite, ker se vam socialni stiki zdijo zahtevni? Kako pogosto si neke aktivnosti ne morete privoščiti? Kako pogosto ste brez energije in motivacije, da bi se aktivnosti udeležili?

Predlogi:

Če bi vi vodili medgeneracijski center, kaj bi si želeli, da bi vam center ponudil? Bi si želeli še kaj komentirati ali dodati kaj, kar vas nisem vprašala?

PRILOGA 2

Anketni vprašalnik za uporabnike

Ime in priimek (opcijsko): _____

Starost: _____

Spol: _____

Zaposlena, upokojena, brezposelna, osnovnošolka, dijakinja, študentka:

1. Kje ste izvedeli za medgeneracijski skupnostni center Hiša Sadeži družbe?

Možnih je več odgovorov.

- 1) iz medijev (časopis, TV, radio ...)
- 2) informacije iz letakov
- 3) povedali so mi prijatelji
- 4) povedali so mi družinski člani
- 5) preko spletnih omrežij oz. po elektronski pošti

2. Zakaj ste se odločili za sodelovanje oz. udeležbo v aktivnostih medgeneracijskega centra?

Možnih je več odgovorov.

- 1) Rad bi se družil z drugimi.
- 2) Rad obiskujem prireditve, dogodke.
- 3) Rad bi premagal osamljenost.
- 4) Potrebujem pomoč/nasvet drugih: *pri vsakdanjih opravilih, kot je uporaba mobilnika, računalnika, pri reševanju socialne stiske ...*
- 5) Rad bi aktivno sodeloval pri aktivnostih, v skupinah.
- 6) Rad bi uporabljal računalnik in internet.
- 7) Rad bi spoznaval nove prijatelje.
- 8) Rad bi pridobival nova znanja in spretnosti.
- 9) Rad bi postal prostovoljec.
- 10) Rad bi se preizkusil v vodenju delavnice.
- 11) Zaradi finančne stiske si ne morem privoščiti plačljivih storitev.
- 12) Iščem zaposlitev in bi rad ostal aktiven.

3. Katere aktivnosti v centru vas zanimajo?

Možnih je več odgovorov.

- 1) Medgeneracijske delavnice
- 2) Prostovoljsko delo
- 3) Druženje
- 4) Mednarodne izmenjave, aktivnosti, tabori
- 5) Počitniške aktivnosti
- 6) Skupina za samopomoč
- 7) Obisk dogodkov, ki so organizirani v okviru centra
- 8) Brezplačno strokovno svetovanje (pravna pomoč, svetovalnica za mlade, za starše, za starejše)
- 9) Promocija centra, razvoj novih storitev/aktivnosti
- 10) Organizacija različnih dogodkov v okviru centra

Druge vsebine in aktivnosti, ki bi vas zanimale (prosim, navedite vsaj eno):

4. Pri vključevanju v aktivnosti vam je v medgeneracijskem centru na voljo pomoč. Katera oblika pomoči bi vam koristila?

Možnih je več odgovorov.

- 1) Svetovanje
- 2) Informiranje o področju medgeneracijskega sodelovanja, aktivnostih
- 3) Pomoč pri vključevanju v medgeneracijske aktivnosti
- 4) Pomoč pri vključevanju v prostovoljstvo
- 5) Pomoč pri pripravi medgeneracijske aktivnosti

5. Koliko časa bi posvetili posamezni aktivnosti v medgeneracijskem skupnostnem centru?

Možnih je več odgovorov.

Aktivnost	do 3 ure na teden	3–6 ur na teden	6–12 ur na teden	več kot 12 ur na teden
Učenje, prenos znanja, izobraževanje, usposabljanje				
Druženje				

Izboljšanje zaposlitvenih možnosti				
Uporaba računalnika in interneta				
Promocija hiše, razvoj novih storitev/aktivnosti				
Pomoč pri organizaciji različnih dogodkov v okviru Hiše (Dan za spremembe, Hišni bazar, Dan odprtih vrat ...)				

6. Aktivnosti v medgeneracijskem skupnostnem centru so namenjene povezovanju generacij. Do kolikšne mere se vam zdi pomembno, da se družite in ustvarjate s predstavniki različnih generacij?

sploh ni pomembno	malo	srednje	zelo pomembno	Izjemno pomembno
1	2	3	4	5

7. S katero generacijo imate največ stikov?

Možnih je več odgovorov.

- 1) z otroki (0–12 let)
- 2) z mladostniki in mladimi (13–18 let)
- 3) z mladimi (19–30 let)
- 4) s srednjo generacijo (31–65 let)
- 5) s starejšimi (65+)

8. S katero generacijo si želite imeti največ stikov?

Možnih je več odgovorov.

- 1) z vrstniki
- 2) z mladostniki in mladimi
- 4) s srednjo generacijo
- 5) s starejšimi od mene

9. Zakaj?

- 1) Ker me razumejo in smo si podobni.

- 2) Ker jih lahko česa naučim.
- 3) Ker me lahko česa naučijo.
- 4) Ker se ob njih počutim mladostno.
- 5) Opišite razloge, če niso zajeti v zgornjih odgovorih.
-

10. Ali ocenjujete, da se je z vključitvijo v aktivnosti kvaliteta vašega življenja izboljšala?

1) DA. V kolikšni meri?

zelo malo	malo	srednje	veliko	zelo
1	2	3	4	5

2) NE.

11. Ali se tudi sicer udeležujete drugih aktivnosti v lokalni skupnosti?

zelo malo	malo	srednje	veliko	zelo pogosto
1	2	3	4	5

Katerih aktivnosti in prireditev? (Prosim, navedite najpomembnejše.)

12. Ali ste člani kakšnega društva ali druge organizacije? Če da, katerega?

13. Do katere mere se vam zdi pomembno, da ste aktivno vključeni v lokalno okolje?

zelo malo	malo	srednje	veliko	zelo veliko
1	2	3	4	5

14. Ali ste se že kdaj srečali s prostovoljstvom?

1) DA. V/pri_____

2) NE.

15. Ali bi bili pripravljeni sodelovati kot vodja delavnice/dogodka/tečaja oz. kot prostovoljec pri izvedbi promocijskega dogodka oz. aktivnosti v medgeneracijskem centru?

- 1) Da.
- 2) Ne.
- 3) Morda pozneje.
- 4) Nikoli.

PRILOGA 3

Anketni vprašalnik za organizacije

Ime organizacije:

Kontaktna oseba:

E-pošta in telefon kontaktne osebe:

Katere medgeneracijske aktivnosti že izvajate oz. si prizadevate, da bi zaživele?

Katero od spodaj navedenih aktivnosti bi vaša organizacija najbolj potrebovala? Ocenite, prosim, katere od spodaj navedenih oblik sodelovanja in podpore si želite s strani medgeneracijskega regijskega centra? Število odgovorov, prosim, omejite na največ 5.

1. Pomoč pri organizaciji in izvajanju dnevnih medgeneracijskih aktivnosti.
2. Svetovanje uporabnikom – strokovno delo z uporabniki, individualni razgovori z uporabniki, mentorstvo prostovoljcem.
3. Informiranje in obveščanje o možnostih vključevanja v medgeneracijske aktivnosti v regiji organizacij in uporabnikov.
4. Izvajanje zagovorništva in promocijskih kampanj na temo medgeneracijskega sodelovanja in aktivnega staranja.
5. Usposabljanje in izobraževanje na temo medgeneracijske komunikacije in medgeneracijskega prostovoljstva.
6. Telefonsko svetovanje, telefonski servis – klic, s katerim preveriš, ali je uporabnik v redu; anonimna telefonska linija za starejše.
7. Skupine za samopomoč: pomoč pri vzpostavljanju in koordiniranju.
8. Pomoč pri iskanju prostovoljcev in pomoč pri organiziranju prostovoljskega dela.
9. Pomoč pri organizaciji skupnostnih projektov in skupnih dogodkov (Dan za spremembe, korporativno prostovoljstvo).
10. Pomoč pri vzpostavljanju mednarodnega medgeneracijskega prostovoljstva (izmenjave prostovoljcev, učna partnerstva, izmenjave dobrih praks).
11. Skupne prijave na razpisih.
12. Souporaba prostorov, sorodne organizacije lahko koristijo prostore medgeneracijskega regijskega centra.

13. Mreženje in povezovanje – vzpostavljanje kontaktov z in med organizacijami, vzpostavljanje dolgoročnega sodelovanja na ravni delavnic, usposabljanja, sodelovanja pri skupnih projektih, ustvarjanje partnerstev in koordiniranje organizacij, sodelovanje pri projektih drugih organizacij, prevzemanje pobud in spodbujanje organizacij v regiji k sodelovanju, povezovanje NVO sektorja z javnim in gospodarskim sektorjem.

Če imate še kakšen predlog, ga prosim zapišite:

Hvala za sodelovanje!